

Mukəddəs Kitab

Injil 2-kisim

«Markus»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 2-qism

«Markus»

(«Markus bayan qiloqan hux hawar»)

Kirix soz

Oqurmənlər «Markus bayan qiloqan hux hawar» toqruqluq alahidə tonuxturuxni «Injildiki «tət bayan»» toqruqluq omumiy kirix səzdin tapalaydu. Biz muxu yərdə pəkət tət nuқта üstidə tohtalməqimiz: —

(1) Markus rosul Petrus bilən alahidə yəkin munasiwəttə idi. Xunga uning bayanida Petrusning kəzliri arqilik kərgən həmdə uning qüxinixliri arqilik məlum boləqan nuroqun təpsilatlar bardur. Nahayiti kizik bir yeri xuki, «Markus»ta on ikki rosul wə bəxqə muhlislarning Məsihgə baqliloqan etiqadi jəhətidə kəp yətersizliklər wə nuqsanlar tolimu roxən kərünidu. Məsilən, «Markus»ning ahirkə bablirida Əysaoqə əgəxkənlərnin «rosul» yəki «muhlis» degən atiki pütünləy degüdək kərünməydu.

Bizning həq gumanimiz yokki, ularning etiqadidiki teyilip ketixlirining məhiyitini rosul Petrus keyin qongqur qüxinip yətkən, xunga Markus bu bayanini yazoqanda Petrus uningoqə «məsiləhtəqi» bolux süpiti bilən bu nuқта enik namayan qilinsun dəp kəttik jekiligən. Xuningdək Markusning bayanida Petrusning səwənlikliri wə imansizlikliri enik kərünidu (16:7ni kərüng). Həttə «Matta»da Məsihning Petrusning etiqadini təripligən səzliri hatiriləngən bolsimu, «Markus»ta hatirilənmigən («Mat.» 16:17-19). Buning səwəbi bəkmə roxəndur. Markus Petrus, bəxqə rosullar wə muhlislar (wə həzirki bizlər)ning ixənqlik wə etiqadlik adəmlərgə aylanduruluqning mumkinqiliki bardur — lekin Markus bu ix pəkət Məsih Əz əlümi arqilik barlikqə kəltürgən «yengi əhdə» bilən bolidu dəp kərsitidu («Mar.» 14:24). «Mar.» 7:14-23də Məsihning insanning kəlbidiki aldamqilik wə qongqur gunəhkar təbiitigə xunqə enik diagnozi kərsitilidu; bu jəhil təbiitimiz biz pəkət Məsihning əhdisigə kirip, Muqəddəs Rohtin muyəssər boləqandila ahirlixip, andin «**yengi roh, yengi kəlb**» bilən qaytidin bir bəxlinix bolidu, dəp kərsitilidu.

(2) Markus Məsihning zor küq-qudritini oqurmənlərgə ispatliməqqi. Xunga «tət bayan» iqidə Markusning bayanida Məsihning yaratqan məjiziliri kəprək hatiriləninidu. Yənə kelip bu nuқта enik kərünüxi üqün u kəp kəramətlərnəni türkümlər boyiqə hatiriləydu. Xunga, u bayanini pütünləy «wəqit tərtipi» boyiqə yazoqan əməs.

(3) 14:51-52də, Əysaning bəxqə barlik muhlislirioqə ohxax, «Əysani taxlap qəqқан» bir «naməlum yax yigit» kərsitilidu. Bu yax yigitni Markusning əzi, dəp ixinimiz.

(4) Markus «bayan»ini intayin addiy wə roxən uslub bilən yazidu.

Məzmun: —

1. Yəhya pəyğəmbərnin Əysa Məsihnin kelixini jakarlixı (1:1-8)
2. Əysa Məsihnin qəməldürülxı və sinilixı (1:9-13-ayətlər)
3. Əysa Məsihnin Galiliyədiki hizmiti (1:14-9:50)
4. Əysa Məsihnin Yerusaleməyə səpiri (10-bab)
5. Əysa Məsihnin bu dünyadiki hizmitinin ahırkı həptisi (11-15-bablar)
6. Əysa Məsihnin tirilixı və muhlisliroğa kərünüxi (16-bab)

Markus

«Markus bayan qilogan hux hawər» Qemüldürgüqi Yəhyaning təlim berixi

Mat. 3:1-12; Luğa 3:1-9, 15-17; Yh. 1:19-28

1¹Hudaning oqli Əysa Məsihning hux həwirining baxlinixi: ²Yəxaya pəyoğəmbərnin yazmisida hatiriləngəndək: —

«Mana, aldingda əlqimni əwətimən.

U sening yolungni aldin'ala təyyarlaydu.

³Anglanglar, dalada birsining towlioğan awazini!

U: «Pərwədigarning yolini təyyarlanglar,

Uning üqün qioqir yollirini tüptüz kilinglar!» — dəydu..

⁴Kixiləni qemüldürüx elip baridioğan Yəhya pəyoğəmbər qəl-bayawanda pəyda bolup, gunahlaroğa kəqürüm elip kelidioğan, towa kilişni bildüridioğan suoğa «qemüldürüx»ni jakarlaşqa baxlidi..

⁵Pütin Yəhudiya əlkisidikilər və pütkül Yerusalemlə xəhiredikilər uning aldioğa qikiş, gunahlarini ikrar kilişi bilən uning tərpidin İordan dəryasida qemüldürüldi. ⁶Yəhya bolsa tögə yungidin kilişoğan kiyim kiygən, beligə kən tasma baqlioğanidi; yeməkliki qekətkə bilən yawa hərə həsili idi. ⁷U mundaş dəp jakarlaytti:

— Məndin küdrətlik bologan biri məndin keyin kelidu. Mən hətta engixip kəxlirining boşquqini yexixkimu layiq əməsmən! ⁸Mən siləni suqila qemüldürimən, ləkin u siləni Muxəddəs Rəhğa qemüldüridu..

Məsihning qemüldürülüşü və sinilixi

Mat. 3:13-17; Luğa 3:21-22

⁹Xu künlərdə xundaş boldiki, Əysa Galiliya əlkisining Nasarət xəhiredin kelip, Yəhya tərpidin İordan dəryasida qemüldürüldi. ¹⁰U sudin qikqandila, asmanlarning yerilip, Rəhning kəptər

1:1 «Əysa Məsihning hux hawəri» — əzi elip kəlgən, əzi toqruluk hux hawərdur. «hux həwirining baxlinixi» — Markus Əysa Məsih toqruluk bu hux hawərnin əzi Huda ələmnə yaratkındək yengə bir baxlinix kəldi, dəp kərsətməkqi boluxi mumkin («Yar.» 1:1).

1:2 «Mana, aldingda əlqimni əwətimən. U sening yolungni aldin'ala təyyarlaydu» — səzlişüqi Huda Əzi, əlwəttə. Muxu səzlər awwal «Mis.» 23:20 həm «Mal.» 3:1də kərunidu.

1:2 Mis. 23:20; Mal. 3:1; Mat. 11:10; Luğa 7:27.

1:3 «Anglanglar, dalada birsining towlioğan awazini! U: «Pərwədigarning yolini təyyarlanglar, Uning üqün qioqir yollirini tüptüz kilinglar!» — «Yəx.» 40:3.

1:3 Yəx. 40:3; Mat. 3:3; Luğa 3:4; Yh. 1:23.

1:4 «Yəhya qəl-bayawanda pəyda bolup...» — ərəbqə «Yəhya» dəgən isim ibraniy tilida və grek tilida uqraydioğan «Yuhanna» dəgən isimdur; mənişi, «Pərwədigarning mehir-xəpkiti»dur. «gunahlaroğa kəqürüm elip kelidioğan, towa kilişni bildüridioğan «qemüldürüx»» — «qemüldürüx» bolsa, suoğa qemüldürüxni kərsitidu. Baxkiqə eytkəndə, «yaman yolliringlardin yenip, towa kilinglar! Towa kilişoğanlişinglarni bildürüx üqün suoğa qemüldürüxni qəbul kilinglar. Xundaş kilişoğan, Huda siləni kəqürüm kilişidu!» — Dəgəndək.

1:4 Mat. 3:1; Luğa 3:3; Yh. 3:23.

1:5 Mat. 3:5; Luğa 3:7.

1:6 2Pad. 1:8; Law. 11:22; Mat. 3:4.

1:7 Mat. 3:11; Luğa 3:16; Yh. 1:27.

1:8 Yəx. 44:3; Yo. 2:28,29; Mat. 3:11; Ros. 1:5; 2:4; 11:15,16; 19:4.

kiyapitida qüxüp, öz üstigə konuwatqanlikini kerdı..¹¹ Xuning bilən asmanlardin: «Sən Mening səyümlük Ooqlum, Mən səndin toluk hursənmən!» degən bir awaz anglandı..

¹² Wə Roh dərhal uni qel-bayawanoqa süyləp qıqardı..¹³ U qəldə kırık kün turup, Xəytan tərıpıdın sinilip turatti. U xu yərdə yawayı həywanlar bilən billə idi; xu künlərdə pərixtilər uning hizmitini kildi.

Əysaning tət belıqını qakırısı

Mat. 4:12-22; Luğa 4:14-15; 5:1-11

¹⁴⁻¹⁵ Əmdi Yəhya solanoqandın keyin, Əysa Galiliyə əlkisigə berip: «Wəqıt-saiti toxtı, Hudaning padıxahlıqı yekınlastı! Towa qilinglar, hux həwərgə ixininglar!» dəp Hudaning padıxahlıqının hux həwırini jakarlastıxə baxlıdı..

¹⁶ Xu künlərdə u Galiliyə dengizi boyıda ketiwetip, Simon bilən inisi Andriyasni kerdı. Ular belıqı bolup, dengizə tor taxlawatatti..¹⁷ Əysa ularqa:

— Mening kəynimdin menginglar, mən silərni adəm tutquqı belıqı kılımən! — dedi..¹⁸ Ular xuan torlirini taxlap, uningə əgixip mangdı..¹⁹ U xu yərdin bir'az ətüp Zəbədiyning ooqlı Yəqubni inisi Yuhanna bilən kerdı. Bu ikkisi kemidə turup torlirini onxawatatti..²⁰ U xuan ularnimu qakırdı. Ular atisi Zəbədiyni mədıklarlar bilən billə kemidə qaldurup, ızliri uning bilən mangdı.

Əysaning jin qaplastqan adəmnı azad kılisi

Luğa 4:31-37

²¹ Ular KəpərNahum xəhırigə kirdi. Xabat küni u udul sinagogqa kirip, təlim berixkə baxlıdı..

²² Halayık uning təlimigə həyranuhas boluxti. Qünki uning təlimliri Təwrat ustazliriningkigə ohximaytti, bəlki tolimu nopuzluk idi..

²³ Sinagogta napak roh qaplastqan bir adəm bar idi. U:..

²⁴ — I Nasarətlik Əysa, biz bilən karing bolmisun! Sən bizni yəkatqılı kəldingmu? Mən sening kimlikingni bilimən, sən Hudaning Muxəddəs boləuqisisən! — dəp towaytti.

1:10 «Rohning kəptər kiyapitida qüxüp, öz üstigə konuwatqanlikini kerdı» — «Roh» Hudaning Rohı, Muxəddəs Rohni kərsitidu. «kəptər kiyapitida» — yaki «pahtək kiyapitida». Grek tilida bu kux «peristera» dəp atilidu. «peristera» grek tilida həm kəptərni həm pahtəknuim kərsitidu.

1:10 Mat. 3:16; Luğa 3:21; Yh. 1:32.

1:11 Zəb. 2:7; Yəx. 42:1; Mat. 3:17; 17:5; Mar. 9:7; Luğa 3:22; 9:35; Kol. 1:13; 2Pet. 1:17.

1:12 «Wə Roh dərhal uni qel-bayawanoqa süyləp qıqardı» — «Roh» — Hudaning Rohı, Muxəddəs Rohni kərsitidu. «... Roh dərhal uni qel-bayawanoqa süyləp qıqardı» — grek tilida «...Roh dərhal uni qel-bayawanoqa ittirip qıqardı» deyilidu.

1:12 Mat. 4:1; Luğa 4:1.

1:13 «U qəldə kırık kün turup, Xəytan tərıpıdın sinilip turatti» — bu ayətkə kəriqəndə, u qel-bayawanda kırık kün turəqəndə, Xəytanning sinaklırı tohtimay dawamlaxturulojanıdı. «Matta» wə «Luğa»da hatiriləngən sinaklar bu kırık künning ahirida kəlgən bolup, sinaklar əwjiğə qıqqanıdı.

1:14-15 «Hudaning padıxahlıqının hux həwiri» — yaki «Hudaning hux həwiri».

1:14-15 Mat. 4:12; Luğa 4:14; Yh. 4:43.

1:16 «Ular belıqı bolup, dengizə tor taxlawatatti» — muxu hil tor adətə kemining kəynidin tartılatti.

1:16 Mat. 4:18.

1:17 «mən silərni adəm tutquqı belıqı kılımən!» — «adəmnı tutquqı» muxu yərdə «tutux» ziyan yətküzüx yaki uların paydılınıx üqün əməs, bəlki ularni Xəytanning ilkidin elip kütquzuxni kərsitidu.

1:17 Yər. 16:16; Əz. 47:10.

1:18 Mat. 19:27; Mar. 10:28; Luğa 5:11; 18:28.

1:19 Mat. 4:21.

1:21 «U udul sinagogqa kirip, təlim berixkə baxlıdı» — «sinagog»lar — Yəhədiylarning ibabət kılıxqə yioqılidoqan jayliri. «Təbirlər»ni kərüng.

1:21 Mat. 4:13; Luğa 4:31.

1:22 Mat. 7:28; Luğa 4:32.

1:23 «napak roh» — jinni kərsitidu, əlwəttə. Əmma bundak ibarə jinlarning əyni napaklikini təkətləydu.

1:23 Luğa 4:33.

«Markus»

²⁵ Ləkin Əysa jinoğa tənbiş berip: — Aqzingni yum, bu adəmdin qik! — dedi.

²⁶ Napak roh həliki adəmning tenini tartixturup, kəttik warkiriojiniqə uningdin qikiş kətti.

²⁷ Halayik həmmisi buningdin intayin həyran bolup, əzara oşuloqla kilişip:

— Bu kəndək ix? Yengi bir təlimoşu! Qünki u həkək bilən hətta napak rohlaroşimu buyruk kılalaydikan, ularmu uning səzigə boysunidikan, — deyixti. ²⁸ Buningdin uning xəhriti xu həman pütün Galiliyə əlkisininə ətrəpioğa pur kətti.

Əysaning Simonning əyidə bimarlarını saşaytixi

Mat. 8:14-17; Luğa 4:38-41

²⁹ Ular sinagogdin qikişla, Yakup və Yuəhanna bilən Simon və Andriyasning əyigə bar-di. ³⁰ Əmma Simonning keynanisi kizitma iqidə yetip kəlojanidi. Ular dərhal uning əhwalini əysağa eytti. ³¹ U ayalning kəşioğa berip, kolidin tutup, yələp ərə turoşuzdi. Uning kizitmisini dərhal yandi və u ularni kütüxkə kirixti.

³² Kəşqurun kün patkənda, kixilər barlik əşrikləri və jin qaplaşkanlarını uning aldioğa elip kelişti. ³³ Pütün xəhərdikilər ixik aldioğa toplaşkanidi. ³⁴ Xuning bilən u hər türlik kesəllərgə girihtar boləjan nuroşun kixiləri saşaytti və nuroşun jinləri kixilərdin həydiwətti. Ləkin u jinləring gəp kilişkə yol qoymidi, qünki ular uning kim ikənlikini bilixətti.

Dua kiliş, təlim berix

Luğa 4:42-44

³⁵ Ətisi ətigən tang tehi atmastinla, u ornidin turup, xəhərdin qikiş, hilwət bir jayoğa berip dua-tilawət kildi. ³⁶ Simon bilən uning həmrəhləri uni izdəp qikiş. ³⁷ Uni tapkənda:

— Həmmə adəm seni izdixiwatidu! — deyixti. ³⁸ U ularoğa:

— Bəşkə yərlərgə, ətrəptiki yezilaroşimu səz-kalamni jakarlixim üqün barayli. Qünki mən dəl muxu ix üqün kelişim, — dedi. ³⁹ Xundək kiliş, u pütkül Galiliyə əlkisini aylinip, sinagoglirida səz-kalamni jakaraytti həmdə jinləri kixilərdin həydiwetətti.

Əysaning mahaw kesəlni saşaytixi

Mat. 8:1-4; Luğa 5:12-16

⁴⁰ Mahaw kesili bar bir kixi uning aldioğa keliş yelinip, tizlinip turup:

— Əgər halisingiz, meni kesilimdin pak kılalaysiz! — dəp ətündi.

⁴¹ Əysa iqi əşrişaq kolini soşup uningə təşküzü turup:

— Halaymən, pak kilişoşin! — dewidi, ⁴² xu səz bilənla mahaw kesili dərhal bimardin ketip, u pak kilişdi. ⁴³ U uningə:

— Həzir bu ixni həşkimgə eytma, bəşki udul berip məs'ul kəşioğa əşüingni kərsitip, kəşinlarda guwahlik bolux üqün, Musa bu kesəldin paklanəjanlarəğa əmr kiloşan qurbanlikləri sunəşin, —

1:29 Mat. 8:14; Luğa 4:38.

1:32 «Kəşqurun kün patkənda, kixilər barlik əşrikləri və jin qaplaşkanlarını uning aldioğa elip kelişti» — xu küni «xabat küni» (dəm elix küni) bolup, hək bimarlarını əysaning aldioğa kətürüp apirix üqün kəşqurunəşioğa kütəkəndi. İbraniyləroğa nisbatən «yengi bir kün» kəşqurunda baxlinidu.

1:32 Mat. 8:16; Luğa 4:40.

1:35 Mat. 14:23; Luğa 4:42.

1:38 «Qünki mən dəl muxu ix üqün kelişim» — grek tilida «qünki mən dəl muxu ix üqün qikişim».

1:38 Yəş. 61:1; Luğa 4:18;43.

1:40 «mahaw kesili bar bir kixi» — «mahaw kesili» bir hil kəşkunluk tərə kesili bolup, Yəhudiylar bu hil kesəlgə girihtar boləjanlarını napək dəp karəp ularəğa kət'iy yekinlaşmaytti.

1:40 Mat. 8:2; Luğa 5:12.

dəp uni kattik agahlandurup yoloja saldi..

⁴⁵ Birak u adəm qikip, bu ixni kəp yərlərdə jar selip, kəng yeyiwətti. Xuning bilən Əysa heqkəndək xəhərgə oquq-axkara kirəlməy, bəlki xəhərlər sirtidiki hilwət jaylarda turuxka məjbur boldi; halayik hər tərəptin uning yenioja toplixatti.

Əysaning paləq adəmnı saqaytixi

Mat. 9:1-8; Luqa 5:17-26

² ¹ Birnəqqə kündin keyin u qaytidin Kəpərnaħumoja kirdi. U əydikən, degən həwər tarkiliwidi, xunqə kəp adəm u yərgə yioqildiki, hətta ixik aldidimu put dəssigüdək yər kəlmiojanidi. U ularoja səz-kalam yətküzüwatatti. ³ Mana xu əsnada, birnəqqə adəm uning aldioja bir paləqni elip kəldi; uni ularidin tēti kətürüp əkəlgənidi. ⁴ Adəmnıng kəplükidin uningoja yəqinlixalmay, ular uning üstidin əgzini tēxip, tēxük aqkəndin keyin paləqni zəmbil bilən Əysaning aldioja qüxürdi. ⁵ Əmdi Əysa ularning ixənqini kərüp paləqkə:

— Balam, gunəhliring kəqürüm kılindi, — dedi.

⁶ Ləkin u yərdə olturojan bəzi Təwrat ustazliri kənglidə gumaniy soallarnı qoyup: ⁷ «Bu adəm nemə üqün mundaq dəydu? U kupurluk kiliwatidioqu! Hudadin baxka kimmu gunəhlarnı kəqürüm kılalisun?» deyixti..

⁸ Əysa xuan rəhida ularning kəngülliridə xundaq gumaniy soallarnı qoyuwatqanlikini bilip yetip, ularoja mundaq dedi:

— Silər kəngüldə nemixka xundaq soallarnı qoyisilər? ⁹ Muxu paləqkə: «Gunəhliring kəqürüm kılindi!» deyix asanmu, yaki «Ornungdin tur, zəmbil-kərpəngni yioqixturup mang!» deyix asanmu? ¹⁰ Əmma hazır silərnıng İnsan'oolıning yər yüzidə gunəhlarnı kəqürüm kılax həkukioja igə ikənlikini bilixinglar üqün, — U paləq kəsəlgə:

¹¹ — Səngə eytayki, ornungdin tur, zəmbil-kərpəngni yioqixturup əyünggə kayt! — dedi. ¹² U dərhal ornidin dəs turup, zəmbil-kərpisini yioqixturdi wə həmməylənnıng kəz aldida əyidin qikip kətti. Həmməylən kattik həyran kəlip Hudani uluqlixip:

— Muxundaq ixni əzəldin kərüp bəkmiojaniduk, — deyixti.

Əysaning Lawiyni muhlislikka qəkirixi — «gunəhkarlar» bilən həmdastihan olturuxi

Mat. 9:9-13; Luqa 5:27-32

¹³ U yənə dengiz boyioja qarap mangdi. Kixilər topi uning ətrapioja olixiwaldi. U ularoja təlim bərdi..

¹⁴ U yoldin ətüp ketiwatqanda, baj alidiojan orunda olturojan Alfayning oolli Lawiyni kərüp, uningoja:

— Məngə əgəxkin, — dedi. U ornidin turup, uningoja əgəxti..

¹⁵ Wə xundaq boldiki, u Lawiynıng əyidə dastihanda olturojanda, nuroqun bajgırlar wə gunəhkarlar Əysa wə uning muhlisliri bilən həmdastihan boldi. Bundaq kixilər heli kəp idi,

1:43 «Musa bu kəsəldin paklanəjanlarəja əmr kıləjan qurbanliklarnı sunəjin» — Musa pəyojəmbər Təwrat kanunida xundaq əmrni kərsətkən: — Bir mahaw kesili saqaytiləjan bolsa, u muqəddəs ibadəthənioja berip, əzining saqaytiləjanlikini kahioja kərsitip, andin mahaw kesilidin saqayəjanlar kılaxka tegixlik qurbanliklarnı sunuxi kərək idi. Xübhəsisizki, Musa pəyojəmbərdin baxlap Məsih Əysa kəlgüqə, bu mürasim heq ətüzülüp bəqkan əməs idi. «Law.» 14-babni kərting.

1:43 Law. 13:2; 14:1.

2:1 Mat. 9:1; Luqa 5:17.

2:3 Mat. 9:1; Luqa 5:18.

2:4 «uning üstidin əgzini tēxip, tēxük aqkəndin keyin...» — awwal əgzining kahixlirini elixi kərək idi.

2:7 Zəb. 32:5; 51:2-4; Yəx. 43:25.

2:13 Mat. 9:9; Luqa 5:27.

2:14 «baj alidiojan orunda olturojan Alfayning oolli Lawiy...» — «Lawiy»ning baxka ismi «Matta» idi.

«Markus»

ularmu uningorja agəxkənidi..¹⁶ Əmdi Təvrat ustazliri wə Pərisiylər uning gunahkarlar wə bajgirlar bilən bir dastihanda olturoqanlikini kərüp, muhlislirioja:

— U nemixka bajgir wə gunahkarlar bilən bir dastihanda yəp-iqip olturidu?! — deyixti..¹⁷ Buni angliqan Əysa ularoja:

— Saqlam adəm əməs, bəlki bimarlar tewipka mohtajdur. Mən həqqaniylarni əməs, bəlki gunahkarlarni qaqirojili kəldim, — dedi..

Yengi konidin əwzəldur

Mat. 9:14-17; Luğa 5:33-39

¹⁸ Əmdi Yəhyaning muhlisliri bilən Pərisiylər roza tutuwatatti. Bəzilər uning aldioja kelip:

— Nemixka Yəhyaning muhlisliri wə Pərisiylərnin muhlisliri roza tutidu, lekin sening muhlisliring tutmaydu? — dəp soraxti..

¹⁹ Əysa jawabən mundak dedi:

— Toyi boluwatqan yigit tehi toyda həmdastihan olturoqan qaojda, mehmanliri roza tutup ol-tursa qandak bolidu!? Toyi boluwatqan yigit toyda bolsila, ular heqkandak roza tutalmaydu..

²⁰ Əmma xu künlər keliduki, yigit ulardin elip ketilidu, ular xu kündə roza tutidu..

²¹ Heqkim kona kengləkkə yengi rəhttin yamak salmaydu. Undak kilsa, yengi yamak kirixip, kona kiyimni tartixturup yirtiwetidu. Nətijidə, yirtik tehimu yoojinap ketidu..²² Heqkim yengi xarabni kona tulumlaroja qaqilimaydu. Əgər undak kilsa, xarabning eqixi bilən tulumlar yerilip ketidu-də, xarabmu təkülüp ketidu həm tulumlarmu kardin qikidu. Xuning üqün yengi xarab yengi tulumlaroja qaqilinixi kerək..

Insan'ooli «Xabat küning Igisi»dur 23-ayəttiki izahatni kərüng

Mat. 12:1-8; Luğa 6:1-5

²³ Bir xabat küni xundak boldiki, u buoqdayliklardin otip ketiwatatti. Uning muhlisliri yolda mengiwatkanda baxaklarni üzükə baxlidi..²⁴ Pərisiylər uningorja:

2:15 «dastihanda olturoqanda» — grek tilida «dastihanda yatqanda» bilən ipadiliniidu. Xu qaoqlarda kixilər dastihan selinoqan xirə ətrapida yanpaxlap yatqan halda oqizalinixatti. «nuroqun bajgirlar wə gunahkarlar Əysa wə uning muhlisliri bilən həmdastihan boldi» — «bajgirlar» Israilning zeminini ixoql kijoqan rimliklar üqün öz həlkidin baj yiojip beridioqan wə xu səwəbtin nəpratkə uqrioqan Yəhudiylar. «gunahkarlar» — Təvrat-injil boyiqə hər bir adəm gunahkar, əlwəttə. Lekin muxu ayəttiki «gunahkarlar» degən söz, həli qong Pərisiylər wə Təvrat ustazliri tərpidin alahidə «gunahkarlar» dəp ataloqan bajgirlar, pahixə ayallar, hətta sawətsiz kixilər qatarliklarni kəzdə tutidu.

2:16 «Təvrat ustazliri wə Pərisiylər...» — «Pərisiylər» kattik tələplik bir diniy məzhəptikilər idi. Ular toqruluk «Təbirlər»ni kərüng.

2:17 «həqqaniylarni əməs, bəlki gunahkarlarni qaqirojili kəldim» — muxu muhim səzidə «gunahkarlar» degini, əzlinin gunahkar ikənlikini tonup yatkənlərnə kəzdə tutidu, əlwəttə. Qünki həmmə adəm gunahkardur. «Həqqaniylar» Pərisiylərdə özini həqqaniy dəp hesablioqanlarni kərsitidu. Xunga Məsih xundak kixilərnə qaqiralmaytti.

2:17 Mat. 9:13; 21:31; Luğa 5:32; 19:10; 1Tim. 1:15.

2:18 Mat. 9:14; Luğa 5:33.

2:19 «toy mehmanliri» — grek tilida «mərikə zalining pərzəntliri» degən ibarə bilən ipadiliniidu.

2:19 Yəx. 62:5; 2Kor. 11:2.

2:20 «yigit mehmanlardin elip ketilidu» — bu sözlər Əysaning əlümi əzigə agəxkənlərgə qayoqu-həsərət elip kelidioqanlikini kərsitidioqan bəxarət.

2:21 «Heqkim kona kengləkkə yengi rəhttin yamak salmaydu» — yengi rəht kirixip ketidu, əlwəttə.

2:22 Mat. 9:17.

2:23 «Bir xabat küni xundak boldiki, ...» — «xabat küni» (dəm elix küni) toqruluk «Təbirlər»ni kərüng. Bu xənbə küni, Təvrat kalendarı boyiqə həptning yəttinqi küni bolup, Musa pəyojəmbərgə qüxürləngən qanun boyiqə Israildiki hər bir insan wə mal-qarwilarmu xu küni hərəkəndə ix-hizmət qilmay, dəm elixi kerək idi.

2:23 Qan. 23:24; Mat. 12:1; Luğa 6:1.

— Qara, ular nemixka xabat küni Təwratta qəkləngən ixni qilidu? — deyixti..

²⁵ U ularoşa:

— Padixah Dawutning əzi wə həmrəhliri həjətmən boləqanda, yəni aq qələqanda nemə qilojanlikini muqəddəs yazmilardin oqumiojanmusilər? ²⁶ — Demək, Abiyatar bax kahin boləqan waktida, u Hudaning əyigə kirip, Hudaəja atalojan, Təwratta pəket kahinlarning yeyixigila bolidiojan nanlarni sorap yegən, xundakla həmrəhliriojimu bərgən? — dedi..

²⁷ U ularoşa yənə:

— İnsan xabat küni üqün əməs, xabat küni insan üqün yaritildi. ²⁸ Xuning üqün, İnsan'ooli xabat küningimu Igisidur, — dedi..

Kəli qurup kətkən bimarning sakaytilixi

Mat. 12:9-14; Luqa 6:6-11

3 ¹ U yənə sinagogka kirdi. Xu yərdə bir kəli yigiləp kətkən bir adəm bar idi. ² Pərisiylər Əysaning üstidin ərz qilayli dəp xabat künidə kesəl sakaytidiojan-sakaytmaydiojanlikini paylap yürətti. ³ Əysa kəli yigiləp kətkən adəmgə:

— Ornungdin turup, otturioja qikqin! — dedi.

⁴ Andin, sinagodikilərdin:

— Təwrat qanunioja uyəqun boləqini xabat küni yaxxilik qilixmu, yaki yamanlik qilixmu? Janni kutkuzuxmu yaki həlak qilixmu? — dəp soridi. Lekin ular zuwan süruxmidi.

⁵ U oşəzəp bilən ətrəpioja nəzər selip ularoşa kəz yügürtüp, ularning tax yürəklikidin qayoşurdi. Andin u kesəlgə:

— Qolungni uzat, — dedi. U qolini uzitiwidi, kəli əsligə kəltürüldi..

⁶ Əmdi Pərisiylər dərhal sirtka qikqip, uni kəndək yəkitix toşqrisida Hərod padixahning tərəpdarliri bilən məslihet qilixka baxlidi..

2:24 «Təwratta qəkləngən ix» — Təwrat qanunida qəkləngən, deməqki. Təwrat qanuni boyiqə dəm elix küni «haman tepix» «hizmət» dəp qərilip, qanunəja hiləplik ix dəp həsəblinixi kərek idi, əlwəttə. Pərisiylər muhlislarning danlarni yeyix üqün əqlinixi «haman təkənlik» dəp qəriojan. Əmdi baxaklarni üzüp yeyix ziraətlərgə oşəjaq selix bilən ohxaxmu yaki ohxax əməsmu, buningəja oqurmənlər Məsihning jawabini oqup əzi bərimə desun! «Matta»diki «qoxumqə səz»imizdə muxu ix toşquruluk izəhtəlimizni kərtəng.

2:24 Mis. 20:10.

2:25 «Dawutning... aq qələqanda nemə qilojanlikini muqəddəs yazmilardin oqumiojanmusilər?» — «oqumiojanmusilər?» degən səz Pərisiylərdin daim rəqibləridin soraydiojan soal xəkli idi.

2:25 1Sam. 21:6.

2:26 «Abiyatar bax kahin boləqan waktida» — «1Sam.» 21:1-7 boyiqə, Abiyatar rəsmiy bax kahin bolmiojan. Lekin Injil dəwridiki əhwaləja ohxax, ikki adəm baxka-baxka yərdə bolsa ikkisi xu rolda boluxi mumkin (Məsih yər yüzidə hizmət qilojan məzgildə Kayafa isimlik həm Annas isimlik ikki adəm ohxax bir wəqitta «bax kahin» idi). «Dawut Hudaning əyigə kirip, Hudaəja atalojan, Təwratta pəket kahinlarning yeyixigila bolidiojan nanlarni sorap yegən, xundakla həmrəhliriojimu bərgən?» — bu wəqə «1Sam.» 21:1-7də hatiriləngən.

2:26 Law. 24:9.

2:28 «İnsan'ooli» — Məsihning əzini kərsitidu. Bu ibarə toşquruluk «Təbirlər»ni kərtəng.

2:28 Mat. 12:8; Luqa 6:5.

3:1 Mat. 12:9; Luqa 6:6.

3:2 «Pərisiylər Əysaning üstidin ərz qilayli dəp xabat künidə kesəl sakaytidiojan-sakaytmaydiojanlikini paylap yürətti» — ularning qilməqki boləqan əzi bolsa «U xabat künidə kesəlni sakaytsa, «ixligən» yaki «hizmət qilojan»əja barəwər bolidu, xunga (ularning quxinixiqə) «Təwrat qanunioja hiləplik qilojan» bolidu.

3:5 «qəli əsligə kəltürüldi» — kəltürüldi» degən pəilning «məjlul xəkli» bizgə bu ixni Huda Əzi qilojan, degənni ukturidu. Əmdi ular bu məjizini «xabat künidə yaratqanlik» üqün zədi kimni əyibliməqki?

3:5 1Pad. 13:6.

3:6 «Hərod padixahning tərəpdarliri» — Hərod padixah wə uning tərəpdarliri toşquruluk «Təbirlər»ni kərtəng. Lekin bizgə əng həyran kəlarliki bəlkim xuki, Rəbbimiz təlim bərixka baxlioqanda, bir-birigə kuxəndə boləqan ««Hərod tərəpdarliri» wə Pərisiylər həmkərləp, Əysani yəkitixka məslihetlixidu («Mat.» 22:16nimu kərtəng). Mana qərangəjuluxka təwə boləqan kixilər həmən birinqi bolup nür bilən duxmənləxidu («Yh.» 1:5, 3:19).

3:6 Mat. 12:14; Yh. 10:39; 11:53.

Dengiz boyidiki top-top adamlar

⁷⁻⁸ Andin Əysa muhlisliri bilən billə u yərdin ayrilip dengiz boyioğa kətti; Galiliyə əlkisidin qong bir top adamlar uningə ağıxip bardı; xundakla uning kıləjan əməllirini angliəjan həman, pütün Yəhudiye əlkisidin, Yerusalemlə xəhridin, Idumiya əlkisidin, İordan dəryasining qarxi tərpidin, Tur və Zidon xəhərlirining ətrapidiki jaylardin zor bir top adamlarmu uning yenioğa kelixti. ⁹ U adamlarning kəplikidin özini kistap qoymisun dəp muhlislirioğa kiçik bir kemining uningə yekın turuxini tapilidi. ¹⁰ Qünki u nurojun bimarlarıni saqaytkini tıpəylidin hərəkəndək waba-kesəlliklərgə gırıptar boləjanların həmmisi uningə kolumni bir təgküzwəlsam dəp kistixip kelixkənidi. ¹¹ Napak rohlər qaplıxiwaləjanlar qaçanla uni kərsə, uning aldioğa yikilip: «Sən Hudaning Oqlisən!» dəp warkirixatti. ¹² Lekin u napak rohləroğa özining kim ikənlikini axkariləmaslıqqa kəttik tənbiş berip ağıhlənduratti.

Əysanın on ikki rosulni tallixi

Mat. 10:1-4; Lūka 6:12-16

¹³ U təoqə qikip, əzi haliojan kixiləri yenioğa qakirdi; ular uning yenioğa kelixti. ¹⁴ U ular din on ikkisini əzi bilən billə boluxka, səz-kalamni jakarlawka, ¹⁵ kesəllərini saqaytix və jinlari həydəx həkukioğa igə boluxka tallap bekitti. ¹⁶ U bekittən on ikki kixi: Simon (u uningə Petrus dəp isim qoyəjan), ¹⁷ Zəbədiyning oqlı Yaqub və uning inisi Yuhanna, (u ularni «Binni-Rəgaz», yəni «Güldürməmə oqlıllari» dəpmu atiojan), ¹⁸ Andriyas, Filip, Bartolomay, Matta, Tomas, Alfayning oqlı Yaqub, Taday, millətpərwər dəp ataləjan Simon. ¹⁹ və uningə satkunluk kıləjan Yəhuda İxkariyotlardin ibarət.

Əysa Xəytandin küqlüktur

Mat. 12:22-32; Lūka 11:14-23; 12:10

²⁰ U əygə kaytip kəlgəndin keyin, u yərgə yənə xunqə nurojun adamlar topləndiki, ularning həttə oğzalanəyudəkmu wakti qikmidi. ²¹ Əysanın ailisidikilər buni anglap, uni tutup kelixkə berixti. Qünki ular uni «Əklini yökıtiptu» degənidi.

²² Yerusalemdin qüxkən Təwrat ustazliri bolsa: «Uningda Bəəlzibub bar», və «U pəkət jinlarning əmirigə tayinip jinlari kooqliwetidikən», deyixətti.

²³ Xuning üqün u Təwrat ustazlirini yenioğa qakirip, ularoğa təmsillərini ixlitip mundaq dedi: — Xəytan Xəytanni kəndəkmü kooqlisun? ²⁴ Əgər padixahlıq əz iqidin bəlünüp əzara soquxkən bolsa xu padixahlıq put tirəp turalmaydu; ²⁵ xuningdək əgər bir ailə əz iqidin bəlünüp əzara soquxsə xu ailə put tirəp turalmaydu. ²⁶ Əgər Xəytan əz-əzigə qarxi qikip bəlünsə, u put tirəp turalmay, yokəlməy kəlməydu.

3:7-8 «Idumiya əlkisi» — «Idumiya» Təwratda «Edom» deyilidu.

3:7-8 Mat. 4:25; Lūka 6:17.

3:13 Mat. 10:1; Mar. 6:7; Lūka 6:13; 9:1.

3:13 Yh. 17:24

3:15 «U ular din on ikkisini əzi bilən billə boluxka... jinlari həydəx həkukioğa igə boluxka tallap bekitti» — (14-15-ayət) bəzi kəna kəqürmildə 14-15-ayətə «U ular din on ikkisini «rosullar» dəp atap, əzi bilən billə boluxka, səz-kalamni jakarlawka və jinlari həydəx həkukioğa igə boluxka tallap bekitti» deyilidu.

3:17 «Zəbədiyning oqlı Yaqub və uning inisi...» — yəni «Zəbədiyning oqlı Yaqub və uning akisi...». «U ularni «Binni-Rəgaz», yəni «Güldürməmə oqlıllari» dəpmu atiojan» — muxu yərdə biz bu isimni ibraniy tilidiki ahangı boyiqə aldük. «Rəgaz» ibraniy tilidə adətə «oğzəp, kəhr»ni bildiridu. Qariəjanda ular ikkilisi əslidə intayin terikkək idi! Grek tilidə tələppuz «Boanərgəs» dəp oqlididu.

3:18 «millətpərwər dəp ataləjan Simon» — yəni «Kənaanlıq Simon». Yəhudiye «millətpərwərləri» yəni «millətqiliri» wətinini Rim imperiyəsindən azad kılıx üqün zorəwanlıq yoli bilən kürəx kıləquqılar idi.

3:20 Mar. 6:31.

3:22 «uningda bəəlzibub bar» — «bəəlzibub» yəni «bəəlzibul» bolsa jinlarning əmiri boləjan Xəytanning bəxka bir ismidur.

3:22 Mat. 9:34; 12:24; Lūka 11:15; Yh. 8:48.

3:23 Mat. 12:25.

²⁷ Heqkim küqtünggür birsining öyigə kirip, uning mal-mülkini bulap ketəlməydu — pəkət u xu küqtünggürni awwal baqlıyalisa andin öyini bulang-talang kılalaydu..

²⁸ Xuni silərgə bərhək eytip qoyayki, insan baliliri ötküzgən türlük gunahlırining həmmisini, xundakla ular kıləjan kupurluklırining həmmisini kəqürüxkə bolidu.. ²⁹ Birək kimdikim Mukəddəs Rohkə kupurluk kılisa, əbədil'əbədgigə heq kəqürülməydu, bəlki mənggülük bir gunahning həkümi astida turidu..

³⁰ Əysaning bu sözi ularning «uningəja napak roh qaplixiptu» degini üqün eytiləjanidi.

Əysaning anisi və iniliri

Mat. 12:46-50; Luğa 8:19-21

³¹ Xu wəqıttə uning anisi bilən iniliri kəldi. Ular sirtida turup, uni qakırixkə adəm kirgüzdi..

³² Bir top halayik uning ətrapida olturatti. Ular:

— Mana, aningiz, iniliringiz sizni izdəp sirta turidu, — deyixti..

³³ Əysa ularəja jawabən:

— Kim mening anam, kim mening inilirim? — dedi. ³⁴ Andin, u epqürisidə olturojanlarəja qarap mundaq dedi:

Mana bular mening anam və inilirim! ³⁵ Qünki kimki Hudaning iradisini ada kılisa, xu mening aka-inim, aqa-singlim və anamdur..

Uruk qaqkuqi toqrisidiki təmsil

Mat. 13:1-9; Luğa 8:4-8

4¹ U yənə dengiz boyida həlkəkə təlim berixkə baxlıdi. Uning ətrapioja zor bir top adəmlər tolixiwəlaqəqka, u bir kemigə qikip dengizda olturdi; pütkül halayik bolsa dengiz kirojıkida turuxatti. ² U ularəja təmsil bilən nurojun ixlarni əgətti. U təlim berip mundaq dedi:

³ — Qulaq selinglar! Uruk qaqkuqi uruk qaqkili etioja qikiptu. ⁴ Uruk qaqkanda uruklardin bəziliri qiojir yol boyioja qüxüptu, kuxlar kelip ularni yəp ketiptu. ⁵ Bəziliri tupriki az taxlık yərgə qüxüptu. Topisi qongkur bolmiojanlıqın, tezla ünüp qikiptu, ⁶ lekin kün qikix bilənla aptapta köyüp, yiltizi bolmiojaqka kurup ketiptu. ⁷ Bəziliri tikənlərnin arisioja qüxüptu, tikənlər əsüp maysılarni booquwelip, ular heq həsul bərməptu. ⁸ Bəziliri bolsa, yaxhi tupraqka qüxüptu. Ular əsüp awup qong boləjanda həsul beriptu. Ularning bəziliri ottuz həssə, bəziliri atmıx həssə, yənə bəziliri yüz həssə həsul beriptu.

⁹ — Angliəjudək kuliki barlar buni anglisun! — dedi u.

3:27 «Heqkim küqtünggür birsining öyigə kirip, uning mal-mülkini bulap ketəlməydu — pəkət u xu küqtünggürni awwal baqlıyalisa andin öyini bulang-talang kılalaydu» — bu təmsildiki «küqtünggür adəm» Xəytanni kərsitidu, əlwəttə. Uning öyini bulang-talang kıləjuqi Əysadin baxkə heqkim bolmaydu.

3:27 Mat. 12:29; Kol. 2:15.

3:28 «ular kıləjan kupurluklırining həmmisi...» — grek tilida «ular kupurluk bilən kıləjan kupurluklırining həmmisi» degən söz bilən ipadilinidu. Bu ibarə ularning kupurluklıri bəlkim intayin eoqır boluxi mumkin degənni bildüridu.

3:28 1Sam. 2:25; Mat. 12:31; Luğa 12:10; 1Yuha. 5:16.

3:29 «Mukəddəs Rohkə qarxi kupurluk kılax» — yaki «Mukəddəs Rohkə qarxi gəp kılax» degən gunah toqıruluk «Matta»diki «qoxumqə sez»imizdə tohtilimiz.

3:29 1Yuha. 5:16.

3:31 Mat. 12:46; Luğa 8:19.

3:32 «Mana, aningiz, iniliringiz sizni izdəp sirta turidu» — bəzi kona kəqürmilərdə «wə singilliringiz» dəp qoxup okulidu. Heqbolmiojanda grek tilida «aka-inilər» degən söz bir kəridax «aqa-singillar»ni öz iqigə alatti.

3:35 Yh. 15:14; 2Kor. 5:16,17.

4:1 Mat. 13:1; Luğa 8:4.

«Markus»

Təmsillərinin məqsiti

Mat. 13:10-17; Luka 8:9-10

¹⁰ U uning ətrafıdıkılər həm on ikkiylən bilən yalozuz qaloqanda, ular uningdin təmsillər toqıruluk soraxtı. ¹¹ U ularoqa mundaq dedi:

— Hudaning padixahlikining sirini bilixkə silər nesip boldunglar. Lekin sirttikilərgə həmmə ix təmsillər bilən ukturulidu; ¹² buning bilən: «Ular qaraxni qaraydu, biraq kərməydu; Anglaxni anglaydu, biraq qüxənməydu; Xundak bolmisidi, ular yolidin yanduruluxi bilən, Kəqürüm kılınatti» degən söz əməlgə axurulidu.

Uruk qaqquqi toqrisidiki təmsilning qüxəndürülüxi

Mat. 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Andin u ularoqa:

— Silər muxu təmsilnimu qüxənmidinglarmu? Undakta, qandaqmu baxqa hərhil təmsillərni qüxinələysilər? — dedi. ¹⁴ Uruk qaqquqi söz-kalam qaqidu. ¹⁵ Üstigə söz-kalam qeqiloqan qioqir yol boyi xundak adəmlərni kərsətkənki, ular söz-kalamni anglioqan həman Xəytan dərhal kelip ularning kəlbigə qeqiloqan söz-kalamni elip ketidu. ¹⁶ Buningoqa ohxax, taxlık yərlərgə qeqiloqan uruklar bolsa, söz-kalamni anglioqan həman huxallıq bilən qəbul kıləqlanlarni kərsitidu. ¹⁷ Həlbuki, kəlbidə heq yiltiz bolmioqaqqa, pəkət wakitlik turidu; söz-kalamning wəjidin kiyoqıqlıq yaki ziyankəxlikkə uqrioqanda, ular xuan yoldin qətnəp ketidu. ¹⁸ Tikənlərinin arisioqa qeqiloqini xundak bəzi adəmlərni kərsətkənki, bu adəmlər söz-kalamni anglioqini bilən, ¹⁹ lekin kəngligə bu dunyaning əndixiliri, baylıqlarınin eziqturuxi wə baxqa nərsilərgə boləqlan həwəsələr kırıwelip, söz-kalamni boquwetidu-də, u heq həsul qıqarmaydu. ²⁰ Lekin yaxhi tuprakqa qeqiloqan uruklar bolsa — söz-kalamni anglıxi bilən uni qəbul kıləqlan adəmlərni kərsitidu. Bundak adəmlər həsul beridu, birsı ottuz həssə, birsı atmıx həssə, yənə birsı yüz həssə həsul beridu.

Sewət astidiki qıraoq

Luka 8:16-18

²¹ U ularoqa yənə mundaq dedi:

— Qıraoq sewət yaki kariwat astioqa qoyulux üqün kəltürülmədu? U qıraoqdanning üstigə qoyulux üqün kəltürülmədu? ²² Qünki yoxuruloqan heqkəndak ix axkarılanmay qalmaydu, xuningdək hərəkəndak məhpıy ix yüz bərgəndin keyin ayan bolmay qalmaydu.

²³ Anglioqudək kuliki barlar buni anglisun!

²⁴ Anglioqlanliringlaroqa kəngül bəlünglar! Qünki silər baxqılaroqa kəndak əlqəm bilən əlqisənglar, silərgimu xundak əlqəm bilən əlqəp berilidu, hətta uningdinmu kəp qoxup be-

4:10 «u uning ətrafıdıkılər həm on ikkiylən bilən yalozuz qaloqanda, ular uningdin təmsillər toqıruluk soraxtı» — muxu yərdə «uning ətrafıdıkılər» uningəqa əgəxənlər (on ikkiyləndin sirt)ni kərsətsə kərək.

4:10 Mat. 13:10; Luka 8:9.

4:11 «Lekin sirttikilərgə həmmə ix təmsillər bilən ukturulidu» — «sirttikilərgə» Hudaning padixahlikidin yaki uning nijatidin sirtta turoqlanlar, demək.

4:11 Mat. 11:25; 2Kor. 2:14; 3:14.

4:12 «ular qaraxni qaraydu, biraq kərməydu; anglaxni anglaydu, biraq qüxənməydu; xundak bolmisidi, ular yolidin yanduruluxi bilən, kəqürüm kılınatti» — bu sözlər «Yəx.» 6:9-10din elinoqlan.

4:12 Yəx. 6:9-10; Mat. 13:14; Luka 8:10; Yh. 12:40; Ros. 28:26; Rim. 11:8.

4:14 Mat. 13:19; Luka 8:11.

4:19 Mat. 19:23; Mar. 10:23; Luka 18:24; 1Tim. 6:9.

4:21 «Qıraoq sewət yaki kariwat astioqa qoyulux üqün kəltürülmədu?» — «sewət» grek tilida «əlqigüqi sewət» deyilidu.

4:21 Mat. 5:15; Luka 8:16; 11:33.

4:22 Ayup 12:22; Mat. 10:26; Luka 8:17; 12:2.

rilidu...²⁵ Qünki kimdə bar bolsa, uningəja tehimu kəp berilidu; əmma kimdə yok bolsa, hətta uningda bar boləjanlirimu uningdin məhrum kəlinidu...

Üngən uruk tooqrisidiki təmsil

²⁶ U yənə mundaq dedi:

— Hudaning padixahlığı yənə birsining tupraqqa uruk qaqkınıoja ohxaydu: ²⁷ u uhlaydu, orundin turidu, keqə-kündüzlər ətüwerip, uruk bih urup əsidu. Lekin qaqkuqi kəndək yol bilən əsidiojanlığını bilməydu. ²⁸ Tupraq əzlükidən həsul beridu; uruk əwwal bih uridu, keyin bax qikəridu, ahirda baxaqlar toluk dan tutidu. ²⁹ Dan pixkənda, qaqkuqi dərhal orəjaq salidu, qünki həsul waqtı kəlgən bolidu...

Qıja uruqi tooqrisidiki təmsil

Mat. 13:31-32, 34-35; Luqa 13:18-19

³⁰ U yənə mundaq dedi:

— Hudaning padixahlığını nemigə ohxitimiz? Yaki kəndək bir təmsil bilən sürətləp berələymiz? ³¹ U goya bir tal qıja uruqioja ohxaydu. U yərgə terilojanda, gərgə yər yüzidiki barlıq urukların iqidə əng kiki bolşimu, ³² terilojandən keyin, hərəkəndək ziraəttin egiz əsüp xundək qong xahlayduki, asmandiki kuxlarmu uning sayisigə kənidu...

³³ U xuningəja ohxax halayik anglap qüxinəligüdək nuroqun təmsillər bilən səz-kalamni yətküzidu. ³⁴ Lekin təmsil kəltürməy turup ularəja həqkəndək səz kilmaytti. Lekin öz muhlisiri bilən yalojuz qəlojinida, ularəja həmmi qüxəndürüp berətti.

Əysaning boranni tinqitixi

Mat. 8:23-27; Luqa 8:22-25

³⁵ Xu küni kəq kirgəndə, u ularəja:

— Dengizning u ketioja ətəyli, — dedi. ³⁶ Ular halayikni yoloja seliwətkəndən keyin, uni kəmidə olturojan peti elip yürüp ketixti. Ular bilən billə mangojan baxka kəmilərmu bar idi. ³⁷ Wə mana, əxəddi kara kuyun qikəp kətti; xuning bilən dolkunlar kəmini urup, su həlkəp kirip, kəmigə toxay dəp qəlojanidi. ³⁸ Lekin u kəmining ayaq tərpidə yastuqqa bax qoyup uyquəja kətkənidi. Ular uni oyqitip:

— I ustaz, həlak boluwətkinimizəja kəring yokmu? — dedi.

4:24 «Silər baxkəlarəja kəndək əlgəm bilən əlqisənglər» — bu səz kəp tərəplimilik boluxi kərak; məsilən: (1) adəm Hudaning səzigə qənkilik kəngül bəlüp etibar bərsə, uningəja xunqilik əkil beridu; (2) biz baxkəlarəja rəhim-xəpəkət kərsətsək, Hudamu bizgə rəhim-xəpəkət kərsitidu; (3) ((2)-təripigə yəkin) biz baxkəlarıni kəysi əlgəm bilən bəhalisək, Huda bizni bəhaliojanda dəl xu əlgəmni ixlitidu; (4) baxkəlarəja qənkilik həyr-səhawət kərsətsək, Hudamu keyin bizgə xunqilik iltipətni kərsitidu.

4:24 Mat. 7:2; Luqa 6:38.

4:25 «Qünki kimdə bar bolsa, uningəja tehimu kəp berilidu; əmma kimdə yok bolsa, hətta uningda bar boləjanlirimu uningdin məhrum kəlinidu» — «kimdə bar bolsa...» — bu «bar bolsa» nemini kərsitidu? Xübhəsizki, əbədi əhmiyyətlik birər nərsə bolsa kərak, bu iman-ixənqni əz iqiğə qəkum alidu. Biz əzimizgə «əbədi əhmiyyətlik» hərnəmə boluxi üqün uni pəkət Məsihdinlə tapalaymiz.

4:25 Mat. 13:12; 25:29; Luqa 8:18; 19:26.

4:29 «qaqkuqi dərhal orəjaq salidu» — grek tilidə «qaqkuqi dərhal orəjaq əwətidu».

4:30 Mat. 13:31; Luqa 13:18.

4:31 «gərgə yər yüzidiki barlıq urukların iqidə əng kiki bolşimu,...» — yaki «gərgə tupraq iqidiki barlıq urukların iqidə əng kiki bolşimu,...».

4:32 «...asmandiki kuxlarmu uning sayisigə kənidu» — yaki «...asmandiki kuxlarmu uning sayisigə uwulaydu». Bu yərdə tiləja elinojan qıja ottura xərkə əsidiojan, yaxni əskəndə hətta üq metrden exip ketidiojan, əsümlükn kərsitidu.

4:33 Mat. 13:34.

4:35 Mat. 8:23; Luqa 8:22.

4:36 «...uni kəmidə olturojan peti elip yürüp ketixti» — Məsih allikaqan kəmidə olturojanidi (1-ayəttə).

— Baxka birhil tərijimi: «...uni xu peti kəmisigə qüxürüp, elip yürüp ketixti» — bu tərijimədə «xu peti» bəlkim Məsih «həqkəndək təyyarlıksız (dengiz səpirigə layik kiyim yaki yemək-icmək almiojan) həlda» degəndək boluxi mumkin.

³⁹ U ornidin turup, boranoja tənbiş berip, dengizə: «Tinqan! Jim bol!» dewidi, boran tohtap, qongkur bir jimjitlik həküm sürdi..

⁴⁰ — Nemixkə xunqə qorqisilər? Silərdə kandaqsığə tehiqə ixənq bolmaydu? — dedi u ularəja.

⁴¹ Uların intayin zor bir qorqunq basti, ular bir-birigə:

— Bu adəm zadi kimdu? Həttə xamal wə dengizmu uningəja itaət kəlidikən-hə! — dəp ketixti.

Kəp jinlar qaplaşkan «Koxun» isimlik adəmning saqaytilixi

Mat. 8:28-34; Luğa 8:26-39

5¹ Ular dengizning u ketioja, Gadaralıqlarning yurtioja yetip bardi.....² U kemidin qüxüxi bilənla, napak roh qaplaşkan bir adəm gər öngkürliridin qikip, uning aldioja kəldi.³ U adəm öngkürləni makan kəlojan bolup, uni heqkim həttə zənjirlər bilənmu baqliyalmaytti.⁴ Qünki kəp kətim put-kolliri kixən-zənjirlər bilən baqlanəjan bolsimu, u zənjirləni üzüwetip, kixənləni qeqiwatkənidi; heqkim uni boysunduralmiojanidi.⁵ U keqə-kündüz mazarlıqta wə taoqlar arisida tohtawsiz warkirap-jarkirap yürətti, öz-özini taxlar bilən kesip yarilanduratti.

⁶ Lekin u Əysani yiraktin kərüp, uning aldioja yügürüp berip, səjdə kildi.⁷ wə kattik awazda warkirap:

— Həmmidin aliy Hudaning Oqlı Əysa, sening mening bilən nemə karing! Huda həqqi, səndin etünüp kalay, meni kiynima! — dedi.⁸ (qünki Əysa uningəja: «Həy napak roh, uningdin qıql» degənidi)..

⁹ U uningdin:

— Isming nemə? — dəp soridi.

— Ismim «koxun» — qünki sanimiz kəp, — dəp jawab bərdi u..

¹⁰ Wə u Əysadin ularni bu yurttin həydiwətmigəysən, dəp kəp etünüp yalwurdi.

¹¹ Taoqlar qong bir top tongguz padisi otlap yürətti.¹² Jinlar uningəja:

— Bizni muxu tongguzlarəja əwətkin, ularning iqiğə kirip ketixkə yol qoyəjaysən, — dəp yalwuruxti.

¹³ Əysa dərhal yol koydi. Xuning bilən napak rohlar qikip, tongguzlarning tenigə kirixi bilənla, tongguzlar tik yardin etilip qüxüp, dengizəja ojarq boldi. Ular ikki mingəja yekın idi.¹⁴ Tongguz bəqquqilar bolsa u yərdin keqip, xəhər-yezilarda bu ixləni pur kildi. Xu yərdikilər nemə ix yüz bərgənlikini kərgili qikixti.

¹⁵ Ular Əysaning yenioja kəldi wə ilgiri jinlar qaplixiwəlojan həliki adəmning kiyimləni kiyip, əs-hoxi jayida olturojini — yəni «koxun jinlar» qaplaşkan xu adəmni kərüp, qorqup ketixti.

¹⁶ Bu wəkəni kərgənlər jinlar qaplaşkan adəmdə nemə yüz bərgənlikini wə tongguzlarning aqiwitini həlqə bayan kəlip bərdi.

¹⁷ Buning bilən halayik Əysəja: Yurtlirimizdin qikip kətkəysən, dəp yalwuruxkə baxlidi.

¹⁸ U kemigə qikiwatqanda, ilgiri jinlar qaplaşkan həliki adəm uningdin: Mənmə sən bilən billə

4:39 Ayup 26:12; Zəb. 107:29; Yəx. 51:10.

5:1 «Gadara» — bəzi kəqürmilərdə «Gerasa» yaki «Gərgəsə» dəp atilidu.

5:1 Mat. 8:28; Luğa 8:26.

5:6 «u Əysani yiraktin kərüp, uning aldioja yügürüp berip, səjdə kildi» — yaki «u Əysani yiraktin kərüp, uning aldioja yügürüp berip, yərgə bax koydi».

5:7 «səndin etünüp kalay, meni kiynima!» — «meni kiynima!» degən söz «bax jin»ning sözi bolsa kerək. Bu adəmgə nuroqun jinlar qaplaşkanidi.

5:8 «Əysa uningəja: «... uningdin qıql» degənidi» — grek tilida «Əysa uningəja: «... uningdin qıql» buyruwatatti» deyilidu.

5:9 «Ismim «koxun»» — «koxun» latin tilida «legion» deyilidu, adətə az degədimu altə ming kixilik armiyini kərsitidu. «qünki sanimiz kəp» — okurmanlar muxu yərdə ikki awazning barlıqini bayqaydu — birinqisi («Ismim «koxun»»), bu biqarə adəmning öziningki, ikkinqisi, («qünki sanimiz kəp») minglojan jinlarningki idi.

baray, dəp ötündi..

¹⁹ Lakin u buningəja unimay:

— Öz eydikiliring wə yurtdaxliringning yenioja berip, ularəja Pərwərdigarning sanga xunqilik uluoj ixlarni kilip bərgənlikini, Uning sanga rəhim-xəpəkət kərsətkənlikini həwərləndürgin, — dedi..²⁰ U kaytip berip, Əysaning əziga qandək uluoj ixlarni kəlojanlikini «On xəhər rayoni»da jar kilixkə baxlidi. Buni angliəjanlarning həmmisi tolimu həyran kəlixiti..

Uning Yairusning kizini tirildürüxi wə hun kesili baskan bir ayalni sakaytixi

Mat. 9:18-26; Luğa 8:40-56

²¹ Əysa kaytidin kemə bilən dengizning u ketioja ətəkəndə, zor bir top halayik uning yenioja yioqildi; u dengiz boyida turatti..²²⁻²³ Mana, məlum bir sinagogning qongi Yairus isimlik bir kixi kəldi. U uni kərüp ayiojoja yikilip:

— Kiqik kizim ələy dəp kəldi. Berip uningəja kolliringizni təgküzüp kəysingiz, u sakiyip yaxiojay! — dəp kəttik yelindi..

²⁴ Əysa uning bilən billə bardi. Zor bir top halayikmu olxip kistaxkan həlde kəynidin mengixti. ²⁵ Hun təwrəx kesiligə giritpə boləjiniə on ikki yil boləjan bir ayal bar bolup, ²⁶ u nuroqun tewiplarning kolida kəp azab tartip, bar-yəkini həjləp tügətkən bolsimu, həqkəndək ünümi bolmay, tehimu eqirlixip kətkənidi. ²⁷ Bu ayal Əysa həkəkidi kəplərnə anglap, halayikning otturisdin kistilip kəlip, arka tərəptin uning tonini silidi. ²⁸ Qünki u kənglidə: «Uning tonini silisamla sakaymay kəlməymən» dəp oyliəjanidi. ²⁹ Hun xuan tohtap, ayal kəsəl azabidin sakaytiləjanlikini öz tenidə səzdi..³⁰ Əysa dərhal wujudidin kudrətning qikkənlikini sezip, halayikning iqidə kəynigə burulup:

— Kiyimimni siliəjan kim? — dəp soridi..

³¹ Muhlisleri uningəja:

— Halayikning əzüngni kistap mengiwatkanlikini kərüp turukluk, yənə: «Meni siliəjan kim?» dəp soraysənəju? — deyixti.

³² Biraq Əysa əzini siliəjuqini tēpex üqün tehiqə ətrapioja kərawatatti..³³ Əzidə nemə ixning yüz bərgənlikini səzgən ayal kərkəp-titrigən həlde kəlip uning aldioja yikildi wə uningəja həkəkiy əhwalni pütünləy eytti. ³⁴ U uningəja:

— Kizim, ixənqing seni sakaytti! Tinq-hatirjəmliktə kayt! Kesilingning azabidin sakayəjan, — dedi..

³⁵ U bu səzni kiliwatqanda, sinagogning qongining əyidin bəzilər kəlip uningəja:

Kizingiz əldi. Əmdi ustazni nemixkə yənə awarə kilisiz?! — deyixti..

5:18 Luğa 8:38.

5:19 «ularəja Pərwərdigarning sanga xunqilik uluoj ixlarni kilip bərgənlikini... həwərləndürgin» — yaki «ularəja Rəbning sanga xunqilik uluoj ixlarni kilip bərgənlikini... həwərləndürgin».

5:20 «On xəhər rayoni» — grek tilida «Dekapolis».

5:21 Luğa 8:40.

5:22-23 Mat. 9:18; Luğa 8:41.

5:25 Law. 15:25; Mat. 9:20; Luğa 8:43.

5:29 «hun xuan tohtap...» — grek tilida «kən ekimi xuan tohtap...».

5:30 Luğa 6:19.

5:32 «əzini siliəjuqini tēpex üqün...» — grek tilida «siliəjuqi» ayalqə rodta bolup, Rəbbimizning əzini tutkan kixining ayal ikənlikini bilgənlikini kərsitidu.

5:34 «kizim, ixənqing seni sakaytti!» — «sakaytti» muxu yərdə grek tilida «kətkəzdi» degən sēz bilən ipadilididu.

— «Tinq-hatirjəmliktə kayt!» — bu ayal nemixkə xundək kərkəti (33-ayətni kərug)? Uningda hun təwrəx kesili boləjanliki üqün, Təwrət kanuni boyiqə əzi təgkən barlik kixilərnə «napak» kəlojan bolidu (məsilən, ularni ibadəthanioja kirix, kərbənlək kilixkə wakətilək layakətsiz kəlojan bolatti). Xuning bilən u ətrəptiki halayikni napak kilipla kəlməy, bəlki Məşihning əzinimu «napak» kəlojan bolatti.

5:34 Mat. 9:22; Mar. 10:52.

5:35 Luğa 8:49.

³⁶ Lekin Əysa bu soʻzlarni anglap dərhal sinagogning qongioja:

Qorqmoqin! Pəkat ixənqtə bol! — dedi. ³⁷ U pəkat Petrus, Yakup və Yakupning inisi Yuhanna bilən yoloja qikti; baxka heqkimning əzi bilən billə berixioja yol qoymidi. ³⁸ U sinagogning qongining əyi aldioja kəlgəndə, kiykas-qukanni, halayikning kattik nalə-pəryad və aḥ-zar kətürgənlikini kərüp, ³⁹ eygə kirip ularoja:

— Nemixka kiykas-qukan və aḥ-zar kətürisilə? Bala əlməptu, uhlap kəptu, — dedi. ⁴⁰ Ular uni məshirə kilixti; lekin u həmməylənni taxkiriyoja qikiriwetip, balining ata-anisini və öz həmməylərini elip, bala yatқан eygə kirdi. ⁴¹ U balining qolini tutup, uningoja: «Talita kumi» dedi. Bu səzning mənisi «Kizim, sanga eytimənki, ornungdin tur» degənlik idi. ⁴² Kiz dərhal ornidin turup mangdi (u on ikki yaxta idi). Ular bu ixka mutlək həyran kəlixti. ⁴³ U ularoja bu ixni heqkimgə eytmaslikni kattik tapilidi, xundakla kizoja yegüdək birnemə berixni eytti.

Nasarətlilərlə uni qətkə kəkixi

Mat. 13:53-58; Luḳa 4:16-30

⁶ ¹ U u yərdin ketip, öz yurtioja kəldi. Uning muhlisirimu uningoja əgixip bardi. ² Xabat küni kəlgəndə, u sinagogda təlim berixkə kirixti. Təlimini angliqanlardin kəp adəm intayin həyran boluxup:

— Bu adəm bularoja nədin erixkəndu? Uningoja muxundak danalix kəndak berilgən? Uning kolida muxundak məjizilərlər kəndak yaritilidiyojanduz? ³ U həliki yəoaqqi əməsmu, Məryəmning oqqli, xundakla Yakup, Yosə, Yəhuda və Simonlarning akisioju? Uning singillirimu bu yərdə arimizda turuwatmamdu? — deyixti. Xuning bilən ular uningoja həsət-bizarlik bilən kəridi...

⁴ Xuning bilən Əysa ularoja:

— Hərkəndak pəyojəmbər baxka yərlərdə hərmətsiz qəlmaydu, pəkat öz yurti, öz uruḳ-tuoḳanliri arisida və öz əyidə hərmətkə sazawər bolmaydu, — dedi..

⁵ Xuning bilən qollirini birkanqə bimarning üstigə təgküzüp, ularni saḳaytkəndin baxka, xu yərdə u heqkəndak məjizə yaritalmidi. ⁶ Wə u ularning iman-ixənqsizlikidin həyran qəldi..

Əysaning on ikki rosulni əwətxi

Mat. 10:1, 5-15; Luḳa 9:1-6

⁷ Andin u ətrəptiki yeza-kəntlərni aylinip təlim bərdi.

U on ikkiylənni yenioja qəkirdi və həlḳ arisioja ikki-ikkidin əwətxkə bəxlidi. U ularoja napak rohlarni həydəx hoḳukini bərdi; ⁸ wə ularoja: — Səpərdə yeninglaroja ḥasidin baxka nərsə eliwalminglar, nə hurjun nə nan eliwalminglar, bəlwəoḳa pulmu salminglar, ⁹ putunglaroja

5:39 Yḥ. 11:11.

6:1 Mat. 13:53; Luḳa 4:16.

6:3 «u həliki yəoaqqi əməsmu, Məryəmning oqqli...» — Yəhudiylar arisida adəmlər atisining ismi bilən tonuluxi kərək idi. Yəloquz anisining ismini tiləja elixning əzi birhil ḥəkarət idi.

6:3 Yḥ. 6:42.

6:4 Mat. 13:57; Luḳa 4:24; Yḥ. 4:44.

6:5 Mat. 13:58.

6:6 Mat. 9:35; Luḳa 13:22.

6:7 «napak rohlər» — jinlarni kərsitidu.

6:7 Mat. 10:1; Luḳa 6:13; 9:1.

6:8 «hurjun» — yəki «tiləmqining haltisi».

kəxlərni kiyinglar, biraq ikki yəktək kiyiwalmanglar, — dəp tapilidi..¹⁰ U yənə:

— Bir yurtka baroqninglarda, kimning əyigə qəbul qilinip kirsənglar, u yurttin kətküqə xu əydila turunglar..¹¹ Qaysi yərdikilər silərni qəbul qilmisa, xundakla səzünglarni anglimisa, u yərdin kətkininglarda, ularoqa agah-guwah bolsun üçün ayioqinglardiki topini kəkiwetinglar! — dedi..

¹² Xuning bilən ular yoloqa qikip, kixilərni gunahlırioqa towa qilixka jar selip ündidi. ¹³ Ular nuroqun jinlarni həydidi, nuroqun bimarlarni zəytun meyi bilən məsih qilip saqaytti..

Qəmüldürgüqi Yəhyaning əlümi

Mat. 14:1-12; Lükə 9:7-9

¹⁴ Uning nami məxhur boləqaqka, Hərod padixah uning həkkidə anglap: «Bu adəm qoqum əlümdin tirilgan Qəmüldürgüqi Yəhyadır. Xuning üçün muxu alahidə qüdrətlər uningda küqini kərsitidu» dəytti..¹⁵ Baxqılar: «U İlyas pəyoqəmbər» desə, yənə bəzilər: «Burunqi pəyoqəmbərlərdək bir pəyoqəmbər bolsa kerək» deyixətti.

¹⁶ Biraq bularni angliqan Hərod:

— Mən kallisini aləqan Yəhyaning əzi xu — u əlümdin tiriliptu! — dedi.

¹⁷⁻¹⁸ Hərodning bundək deyixining səwəbi, u əgəy akisi Filipning ayali Hərodiyəning wəjidin adəm əwətip Yəhyani tutup, zindanoqa taxliqanidi. Qünki u xu ayal bilən nikahlanəqanidi; Yəhya Hərodka tənbiş berip: «Kangning ayalini tartiwelixing Təwrat qanunioqa hilap» dəp kayta-kayta degənidi..

¹⁹ Xuning üçün Hərodiyə Yəhyaqa adawət saklaytti; uni əltürməkqi boləqan bolsimu, ləkin xundək qilalmaytti. ²⁰ Qünki Hərod Yəhyani diyanətlik wə muqəddəs adəm dəp bilip, uningdin qorqatti, xunglaxka uni qoşdaytti; u uning səzilirini angliqan qaoqlirida aləqzadə bulup ketətti,

6:9 «Əysa ularoqa: — Səpərdə yeninglaroqa həsidin baxka nərsə eliwalmanglar, nə hurjun nə nan eliwalmanglar, bəlwəoqka pulmu salmanglar, putunglaroqa kəxlərni kiyinglar, biraq ikki yəktək kiyiwalmanglar, — dəp tapilidi» — (9-10-ayət) kiziqarlik yeri xuki, «Mattə» wə «Lükə»da hatiriləngən bayanlar boyiqə Rəbbimiz ularoqa həsa eliwelx wə kəx kiyixnimu mən'i qiloqan. Pikrimiz tehi muqimlaxmioqini bilən oylaymizki, «Mattə» bilən «Lükə» wə «Markus»ta bəlkim ikki ayrim waqit-əhwal kərsitilidi.

6:9 Ros. 12:8.

6:10 «kimning əygə qəbul qilinip kirsənglar, u yurttin kətküqə xu əydila turunglar» — bu əmrdə qong danalix bar. İkki səwəbtin eytiləqan boluxi mumkin: — (1) kona zamanlarda kəp diniy wəz eytquqılar əymu-əy yoqlap pul tilaytti; ləkin əysaning muhlisiləri həq tiləmqilik qilmasliki kerək; (2) ular əymu-əy kəqüp yürsə, həlktə hərtürlük həsət-guman pəyda boluximu mumkin — «Nemixka ular bizning əyde qonmaydu?» yaki «Nemixka ular bizning əydin kəqüp ketidu?» degəndək.

6:11 «u yərdin kətkininglarda, ularoqa agah-guwah bolsun üçün ayioqinglardiki topini kəkiwetinglar!» — «ayaqdiki topini kəkiwətiş» degən bu ixarət «bizning silər bilən munasiwetimiz yok», deganni bildürüp, Hudaning səzini rət qiloqanlaroqa kattik agahlandurux idi.

6:11 Mat. 10:14,15; Lükə 9:5; 10:12; Ros. 13:51; 18:6

6:13 «ular ... Nuroqun bimarlarni zəytun meyi bilən məsih qilip saqaytti» — «məsih qilix» muxu yərdə adəmnin bəxioqa zəytun meyni sürxüni kərsitidu. «Təbirlər»ni kərug.

6:13 Yəq. 5:14.

6:14 «Uning nami məxhur boləqaqka, Hərod padixah uning həkkidə anglap...» — «Hərod»lar toqruluk «Təbirlər»ni kərug. «...uning həkkidə anglap: «Bu adəm ... Qəmüldürgüqi Yəhyadır...» dəytti» — bəxka birhil təjrimisi: «...uning həkkidə anglap qaldi. Bəzilər: «Bu adəm ... Qəmüldürgüqi Yəhyadır...» — deyixətti».

6:14 Mat. 14:1; Lükə 9:7.

6:17-18 «Qünki u xu ayal bilən nikahlanəqanidi; Yəhya Hərodka tənbiş berip: «Kangning ayalini tartiwelixing Təwrat qanunioqa hilap» dəp kayta-kayta degənidi» — Hərod əgəy akisi Filipning ayali Hərodiyəni Filiptin tartiwelip andin uni ajrixixka qayil qilip, Hərodiyə bilən əzi toy qiloqanidi. Yəhyani tutux «Hərodiyəning wəjidin» — bəlkim uning biwasitə təlipidin boləqan boluximu mumkin. «Kangning ayalini tartiwelixing Təwrat qanunioqa hilap» — Təwratteki «Law.»

16:18, 20:21də, birsining aka yaki ukisi həyat əhwalda, birining ayalini yənə biri əz əmrigə elixka bolmaydu, dəp bəlgiləngən.

6:17-18 Mat. 14:3; Lükə 3:19; 9:9; Law. 18:16; 20:21.

lekin yənıla sözlirini anglaxka amrak idi..

²¹ Əmma Herodiyə kütkən pəyt ahir yetip kəldi; Herod tuoquloqan künidə öz əməldarliri, mingbexiliri wə Galiliyə əlkisidiki kattaərbablarni ziyapət bilən kütüwaldi; ²² həliki Herodiyəning kizi sorunoqə qüxüp ussul oynap bərdi. Bu Herod wə həmdastihan boləqanlarəqə bəkmuyarap kətti. Padixah kizəqə: — Məndin nemə tələp kilsang, xuni berimən, — dedi. ²³ Andin u kəsəm kiliyənə:

— Məndin nemə tələp kilsang, hətta padixahlikimning yerimini desəngmu xuni berimən, — dedi..

²⁴ Kiz sirtka qikip, anisidin:

— Nemə tələp kiley? — dəp soriwidi, anisi: — Qəməldürgüqi Yəhyaning kallisini tələp kil, — dedi.

²⁵ Kiz dərhal padixahning aldioqə aldirap kirip:

— Qəməldürgüqi Yəhyaning kallisini hazirla bir təhsigə qoyup əkilixlirini halaymən, — dedi.

²⁶ Padixah buningəqə nəhayiti həsrət qəkkən bolsimu, kəsəmliri tüpəylidin wə dastihanda olturoqanlar wəjidin, uningəqə bərgən səzidin yanoqusi kəlmidi. ²⁷ Xunga padixah dərhal bir jallat əwətip, uning kallisini elip kəlixni əmr kildi. Jallat zindanoqə berip Yəhyaning kallisini elip,...

²⁸ uni bir təhsigə qoyup, kizning aldioqə elip kəlip uningəqə bərdi. Kiz uni anisioqə tapxurdi. ²⁹ Bu ixni angliqan Yəhyaning muhlisliri kəlip, jəsətni elip kətip bir kəbrigə qoydi.

Əysaning bəx ming kixini ozuklanduruxi

Mat. 14:13-21; Luqa 9:10-17; Yh. 6:1-14

³⁰ Kaytip kəlgən rosullar Əysaning yenioqə yioqildi, nemə kileqanliri həm nemə təlim bərgənirini uningəqə məlum kilixti. ³¹ Kəlip-ketiwatkanlar nəhayiti kəplikidin ularəqə tamaklinixkimu wəkit qikmidi. Xunga u ularəqə:

— Yürüqlar, mən bilən hilwət bir jayoqə berip, birdəm aram elinglar, — dedi. ³² Buning bilən ular kəmigə qüxüp, hilwət bir qəl yərgə qarap mangdi. ³³ Biraq nuroqun kixilər ularning ketiawatkanlikini baykap, ularni tonuweliwidi, ətraptiki barlik xəhərlərdin piyadə yoloqə qikip, yügürüp, ulardin burun u yərgə berip yioqilixti. ³⁴ Əysa kəmidin qüxüp, zor bir top adəmnı kərup, ularning padiqisiz koy padisidək boləqanlikioqə iq aqritti. Xunga u ularəqə kəp ixlarni əgitixkə baxlidi..

³⁵ Kəq kirip kəloqanda, muhlisliri uning yenioqə kəlip:

— Bu qəl bir jay ikən, kəq kirip kətti. ³⁶ Halayikni yoloqə seliwətkən bolsang, ular ətraptiki kənt-kixlaklarəqə berip, əzlrigə nan setiwalsun; qünki ularda yegüdək nərsə yok, — dedi.

³⁷ Lekin u ularəqə jawabən:

— Ularəqə əzüqlar ozuk beringlar, — dedi.

6:20 «Herod Yəhyani diyanətlik wə mukəddəs adəm dəp bilip...» — okurmənlərgə ayanki, Təwrat wə Injilda «mukəddəs» dəgənniing mənisı «uluq» əməs, bəlki «pak», «Hudaoqə ataloqan»dur. «u uning səzlirini angliqan qaoqlirida əlakzadə bolup kəttəti» — bəzi kona kəqürmilərdə buning ornida: «u uning səzlirini anglap nemə kiliqni biləlməy kəlattı» yəki «u uning səzlirini anglap kəp ixlarni kəlattı» deyilidu.

6:20 Mat. 14:5; 21:26.

6:21 Yar. 40:20; Mat. 14:6.

6:22 «Herodiyəning kizi» — burunkı eridin boləqan kizi. Bəzi kona kəqürmilərdə: «... uning kizi Herodiyə» deyilidu. Undək tərcimə toqra bolsa, Herodiyəning kizining ismining əzining ismi bilən ohxax boluxi əjayib ix əməs, əlwəttə.

6:23 Həq. 11:30.

6:27 «...padixah dərhal bir jallat əwətip...» — yəki «...padixah dərhal bir qarawul əwətip...».

6:27 Mat. 14:10.

6:30 Luqa 9:10.

6:31 Mar. 3:20.

6:32 Mat. 14:13; Luqa 9:10; Yh. 6:1.

6:34 Yər. 23:1; Əz. 34:2; Mat. 9:36; 14:4; Luqa 9:11.

6:35 Mat. 14:15; Luqa 9:12; Yh. 6:5.

Muhlislar uningdin:

— Ikki yüz kümüx dinaroja ularoja nan əkelip ularni ozuklanduramduq? — dəp soridi.

³⁸ Əysa ularoja: — Qanqə neninglar bar? Berip qarap bekinglar, — dedi. Ular qarap bakqəndin keyin: — Bəxi bar ikən, yənə ikki belikmu bar ikən, — deyixti.

³⁹ U ularoja kixilərnı top-top kılıp yexil qiməndə olturozuxni buyrudi. ⁴⁰ Halayik yüz-din, əlliktin səp-səp bolup olturuxti. ⁴¹ U bəx nan bilən ikki belikni koloja elip, asmanoja qarap Hudaoja təxəkkür-mədhıyə eytti, andin nanlarnı oxtup, kəpqulikə tutup berix üqün muhlislirioja berip turatti; ikki beliknimu həmməyləngə tarkitip bərdi. ⁴² Həmməylən yəp to-yundi. ⁴³ Muhlislar exip qalojan nan wə belik parqilirini liq on ikki səwətkə teriwaldi. ⁴⁴ Nan-larnı yegən ərlərnıng sanıla bəx mingqə idi.

Əysanın su üstidə mengixi

Mat. 14:22-33; Yh. 6:16-21

⁴⁵ Bu ixtin keyinla, u muhlislirioja özüm bu halayikni yoloja seliwetimən, angəjiqə silər kemigə olturup, dengizning qarxi kirojikidiki Bəyt-Saida yezisioja ətüp turunglar, dəp buyrudi.

⁴⁶ Ular ni yoloja seliwətkəndin keyin, u dua-tilawət kılıx üqün taojqə qıktı. ⁴⁷ Kəq kirgəndə, kəmə dengizning otturisioja yətkənidi, u ətə yaloquz kuruklukta idi. ⁴⁸ U muhlislirining palakni küqəp uruwatqanlikini kərdi; qünki xamal tətür yənilixtə qıqkanidi. Kəq tətinqi jesək waqtida, u dengizning üstidə mengip, muhlisliri tərəpkə kəldi wə ularning yenidin ətüp ketidiqəndək kılatti. ⁴⁹ Ləkin ular uning dengizning üstidə mengip keliwatqanlikini kərup, uni alwasti ohxaydu, dəp oylap qukan selixti. ⁵⁰ Qünki ularning həmmisi uni kərup sarasimioja qüxti.

Ləkin u dərhal ularoja:

— Yürəklik bolunglar, bu mən, kərkənglar! — dedi.

⁵¹ U kemigə, ularning yenioja qıqkəndilə, xamal tohtidi. Ular buningdin həxidən kətküdək dərjida kəttik həyran kəlixip, nemini oylaxni bilməytti; ⁵² qünki ular nan berix məjizisini təhiqə qüxənmigənidi, ularning kəlbı bihud hələttə turatti.

⁵³ Ular dengizning qarxi tərıpiqə ətüp, Ginnisarət dəgən yurtta kuruklukqə qıqıp, kemini baqlap kəydi. ⁵⁴ Ular kemidin qüxüxi bilənla, halayik uni dərhal tonuwelip, ⁵⁵ ətrəptiki həmmə jaylaroja yügürüxüp bardi wə «U palanqi yərgə qüxüptu» dəp anglıxi bilənla, bimarlarnı zəmbilgə selip, xu yərgə uning aldiqə elip berixti.

⁵⁶ U məyli yeza, məyli xəhər yaki kixlaklaroja barsun, həlk əqrıqlarnı bazarlaroja elip qıqıp yatquzatti; ular uningdin əqrıqlar həq bolmioqanda sening yepinqangning pəxiqə bolsimu kəlini təgküziwəlsək dəp ətündi. Uningoja kəlini təgküzgənlərnıng həmmisi saqaydi.

^{6:37} «İkki yüz kümüx dinar» — bir kümüx dinar (grek tilida «dinarius») bir ixqıning bir künlük ix həkqi idi («Mat.» 20:2ni kəring).

^{6:38} Mat. 14:17; Luka 9:13; Yh. 6:9.

^{6:40} «halayik yüzdin, əlliktin səp-səp bolup olturuxti» — grek tilida «Halayik yüzdin, əlliktin səp-səp bolup yetixti».

^{6:41} 1Sam. 9:13; Yh. 17:1.

^{6:43} «Muhlislar ...teriwaldi» — grek tilida «Ular ... teriwaldi», «Ular»ning muhlislar ikənliki «Mat.» 16:9-10də ispatlinidu.

«on ikki səwət» — grek tilida «on ikki kəl səwət» — demək, bir adam ikki kəlap kətürəlaydiqan səwətlər.

^{6:45} «Bəyt-Saida yezisioja ətüp...» — yaki «Bəyt-Saida yezisidin ətüp...».

^{6:45} Mat. 14:22; Yh. 6:17.

^{6:46} Mat. 14:23; Luka 6:12.

^{6:47} Mat. 14:23; Yh. 6:16.

^{6:48} «Kəq tətinqi jesək waqtida, u dengizning üstidə mengip...» — bir kəq tət jesəkə bəlünətti; xunga bu waqit tang atay dəgən waqit idi. «U ... ularning yenidin ətüp ketidiqəndək kılatti» — yaki «U ... ularning yenidin ətüp kətməkqi boldi».

—Bu intayin kizik ix. Mumkiniliki barki, (1) Əysanın «ətüp ketixi» — Muhlislaroja Pərwərdigarning Pərixtsizining İsrailarnı Misirdin kütquzux üqün «Uların (İsrailarnıng) yenidin ətüp ketixi»ni əslətməkqi, yaki (2) u ularning əzlikidin ətini kemigə qıqıp həmrəh boluxqə təklip kılıxini halaytti.

^{6:53} Mat. 14:3.

Insanni nemə napak qilidu?

Mat. 15:1-20

7¹ Bu qaqda, Pərisiylər wə Təwrat ustazliridin bəziliri Yerusalemdin kelip uning aldioja yiojildi; ²⁻⁵ xu Pərisiylər wə Təwrat ustazliri uning muhlislriridin bəzilirining tamakni kolini yumay, yəni «napak» halda yəwatkanlıqini kərüp, uningdin:

— Muhlisliring nemixka ata-bowilirimizning ən'ənilirigə riayə kilmay, bəlki yuyulmiojan kolliri bilən tamak yəydu? — dəp soraxti (qünki Pərisiylər wə pütün Yəhudiylar ata-bowiliri tərripidin kəldurulojan ən'ənini qing tutkaqqa, awwal kollirini əstayidillik bilən yumisa, tamak yeməydu. Xuningdək bazardin kaytip kəlgəndimu, ular qol yumay birmərsə yeməydu. Uningdin baxka, piyalə-kədəh, das-qəgün wə mis qaqilar wə diwanlarni yuyux toqrisida tapxurulojan nuroqunliojan ən'ənilərdimu qing turidu)..

⁶ U ularoja jawab berip mundaq dedi:

— Yəxaya pəyoqəmbər silər sahtipəzlər toqranglarda aldin'ala toptooqra bexarət bərgən! uning yazmisida pütülgəndək: —

«Muxu həlk əqzida Meni hərmətligini bilən, Birək kəlbi Məndin yirək;»

⁷ Ular Manga bihədə ibadət qilidu.

Ularınəg əgətkən təlimliri pəkət insannardin qıqkan pətiwalarla, halas...»

⁸ Qünki silər Hudaning əmrini taxlap qoyup, insannlarınəg ən'ənisini qing tutuwalidikənsilər — das-qəgün, piyalə-kədəhlərnə yuyux wə xuningoja ohxap ketidiojan nurojan baxka ixlarni ən'ənə kəlip yürisilər..

⁹ U ularoja yənə mundaq dedi:

— Silər əzliringlarning ən'ənisini qing tutimiz dəp Hudaning əmrini əpqillik bilən bir qətkə kayrip qoydunglar! ¹⁰ Qünki Musa pəyoqəmbər: «Ata-anangni hərmət kıl» wə «Atisi yaki anisini həkəratlıgənlər əlümgə məhkum kılinsun» dəp əmr kıləjan..¹¹ Ləkin silər: — Birsı «Atisi yaki anisioja: — Mən silərgə yərdəm bərgüdək nərsilərnə allıkaqan «qurban kəlip» Hudaaja atiwəttim — desilə..¹² xu kixining ata-anisining həlidin həwər elixəja bolmaydu, dəp əgitisilər.

¹³ Xundək kəlip, silər əwladliringlarəja tapxurojan ən'ənənglərnə dəp Hudaning əmrini yəqka qıqiriwəttinqlar, wə xuningoja ohxap kəp ixlarni kılisilər..»

7:1 Mat. 15:1.

7:2-5 «əstayidillik bilən yumisa...» — baxka birhil təjimisı «beoqxiojqə yumisa...» yaki «muxt bilən yumisa...».

7:6 Yəx. 29:13; Əz. 33:31.

7:7 «Muxu həlk əqzida Meni hərmətligini bilən, birək kəlbi Məndin yirək; ular Manga bihədə ibadət qilidu; ularning əgətkən təlimliri pəkət insannlarınəg qıqkan pətiwalarla, halas» — «Yəx.» 29:13.

7:7 Mat. 15:9; Kol. 2:18,20; Tit. 1:14.

7:8 «qünki silər Hudaning əmrini taxlap qoyup, insannlarınəg ən'ənisini qing tutuwalidikənsilər — das-qəgün, piyalə-kədəhlərnə yuyux wə xuningoja ohxap ketidiojan nurojan baxka ixlarni ən'ənə kəlip yürisilər» — bəzi kəna kəqürmilərdə: «das-qəgün, piyalə-kədəhlərnə yuyux wə xuningoja ohxap ketidiojan nurojan baxka ixlarni ən'ənə kəlip yürisilər» dəgən səzlər tēpilməydu.

7:10 Mis. 20:12; 21:17; Law. 20:9; Kan. 5:16; 27:16; Pənd. 20:20; Əf. 6:2.

7:11 «Mən silərgə yərdəm bərgüdək nərsilərnə allıkaqan «qurban kəlip» Hudaaja atiwəttim» — «qurban» muxu yərdə biwasitə ibariniy tilidin elinojan bolup, «sədikə kılinojan» yaki «Hudaaja atap kılinojan» dəgən məninini bildüridu.

7:13 «Xundək kəlip, silər əwladliringlarəja tapxurojan ən'ənənglərnə dəp Hudaning əmrini yəqka qıqiriwəttinqlar» — Məsihning səzigə kəriqanda «Hudaaja atiojan təəlluqatlar» tēhi atioquqı kixining kəlidə turojanda, ularınəg paydiliwərsə bolatti. Xu kixi bəlkim Təwrat ustazlirining kollixi bilən «dunyadin kətkinimdin keyin...» yaki «məlum bir məzgildin keyin...» «ibadəthanioja tapxuriman» dəp kəsəm kıləjan bolsa kərək. Yəhudiylarning tərihiy hatirilridə xuningəja ohxap kəpləgən misallar tēpilidu.

—Pəriysilər əgətkən xu hiylə-mikir: «Mal-mülküngni Hudaaja atalojan («qurban kıləjan») kıləjan bolsang, ata-anangdin həwər almisang bolidu» əməs, bəlki («xundək kıləjan bolsang» həwər elixingəja bolmaydu» dəgəndək. Ular xühşisizki ahirida bu ixtin məlum bir payda kəridu, əlwəttə.

7:13 Mat. 15:6; 1Tim. 4:3; 2Tim. 3:2.

«Markus»

Insanni nemə napak qilidu?

¹⁴ Andin halayikni yənə yenioğa qakirip, ularoğa:

— Həmminglar manga kulak selinglar wə xuni qüxinglarki, ¹⁵ insanning sirtidin iqiğə kiridioğan nərsilərnin heqkandiki uni napak kılmaydu, bəlki öz iqidin qikidioğan nərsilər bol-sa, ular insanni napak qilidu. ¹⁶ Angliqudək kuliki barlar buni anglisun! — dedi.

¹⁷ U halayiktin ayrilip öygə kirgəndə, muhlisiri uningdin bu təmsil həkkidə soridi. ¹⁸ U ularoğa: — Silərmu tehiqə qüxənməy yürüwatamsilər?! Sirttin insanning iqiğə kiridioğan hərəkəndək nərsining uni napak kılalmaydioğanlikini tonup yətməywətmamsilər? ¹⁹ Sirttin kirgən nərsə insanning kəlbigə əməs, axkazinioğa kiridu, andin u yərdin tərəf bolup taxlinidu, — dedi (u bu gəpni deyix bilən, həmmə yeməklilərnə həlal kıliwətti).

²⁰ U yənə söz kılip mundaq dedi:

— Insanning iqidin qikidioğınla, insanni napak qilidu. ²¹⁻²² Qünki xular — yaman niyətlər, zinahorluk, jinsiy buzukluklar, katillik, oçrilik, aqkəzlük, rəzilliklər, aldəmçilik, xəhwaniylik, həsəthorluk, til-ahənət, təkəbburluk wə həməkətlilər insanning iqidin, yəni uning kəlbidin qikidu. ²³ — bu rəzil ixlarning həmmisi insanning iqidin qikip, özini napak qilidu.

Yat əllik bir ayalning etikədi

Mat. 15:21-28

²⁴ U ornidin turup u yərdin ayrilip, Tur wə Zidon ətrapidiki rayonlaroğa bardi wə bir öygə kirdi. Gərqə u buni heqkim bilmisun degən bolsimu, lekin yoxurup qalalmidi. ²⁵ Dərwəqə, napak roh qaplaşkan kiqik bir kizning anisi uning toqrisidiki həwərnə angliqan həman yetip kelip, uning ayioqioğa yikildi ²⁶ (ayal Yunanlik bolup, Suriyə əlkisidiki Fənikiy millitidin idi). U uningdin kizidin jinni həydiwətxni etündi. ²⁷ Ləkin Əysa uningoğa:

— Aldi bilən balilər kərsikini toyoquzsun; qünki balilarning nenini kiqik itlaroğa taxlap berix toqra əməs, — dedi.

²⁸ Ləkin u buningoğa jawabən:

— Durus, i Rəb, biraq hətta itlarmu üstəl astida turup balilardin qüxkən nan uwəqlirini yəydioqu, — dedi.

²⁹ Əysa uningoğa:

— Sening muxu səzüng tüpəylidin yolungoğa kayt, jin kizingdin qikip kətti, — dedi.

³⁰ Ayal öyigə kaytip kəlgəndə, mana kiz kariwatta yatatti, jin uningdin qikip kətkənidi.

Əysaning bir gas-gaqa adəmnə sakaytixi

³¹ Əysa yənə Tur wə Zidon xəhirining ətrapidiki rayonlardan qikip, «On xəhər» rayoni otturi-sidin etüp, yənə Galiliyə dengizioğa kəldi. ³² Halayik uning aldioğa tili eqir, gas bir adəmnə elip

7:14 Mat. 15:10.

7:15 Ros. 10:15; Rim. 14:17,20; Tit. 1:15.

7:17 Mat. 15:15.

7:21-22 «həsəthorluk» — buning baxka birhil təjimi: «yaman kəz».

7:21-22 Yar. 6:5; 8:21; Pənd. 6:14; Yər. 17:9.

7:24 «u yərdin ayrilip, Tur wə Zidon ətrapidiki rayonlaroğa bardi» — u yər «qətliliklər» turuwatkan rayon bolup, Məsihnin xu yərgə berixitki məqsiti, öz həlkidin bir wəqit ayrilip aram elixin ibarət bolsa kərək.

7:24 Mat. 15:21.

7:26 «ayal... Fənikiy millitidin idi» — yaki «ayal... Fənikilik idi» yaki «ayal... Fənikə rayonilik idi». U Yəhudiy əməs, əlwəttə. U əslidə butpərəs boluxi mumkin.

7:27 «Aldi bilən balilər kərsikini toyoquzsun; qünki balilarning nenini kiqik itlaroğa taxlap berix toqra əməs» — Məsih Əysa bu yərdə özining dəsəpki wəzipsini Yəhudiylaroğa hux həwərnə yətküzüx, dəp təkitləydu. «Kiqik itlar» bəlkim həkərətlik səz bolmay, öydiki arzuluk pistilirini kərsitidu. Muxu ayalning etikədi toqrisida «Matta»diki «qoxumqə səz»imizni kəring.

7:31 Mat. 15:29.

kelip, uning uqisioja kolungni tagküzüp qoysang, döp ötünüxti..³³ U u adəmni halayıqtin ayrip bir qetkə tartip, barmaklırini uning kulaklırioja tikti, tükürüp, barmikini uning tilioja tagküzdi..³⁴ Andin u asmanoja karap uñ tartip horsinojandin keyin, u adəmgə: «Əffata» (mənişi «eqil») dedi..³⁵ U adəmning kulaklırı dərhal eqilip, tilimu eqilip rawan gəp kilişkə baxlidi..³⁶ Əysa ularoja buni heqkingə eytməslikni tapilidi. Lekin ularoja hərkanqə tapiljoan bolsimu, bu həwəni yanıla xunqə kəng tarkitiwətti..³⁷ Halayik bu ixka mutlək həyran kelixip: — U həmmə ixlarni kaltis kilidikən! Hətta gaslarni anglaydiojan, gaqilarni səzləydiojan kilidikən, — deyixti..

Əysaning töt ming kixini toyduruxi

Mat. 15:32-39

8¹ Xu künlərdə, yənə zor bir top halayik yiojilojanidi. Ularning yegüdək heqnemisi bolmiojaqka, u muhlislrini yenioja qakirip:..

² — Bu halayikğa iqim aqriydu. Qünki ular mening yenimda turojili üq kün boldi, ularda yegüdək heqnərsimu qalmidi..³ Ularni öylirigə aq kərsək qaytursam, yolda həlidin ketixi mumkin. Qünki bəziliri yiraqtin kəlgənikən, — dedi.

⁴ Muhlisiri buningoja jawabən:

— Bundaq hilwət bir jayda bu kixilarni toydurojudək nanni nədin tapqili bolsun? — deyixti.

⁵ — Qanqə neninglar bar? — döp soridi u.

Yəttə, — deyixti ular.

⁶ Buning bilən u həlkni yərdə olturuxka buyrudi. Andin yəttə nanni kolioja aldi wə Hudaoja təxəkkür-mədhijə eytip oxtup, kəpqilikə tutuxka muhlislrioja bərdi. Ular halayikğa üləxtürüp bərdi..⁷ Muhlislarda yənə birkanqə kiki belikmu bar idi. U Hudaoja təxəkkür eytip ularni bərikətləp, muhlislrioja üləxtürüp berixni eytti..⁸ Halayik toyoquqə yedi; ular exip qalojan parqilarni yəttə sewətkə teriwalidi..⁹ Yegənlər töt mingqə kixi idi. U ularni yolqa saldi, ¹⁰ andin muhlisiri bilən billə dərhal kemigə quxüp, Dalmanuta tərəplirigə bardi..

Pərisiylərnin mejiilik alamətni kəruşni tələp kiliş

Mat. 16:1-4

¹¹ Pərisiylər qikiş, uni sinax məksitidə uningdin bizgə asmandin bir mejiilik alamət kərsətsəng, döp tələp kilişip, uning bilən munaziriləşkili turdi..¹² U iqidə bir uluq-kikiş tinip:

— Bu dəwr nemixka bir «mejiilik alamət»ni istəp yüridu? Xuni silərgə bərhək eytip qoyayki, bu dəwrgə heqkəndək mejiilik alamət kərsitilməydu, — dedi..

¹³ Andin ulardin ayrilip, yənə kemigə qikiş, dengizning u qetigə ötüp kətti.

7:32 Mat. 9:32; Luka 11:14.

7:33 «U... barmaklırini uning kulaklırioja tikti, tükürüp, barmikini uning tilioja tagküzdi» — təjrimimiz boyiqə Məsih bəlkim öz barmiki üstigə təkürgən boluxi mumkin, bolmisa u yərgə təkürgən bolsa kerək.

7:35 «...tilimu eqilip rawan gəp kilişkə baxlidi» — grek tilida «...tilining tanisi yexilip, rawan gəp kilişkə baxlidi»

7:37 Yar. 1:31.

8:1 Mat. 15:32.

8:8 «ular exip qalojan parqilarni ... teriwalidi» — «ular» — muhlislar yaki pütkül halayikni kərsitidu. «yəttə sewət...» — «sewət» grek tilida bu sez bəq qong bir hil sewətni kərsitidu.

8:10 Mat. 15:39.

8:11 «Pərisiylər qikiş, uni sinax məksitidə uningdin bizgə asmandin bir mejiilik alamət kərsətsəng...» — Pərisiylər tələp kijoan «mejiilik alamət» Əysaning həqiqiy Məsih ikenlikini ispatlaydiojan bir karamətni kərsitidu, əlwəttə.

8:11 Mat. 12:38; 16:1; Luka 11:29; Yh. 6:30.

8:12 «u iqidə bir uluq-kikiş tinip...» — grek tilida «U rohdida bir uluq-kikiş tinip...». «Roh» muxu yərdə uning özining (insaniy) rohinı bildiridu.

8:12 Mat. 16:4.

Sahtipazlik «eqitku»sidin saqlinix

Mat. 16:5-12

¹⁴ Muhlislar nan elip kelixni untuqan bolup, kemida bir tal nandin baxka yaydioqini yok idi. ¹⁵ U ularni agahlandurup:

— Ehtiyyat qilinglar, Pərisiylərləning eqitkusi wə Herodning eqitkusidin həzi bolunglar, — dedi...

¹⁶ Muhlislar əzara mulahizilixip:

— Uning bundak deyixi nan ələlmigənlikimizdin bolsa kerək, — deyixti.

¹⁷ Əysa ularning nemə deyixiwatkanlığını bilip:

— Nemixka nan yokluki toqrisida mulahizə kilisilər? Silər tehiqə pəm-parasət yaki qüxənqigə igə bolmidinglarmu? Qəlbiringlar tehimu bihudlixip ketiwatamdu? ¹⁸ Kəzünglar turup kərməywatamsilər? Qulikinglar turup anglimaywatamsilər? Esinglarda yokmu? ¹⁹ Bəx ming kixigə bəx nanni oxtuqinimda, parqilaroqa lik toloqan qanqə kiqik sewətni yiqiwaldinglar? — dedi.

— On ikkini, — jawab bərdi ular...

²⁰ — Yəttə nanni tət ming kixigə oxtuqinimda, parqilaroqa lik toloqan qanqə sewətni yiqiwaldinglar? — dedi u.

— Yəttini, — Jawab bərdi ular...

²¹ U ularoqa:

— Undakta, qandaksigə silər tehi qüxənməysilər? — dedi...

Bəyt-Saidadiki bir korning saqaytilixi

²² Ular Bəyt-Saida yezisioqa kəldi; halayik bir kor adəmnı uning aldioqa elip kelip, uningə qolungni təgküzüp qoysang, dəp ətündi. ²³ U kor adəmnıng qolidin tutup yezining sirtioqa yetiləp bardı; uning kəzlrigə tükürüp, üstigə qollarini təgküzüp:

— Birər nərsə kəruwatamsən? — dəp soridi...

²⁴ U bəxini kətürüp:

— Kixilərnı kəruwatımən; ular huddi mengip yürüwatkan dərəhlərdək kərinüwatidu, — dedi.

²⁵ Andin u qaytidin qollarini u adəmnıng kəzlrigə təgküzdi. U kəzlrini eqiwidi, kəzlrı əsligə kelip, həmmə nərsini enik kərdi. ²⁶ Əysa uni öyigə qayturup:

— Yezioqimu kirmə, yaki yezidiki həqkimgə bu ixni ukturma, — dəp tapilidi...

Petrusning Əysani Kutkuzoquqi-Məsih dəp tonuxi

Mat. 16:13-20; Luqa 9:18-21

²⁷ Əysa muhlisliri bilən qikip Qəysəriyə-Filippi rayonioqa qaraxlik kənt-yezilaroqa bardı. Yolda u muhlisliridin:

8:15 «Ehtiyyat qilinglar, Pərisiylərləning eqitkusi wə Herodning eqitkusidin həzi bolunglar» — «Mat.» 16:1-12nimu kəring.

8:15 Mat. 16:6; Luqa 12:1.

8:17 Mar. 6:52.

8:19 «...qanqə kiqik sewət...» — «sewət» grek tilida «qol sewət».

8:19 Mat. 14:17,20; Mar. 6:38; Luqa 9:13; Yh. 6:9.

8:20 Mat. 15:36,37.

8:21 «Undakta, qandaksigə silər tehi qüxənməysilər?» — Məsihning bu soali muhlisliri yiqiwaləqan «on ikki (kikiq) sewət» wə «yəttə (qong) sewət» bilən munasiwətlıktur.

— Kizik bir ix xuki, Markus əzining Injildiki bayanida Məsihning (ələmdin tirilixtin baxka) jəmiy on tokkuz əlahidə məjizisini hatiriləydu. «Qoxumqə səz»imizni kəring.

8:23 Mar. 7:32.

8:25 «U kəzlrini eqiwidi...» — yaki «u bəxini kətüriwidi...» yaki «u kəzlrini yooqan aqti...».

8:26 «Yezioqimu kirmə, yaki yezidiki həqkimgə bu ixni ukturma» — Məsih nemixka xundak tapilidi? Xübhəsiszki, Bəyt-Saidadikilər əllikaqan uning kəp məjizilirini kərip turup tehiqə towa kilməqanidi («Mat.» 11:21ni kəring).

— Kixilər meni kim dəydi? — dəp soridi..

²⁸ Ular uningəja:

— Bəzilər seni Qəməldürgüqi Yəhya, bəzilər İlyas pəyoqəmbər wə yənə bəzilər ilğiriki pəyoqəmbərlərdin biri dəp qaraydikən, — dəp jawab berixti..

²⁹ U ulardin:

— Əmdi silərqu, silər meni kim dəp bilisilər? — dəp soridi.

Petrus jawabən: — Sən Məsihdursən, — dedi..

³⁰ U ularəja əzi toqruluk həqkimgə tinmaslikni jiddiy tapilidi.

Əysaning əlöp tirilidionanlikini aldin eytixi

Mat. 16:21-28; Luğa 9:22-27

³¹ Xuning bilən u İnsan'oolining nuroqun azab-okubət tartixi, aqsakallar, bax kaħinlar wə Təwrat ustazliri tərripidin qətkə kəkiliği, əltürülüği wə üq kündin keyin tirildürülüği muqərrər ikənlikini muhlislirioğa oğitixkə baxlidi..³² U bu ixni oquq-axkara səzləp bərdi. Buning bilən Petrus uni bir qətkə tartip, uni əyibləxkə baxlidi..³³ Lekin u burulup muhlislirioğa qarap, Petrusni əyibləp:

— Arkəmoğa ət, Xəytan! Sening oyliqanliring Hudaning ixliri əməs, insanning ixliridur, — dedi..

³⁴ Andin muhlisliri bilən halayiknimu qakirip mundaq dedi:

— Kimdəkim manga əgixixni niyət kilsa, əzidin keqip, əzining krestini kətürüp manga əgəxsun!..³⁵ Qünki kimdəkim öz jenini kutkuzay desə, qoqum uningdin məħrum bolidu; lekin kimdəkim mən üqün wə hux həwər üqün öz jenidin məħrum bolsa, uni kutkuzidu..³⁶ Qünki bir adəm pütkül dunyaəja igə bolup, jenidin məħrum kalsə, buning nemə paydisi bolsun?!..³⁷ U nemisini jeniəja tegixsun?!..³⁸ Qünki kimdəkim zinahor wə gunəħkar bu dəwr aldidə məndin wə mening səzlimindin nomus kilsə, İnsan'oolimu atisining xan-xəripi iqidə muqəddəs pərixtilər bilən billə kəlginidə, uningdin nomus kildu..

8:27 Mat. 16:13; Luğa 9:18.

8:28 Mat. 14:2.

8:29 «Sən Məsihdursən» — «Məsih» dəgən səz toqruluk «Təbirlər»imizni kəring.

8:29 Mat. 16:16; Yħ. 6:69.

8:31 «İnsan'oolining... aqsakallar, bax kaħinlar wə Təwrat ustazliri tərripidin qətkə kəkiliği» — xu qaoqda ikki «bax kaħin» bar idi — «Annas» wə uning küy'ooli «Qayafa».

8:31 Mat. 16:21; 17:22; 20:18; Mar. 9:31; 10:33; Luğa 9:22; 18:31; 24:7.

8:32 «Buning bilən Petrus uni bir qətkə tartip, uni əyibləxkə baxlidi» — Petrusning əyiblixı xübhısizki, əzüng uluq padixah Məsih turup, bexingoğa muxundaq dəlxətlik ixlarni qüxürməsliking kərek idi, dəgəndək. «Mat.» 16:22ni kəring.

8:33 «Arkəmoğa ət, Xəytan!» — Əysə bu ayəttə «Xəytan» dəgən bu səzini birinqidin «düxmən» dəgən mənədə ixlitip, əzining düxmını bolup qəloqan Petruskə eytidu. İkkinqidin, Xəytan əzi Petrus arkilik Əysəəja putlikaxang bolmaqçı idi.

8:33 2Sam. 19:22.

8:34 «Kimdəkim manga əgixixni niyət kilsə, əzidin keqip, əzining krestini kətürüp manga əgəxsun!» — «Mat.» 10:38ni, xundaqla uningdiki izahatnimu kəring.

8:34 Mat. 10:38; 16:24; Luğa 9:23; 14:27.

8:35 Mat. 10:39; 16:25; Luğa 9:24; 17:33; Yħ. 12:25.

8:36 «...jenidin məħrum kalsə, buning nemə paydisi bolsun?!» — «jan» muxu yərdə pəkət həyatni əməs, bəlki adəmning salahiyiti, rohiy dunyasini kərsitidu.

8:37 Zəb. 49:6-9

8:38 «zinahor wə gunəħkar bu dəwr» — «zinahor» bəlkim həm jismani yəhəm kəqmə (Hudaəja wəpasizlik kıləuqı, dəgən) mənədimu ixlitilidu. «İnsan'ooli» — Məsih, əlwəttə. «Təbirlər»nimu kəring.

8:38 Mat. 10:32; Luğa 9:26; 12:8; 2Tim. 2:12; 1Yuhə. 2:23.

Əysaning julaliqta körünüxi

Mat. 17:1-13; Lükə 9:28-36

9¹ U ularoqə yənə:

— Mən silərgə xuni bərhək eytip qoyayki, bu yərdə turoqanlarning arisidin ölümning təmini texitin burun jəzmən Hudaning padixahliqining küq-küdrət bilən kəlgənlikini kəridioqanlar bardur...

Əysaning julaliqta körünüxi

² Wə altəkündin keyin, Əysa Petrus, Yəqub və Yuhannani ayrip elip, egiz bir taqçə qıktı. U yərdə uning siyaqi ularning köz aldidila özgirip, ³ kiyimliri yər yüzidiki heqbir akartkuqimu akartalmioudək dərrijədə parkirap kərdək ap'ak boldi. ⁴ Ularning köz aldida Musa və İlyas pəyoqəmbərlər tuyuksiz köründi; ular Əysa bilən səzlixawatkanidi. ⁵ Petrus bu ixkə jawabən Əysaqə:

— Ustaz, bu yərdə boləqinimiz intayin yahxi boldi! Birini sanga, birini Musaqə, yənə birini İlyasqə atap bu yərgə üq kəpə yasayli! — dedi. ⁶ (qünkü Petrus nemə deyixini bilməy qəloqanidi, qünkü ular kərkunqə qəmüp kətkanidi).

⁷ Tuyuksiz bir parqə bulut ularni kapliwaldi və buluttin: «Bu Mening səyümlük Oqlumdur; uningə qulək selinglar!» dəgən awaz anglandi. ⁸ Ular lappidə ətrapioqə kərixiwidi, ləkin yənə heqkimni kərmidi, öz yenida pəkət Əysanila kərdi.

⁹ Ular taqədin qüxüwatqanda, Əysa ularqə, İnsan'ooqli ölümədin tirildürülmigüqə, kərgənlinirini heqkimgə eytmaslikni əmr kilip tapilidi. ¹⁰ Ular uning bu səzini kəngligə püküp, «ölümədin tirilix» dəgəning zadi nemə ikənliki həqkiyədə əzara mulahizələxti.

¹¹ Ular uningdin yənə:

— Təwrat ustazliri nemə üqün: «İlyas pəyoqəmbər Məsih kəlixin awwal qaytip kəlixə kerək» deyixidu? — dəp soraxti.

¹² U ularqə jawabən:

— İlyas pəyoqəmbər dərwəkə Məsihtin awwal kəlidu, andin həmmə ixni ornioqə kəltüridu; əmđi nemixkə mukəddəs yazmilarda İnsan'ooqli kəp əzab-əqubət qəkidu və horlinidu, dəp pütülgən?..

¹³ Ləkin mən silərgə xuni eytayki, İlyas pəyoqəmbər dərhəkikət kəldi və dəl mukəddəs yazmilarda u həqkiyədə pütülgəndək, kixilər uningəqə nemini halisa xundək kildi...

9:1 «Bu yərdə turoqanlarning arisidin ölümning təmini texitin burun jəzmən Hudaning padixahliqining küq-küdrət bilən kəlgənlikini kəridioqanlar bardur» — bizningqə 9:1-ayəttiki səzning muhim mənişi 9:2-13də təsvirləngən kəramət ictimai kərsitidu. — Bəxkə alimlər u: (1) Əysa ɵltürülgəndin keyin muhlisliroqə qayta körünüxi bilən; (2) Mukəddəs Rəhning kəlixə bilən; (3) Məsihning xəripə jamaəttə ayan kəlinixi bilən; (4) Əysaning dunyaoqə qaytip kəlixə bilən əməlgə axuruldı, dəp kəraydu. — Yükiriki (1)-, (2)-, (3)-pikir səl orunluq boləqini bilən, ləkin Əysaning «bu yərdə turoqanlarning arisidin... kəridioqanlar bər» dəginidin kərioqanda, bəzi rosullar bu ixni kəridu, xungə muhim əməlgə axuruluxi 9:2-13diki «Əysaning julaliqta körünüxi» dəgən ixtur, dəp kəraymiz.

9:1 Mat. 16:28; Lükə 9:27.

9:2 Mat. 17:1; Lükə 9:28.

9:5 «Ustaz» — grek tilida (həm ibraniy tilida) «Rəbbi» deyilidu. «birini sanga, birini Musaqə, yənə birini İlyasqə atap bu yərgə üq kəpə yasayli!» — bu səz və pütün wəkə toqrulux yənə «Matta»diki «qoxumqə səz»imizni kəring.

9:7 Kən. 18:19; Yəx. 42:1; Mat. 3:17; 17:5; Mar. 1:11; Lükə 3:22; 9:35; Kol. 1:13; 2Pet. 1:17.

9:9 Mat. 17:9; Lükə 9:36.

9:11 Mal. 4:5; Mat. 11:14; Lükə 1:17.

9:12 «İlyas pəyoqəmbər dərwəkə Məsihtin awwal kəlidu, andin həmmə ixni ornioqə kəltüridu» — «İlyasning awwal kəlixə» və uning «həmməni ornioqə kəltürüxi»ni kərsətkən bəxarət və bəxkə təpsilatlıri Təwrat, «Mal.» 4:5-6də hatiriliniđu. «əmədi nemixkə mukəddəs yazmilarda İnsan'ooqli kəp əzab-əqubət qəkidu və horlinidu, dəp pütülgən?» — «nemixkə...?» — əgər uluq İlyas pəyoqəmbər kəlip Məsih üqün yol təyyarlıqan bolsa, zadi «nemixkə» həlk Məsihni qəbul kilməydu? Yəhya pəyoqəmbər dərwəkə «İlyas pəyoqəmbər»ning rəhi və küqədə kəlgini bilən («Lükə» 1:17) u ɵltürülgən və Məsihmu uningəqə ohxax ɵltürilidu (13-ayətnimu kəring).

9:12 Mal. 4:5; Zəb. 22:6; Yəx. 53:4; Dan. 9:26; Wəh. 11:4-7

9:13 «ləkin mən silərgə xuni eytayki, İlyas pəyoqəmbər dərhəkikət kəldi və dəl mukəddəs yazmilarda u həqkiyədə pütülgəndək, kixilər uningəqə nemini halisa xundək kildi» — muxu yərdə Məsih Yəhya pəyoqəmbərni yənə İlyas pəyoqəmbərgə əhxitidu.

9:13 Mal. 4:5,6

Jin qaplashgan balining azad qilinishi

Mat. 17:14-20; Luqa 9:37-43

¹⁴ Ular muhlislarning yenoqqa kaytip baroqinida, zor bir top adamlarning ularning etrapioqqa olixiwaloqanlikini, birnaqqe Tawrat ustazlirining ular bilan munazira qilixiwatqanlikini kordi.

¹⁵ Uni kergan putun halayik intayin hayran boluxti wa yugurup kelip uning bilan salamlaxti.

¹⁶ U ulardin:

— Ular bilan neme toqruluk munazira qilixiwatisilar, — dep soridi.. ¹⁷ Halayiktin biraylen uningqa:

— Ustaz, men oqlumni sening aldingoqa elip keldim, qunki uningqa gaqa qilouqi bir roh qaplix iwalogan.. ¹⁸ Her ketim roh uni qirmiwalsa, uni tartixturup yikitudu, xuning bilan balining aozzi kopuklixip, qixliri kirixip ketidu; kaxxal bolup qalidu. Muhlisiringdin jinni haydiwetkaysilar dep tilidim, biraq ular qilalmidi, — dedi..

¹⁹ U jawabon: — Ey etiqadsiz dawr, siler bilan qaqaqoiqa turay?! Men silerga yana qaqaqoiqa sawr qilay? — Balini aldingoqa elip kelinglar — dedi.

²⁰ Ular balini uning aldingoqa elip keldi. Aysani kerux bilanla roh balining putun badinini tartixturuwatti. Bala yikilip, aozzidin kopuk qikqan peti yarda yumilap katti..

²¹ U balining atisidin:

— Bu ix bexioqa kalginigga kanqa uzun boldi? — dep soridi.

U: — Kiqikidin tartip xundak, ²² jin uni halak qilix ugün kop ketim otka wa suoqa taxlidi. Emdi bir amal qilalisang, bizga iq aozritip xapaet qilouaysen! — dedi.

²³ Aysa uningqa: — «Qilalisang!» daysanoqu! Ixanqta bologan ademga hamma ix mumkindur! — dedi..

²⁴ Balining atisi dərhal: — Men ixinimən; ixanqsizlikimgə mədət qilouaysen! — dedi yioqlap nida kilip. ²⁵ Emdi Aysa kopqilikning yuguruxup kalganlikini kerup, heliki napak rohqa tanbih berip: — Ey ademni gas wa gaqa qilouqi roh! Buyruk kilimanki, uningdin qik, ikkinqi kirguqi bolma! — dedi.

²⁶ Xu haman jin bir qirkiridi-da, balini daxxetlik tartixturup, uningdin qikip katti. Bala eluktak yetip qaldi, halayikning kopinqisi «U eldi!» deyixti. ²⁷ Lekin Aysa balini qolidin tutup yelidi, bala ornidin turdi.

²⁸ Aysa eyga kergandin keyin, muhlisliri uning bilan yalozuz qaloqanda uningdin: — Biz neme ugün jinni haydiwetelmiduk? — dep soraxti..

²⁹ U ularoqa: — Bu hil jin dua wa rozidin baxqa yol bilan qikirilmas, — dedi..

Aysaning olup tirilidiganlikini yana aldin eytixi

Mat. 17:22-23; Luqa 9:43-45

³⁰ Ular xu yerdin ayrilip, Galiliyadin otup ketiwatatti. Biraq u buni heqkimning bilixini hali maytti.. ³¹ Qunki u muhlisliroqqa:

9:16 «U ulardin: — ... dep soridi» — «ular» muxu yarda (1) muhlislrini; (2) halayikning elzlrini (3) Tawrat ustazlirini kersitixi mumkin. Bizningga (2) yaki (3) toqra boluxi kerak; halayiktin biri muxu soaloqa jawab beridu. Bazi kona kequrmilarda «ular»ning ornida «Tawrat ustazliri» deyilidu.

9:17 «**men oqlumni sening aldingoqa elip keldim**» — bu kixining «sening aldingoqa» degini uning Masih wa muhlislrini «bir ademdek» dep karaytti, dep bildiridu. Bir tæræptin muxu kezkarax toqridur.

9:17 Mat. 17:14; Luqa 9:37,38.

9:18 «**uni tartixturup yikitudu**» — yaki «uni yerga yikitiwetidu». «**kaxxal bolup qalidu**» — yaki «putun azayi ketip qalidu».

9:20 Mar. 1:26.

9:23 Luqa 17:6.

9:28 Mat. 17:19.

9:29 «**Bu hil jin dua wa rozidin baxqa yol bilan qikirilmas**» — bazi kona kequrmilarda «rozidin» degan sez tepilmaydu.

9:30 Mat. 16:21; 17:22; 20:18; Mar. 8:31; 10:33; Luqa 9:22; 18:31; 24:7.

«Markus»

— Insan’oqli insanlarning qoljoqa tapxurulup, ular uni oltiridu. Oltürülüp üq künden keyin u tirilidu, — degən tälimni beriwatatti. ³² Lekin muhlislar bu sözni qüxənmidi həmdə uningdin soraxkimu petinalmidi.

Həqiqiy uluq kim?

Mat. 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ U KəpərNahum xəhorigə kəldi. Öygə kirgəndə u ulardın:

— Yolda nemə tooqrisida mulahiziləxtinglar? — dəp soridi. ³⁴ Lekin ular xük turdi, qünki ular yolda qaysimiz əng uluq dəp bir-biri bilən mulahiziləxkənidi.

³⁵ U olturup, on ikkəylənni yenioqa qakirip, ularoqa:

— Kim birinqi boluxni istigən bolsa, xu həmməylənning əng ahirkisi wə həmməylənning hizmətkari bolsun, — dedi. ³⁶ Andin u kikiq bir balini otturida turoquzdi wə uni qıuqikiqo elip turup, ularoqa mundaq dedi:

³⁷ — Kim mening namimda muxundaq kikiq balini qobul kilsa, meni qobul kiloqan bolidu. Kim meni qobul kilsa, u meni əməs, bəlki meni əwətküqini qobul kiloqan bolidu...

Karxi turmasliqning əzi kolloqanliqtur

Luka 9:49-50

³⁸ Yuhanna uningoqa:

— Ustaz, sening naming bilən jinlarni həydəwatqan birsini kerdük. Lekin u biz bilən birgə sanga əgəxkənlərdin bolmioqaqqa, uni tostuk, — dedi..

³⁹ Lekin Əysa: — Uni tosmanglar. Qünki mening namim bilən bir məjizə yaratqan birsini arkidinla mening üstümdin yaman gəp kilixi mumkin əməs. ⁴⁰ Qünki bizgə karxi turmioqanlar bizni kolloqanlardur. ⁴¹ Qünki mən silərgə xuni bərhək eytip qoyayki, Məsihkə mənsup bolqanliqinglar üqün, mening namimda silərgə hətta birər piyalə su bərgən kiximu əz in’amiqə erixməy qalmaydu..

Gunahning ezitkuluki

Mat. 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² Lekin manga etiqad kiloqan bundak kikiqlərdin birini gunahqa putlaxturoqan hərəkəndak adəmnı, u boynioqa yooqan tügmən texi esiloqan həlda dengizqə taxliwetilgini əwzəl bolatti..

⁴³ Əgər əmdi qolung seni gunahqa putlaxtursa, uni kesip taxliwət. Qünki ikki qolung bar həlda dozahqa, yəni eqürülməs otka kirginingdin kərə, qolək həlda həyatliqkə kirgining əwzəldur..

⁴⁴ Qünki dozahta xularni yəydiqan kurt-kongoquzlar əlməydu, yalkunluk ot eqməydu..

⁴⁵ Əgər əmdi putung seni gunahqa putlaxtursa, uni kesip taxliwət. Qünki ikki putung bar həlda dozahqa, yəni eqürülməs otka taxlanoqiningdin kərə, tokur həlda həyatliqkə kirgining əwzəl.

9:33 Mat. 18:1; Luka 9:46; 22:24.

9:35 Mat. 20:27; Mar. 10:43.

9:36 Mar. 10:16.

9:37 «Kim mening namimda muxundaq kikiq balini qobul kilsa...» — yaki «kim mening namimda muxundaq kikiq balini kiütsə...».

9:37 Mat. 18:5; Luka 9:48; Yh. 13:20.

9:38 Luka 9:49.

9:39 1Kor. 12:3.

9:41 Mat. 10:42.

9:42 Mat. 18:6; Luka 17:2.

9:43 Qan. 13:7; Mat. 5:30; 18:8.

9:44 «Qünki dozahta xularni yəydiqan kurt-kongoquzlar əlməydu, yalkunluk ot eqməydu» — bəzi kona kəqürmilərdə bu 44- wə 46-ayət tepilmaydu.

9:44 Yəx. 66:24.

⁴⁶ Qüinki dozahta xularni yəydiqan kurt-kongoquzlar əlməydu, yalkunluk ot eqməydu..

⁴⁷ Əgər közüng seni gunahka putlaxtursa, uni oyup taxliwət. Ikki közüng bar həlda otluk dozahka taxlanqiningdin kərə, singar kəzlük bolup Hudaning padixahliqioa kirgining əwzəl.

⁴⁸ Qüinki dozahta xularni yəydiqan kurt-kongoquzlar əlməydu, yalkunluk ot eqməydu..

⁴⁹ Həmmə adəm ot bilən tuzlinidu wə hər bir kurbanlik tuz bilən tuzlinidu..

⁵⁰ Tuz yaxhi nərsidur. Həlbuki, əgər tuz öz tuzlukini yökətsa, uningqə qaytidin tuz təmini kandaqmı kurgüzgili bolidu? Özünglarda tuz tepilsun wə bir-biringlar bilən inaklikta etüinglar..

Talak tooqrisidiki təlim

Mat. 19:1-12

10¹ U u yərdin kəzoqlip, Yəhudiye əlkisi tərəpliridin etüp, İordan dəryasının u ketidiki rayonlarqımı bardi. Top-top adəmlər yənə uning ətrapioqə olixiwaləjanidi. U aditi boyiqə ularqə təlim berixkə baxlıdi..² Bəzi Pərisiylər uning yenioqə kelip uni kiltakka qüxürük məksitidə uningdin:

— Bir adəmnin ayalini talak kilixi Təwrat kanunioqə uyoqunmu? — dəp soridi..

³ Lekin u jawabən: — Musa pəyoqəmbər silərgə nemə dəp buyruqan? — dedi..⁴ Ular: — Musa pəyoqəmbər kixining ayalini bir parqə talak heti yeziplə talak kilixioqə ruhsət kıləjan, — deyixti..

⁵ Əysa ularqə:

— Tax yürəklikinglardin u silərgə bu əmrni pütəkən..⁶ lekin Huda aləm apiridə boləjinida insanlarni «Ər wə ayal kilip yarattı»..⁷ «Xu səwəbtin ər kixi ata-anisidin ayrilidu, ayali bilən birlixip..⁸ ikkilisi bir tən bolidu». Xundak ikən, ər-ayal əmdı ikki tən əməs, bəlkı bir tən bolidu..

⁹ Xuning üçün, Huda qoxqanni insan ayrimisun, — dedi..

9:46 Yəx. 66:24

9:48 Yəx. 66:24

9:49 «Həmmə adəm ot bilən tuzlinidu wə hər bir kurbanlik tuz bilən tuzlinidu» — bu sirlik jümlə qəqum «Law.» 2:13, «Qel.» 31:23, «Əz.» 43:23, «Yəx.» 34:6 wə 66:20 həmdə yukiriki 42-48 ayətlər bilən munasiwətlıktur. Mənisı bəlkim: — (1) gəx-kəktatlarni tuz bilən uzun sakliqili boləjandək, Məsihə ixənmigənlər dozahnıng otida «qirimay, saklinip» mənggü jazalinidu; yaki (2) Məsihə əgəxkənlər muxu dunyada (tuz yariqə sepilgəndək) japa-muxəkkət, azab-okubət qekidu; yaki (3) mənisı hər ikki tərəptikidək bolidu — demək, hər bir kixi əzining əysa Məsihə boləjan munasiwitidə muwapıq japa-muxəkkət, azab-okubət qekidu; etiqadqılar muxu dunyada japa-muxəkkətlər arkilik tawlinip paklinidu, etiqadsızlar dozahta mənggü azab tartidu. Bizningqə 3-mənisı tooqra kelixi mumkin. Rəbbimiz bu yərdə həm etiqadqılarni həm etiqadsızlarnimu kəzdə tutidu. Bizningqə pəkət etiqadqılar Hudaqə atilidioqan kurbanlik bolalaydu, xunga ayətnıng birinqi kismida həmmə adəm, ikkinqi kismida etiqadqılar («kurbanlik» süpitidə) kəzdə tutulidu.

9:49 Law. 2:13.

9:50 «Tuz yaxhi nərsidur. Həlbuki, əgər tuz öz tuzlukini yökətsa, uningqə qaytidin tuz təmini kandaqmı kurgüzgili bolidu?» — tuz bolsa (1) tən beridu; (2) qirip ketixtin tosidu; (3) zəhim-yarılarni sakaytidu. Muhlislarınıng bu dunyaqə boləjan roli buningqə ohxap ketixi kərək.

«Özünglarda tuz tepilsun wə bir-biringlar bilən inaklikta etüinglar» — bu sirlik jümlənin mənisı üqün «Mat.» 5:13, «Əf.» 4:29, «Kol.» 4:6ni kəring. Etiqadqılar «tuzluk» bolsa əzini pak tutidu, lekin buningdin Həli qonglik kılmaydu — bəlkı muhəbbiti, hatirjemliki wə huxallıki bilən gunahta tutuləjanlarni Hudaning yolioqə jəlp kıləquqılardur.

9:50 Mat. 5:13; Lükə 14:34; Rim. 12:18; İbr. 12:14.

10:1 Mat. 19:1.

10:2 «Kiltakka qüxürük məksitidə» — əslidə Yəhya pəyoqəmbər Hərod padixahka «talak kilsang bolmaydu» dəp tənbiş berip, uning qixioqə tegip eltürüləjanidi. Xübhısizki, Pərsiylərnıng məksətlirining biri: — Əysamu «talak kilixkə bolmaydu» desə, Hərod padixah uni Yəhyaqə ohxax eltürüwətətti.

10:4 «Musa pəyoqəmbər kixining ayalini bir parqə talak heti yeziplə talak kilixioqə ruhsət kıləjan» — muxu əmrning tooqrisi «Kan.» 24:1də tepilidu.

— Yənə «qoyup berix» («talak kilix») tooqrisidiki bir yəkün üqün «1Kor.» diki «qoxumqə səz» nimu (7-bab tooqruluk) kəring.

10:4 Kan. 24:1, 3; Yər. 3:1; Mat. 5:31.

10:6 Yər. 1:27, 2:24, 5:2; Mat. 19:4.

10:7 Yər. 2:24; 1Kor. 6:16; Əf. 5:31.

10:8 «Xu səwəbtin ər kixi ata-anisidin ayrilidu, ayali bilən birlixip ikkilisi bir tən bolidu» — «Yər.» 2:24.

10:8 Yər. 2:24

10:9 1Kor. 7:10.

¹⁰ Ular o'ygā kaytip kelip kirgāndā, muhlisliri uningdin bu hāktā soridi. ¹¹ U ularo'ja: — Ayalini talak kili'p, baxka birini āmrigā alo'jan kixi ayalio'ja gunah kili'p zina kilo'jan bolidu..
¹² Erini qoyuwetip, baxka ārgā tagkān ayalmu zina kilo'jan bolidu, — dedi..

Əysaning kikiq balilaro'ja bəht tilixi

Mat. 19:13-15; Lu'ka 18:15-17

¹³ Qolungni tagküzgāysān dāp, kixilār kikiq balilirini uning aldio'ja elip keliwatatti. Biraq muhlislār elip kalgānlārni āyiblidī..¹⁴ Buni kergān Əysa aqqiklinip, muhlislirio'ja: Balilār aldimō'ja kalsun, ularni tosmanglar. Qūnki Hudaning padixahliki dāl muxundaklaro'ja tawādur..¹⁵ Mān silārgā xuni bār'hāk eytip qoyayki, Hudaning padixahliki'ni sābiy balidāk kōbul kilmisa, uningo'ja hārgiz kirālmāydu, — dedi. ¹⁶ Xuning bilēn u balilārni kuqikio'ja elip, ularo'ja kōllirini tagküzüp bəht tilidi..

Puldarlār Hudaning padixahliki'ōja kirālōmdu?

Mat. 19:16-30; Lu'ka 18:18-30

¹⁷ U yolo'ja qikqanda, birsi uning aldio'ja yūgūrip kelip, uning aldidā tizlinip uningdin: — I yahxi ustaz, mān kandaq kilsam mānggūlūk hayatka miraslik kilimān? — dāp soridi..
¹⁸ Lekin Əysa uningo'ja: — Meni nemixka yahxi dāysān? Pākāt biridin, yāni Hudadin baxka hēqkim yahxi āmāstur. ¹⁹ Sān Təwrattiki «Zina kılma, katillik kılma, oqrilik kılma, yalo'jan guwahlik bārmā, hiyanāt kılma, ata-anangni hōrmāt kıl» dēgān pārhiz-pārlārni bilisān, — dedi..
²⁰ U adēm jawabān: — Ustaz, bularning hāmmissigā kikiqimdin tartip āmāl kili'p keliwatimān, — dedi. ²¹ Əysaning uningo'ja karāp muhābbiti kōzoqaldi wā uningo'ja: — Sāndā yānā bir ix kām. Berip pūtūn mal-mūlkingni setip, pulini yōksullaro'ja bārgin wā xundak kilsang, ārxatā hāzināng bolidu; andin kelip krestni kōtūrip manga āgāxkin! — dedi..
²² Lekin muxu sōzni anglap, uning qirayi tutulup, qāyoqu'ōja qōmūp u yārdin kōtti. Qūnki uning mal-dunyasi nahāyiti kōp idi. ²³ Andin Əysa qōrisigā sāpselip karāp, muhlislirio'ja: — Mal-dunyasi kōplārning Hudaning padixahliki'ōja kirixi nemidegān tāsliktā bolidu-hā! — dedi..

^{10:11} Mat. 5:32; 19:9; Lu'ka 16:18; 1Kor. 7:10.

^{10:12} «Ayal erini qoyuwetip...» — Yəhudi'iy jəmiyitidə bu intayin az kərüldio'jan əhwal. Lekin Yəhudi'iy əməslər arisida daim yüz bərətti. Xunga xübhəsisizki, Məsi'hning muxu yərdə kəzdə tutkını Yəhudi'iy əməslərnimu əz iqigə alidu.

–Yənə «qoyup bərix» («talak kili'x») to'qrisidiki bir yəkün üqün «1Kor.»diki «koxumqə sōz»nimu (7-bab to'qruluk) kōrtü'ng.

^{10:13} Mat. 19:13; Lu'ka 18:15.

^{10:14} «Hudaning padixahliki dāl muxundaklaro'ja tawādur» — yaki «Hudaning padixahliki dāl muxundaklardin tərki'b tapkandur».

^{10:14} Mat. 18:3; 19:14; 1Kor. 14:20; 1Pet. 2:2.

^{10:16} «Xuning bilēn u balilārni kuqikio'ja elip, ularo'ja kōllirini tagküzüp bəht tilidi» — bu ayəttiki grek tilio'ja kəri'ōjanda, mumkinqiliki bārki, u bir-birləp kuqaklap, balilaro'ja ayrim-ayrim bəht tilidi.

^{10:16} Mat. 19:15; Mar. 9:36.

^{10:17} Mat. 19:16; Lu'ka 18:18.

^{10:19} «Zina kılma, katillik kılma, oqrilik kılma, yalo'jan guwahlik bārmā, hiyanāt kılma, ata-anangni hōrmāt kıl» — muxu əmrlər «Mis.» 20:12-16, «Kān.» 5:16-20 wə 24:14dā tēpilidu.

^{10:19} Mis. 20:12-16; 21:12; Kān. 5:16-20; Kān. 24:14; Rim. 13:9.

^{10:21} «...Andin kelip krestni kōtūrip manga āgāxkin!» — bəzi kōna kōqūrmilərdə muxu yərdə «krest kōtūrip» dēgān sōz tēpilmaydu.

–«Krest kōtūrip» dēgān uqum to'qrisida «Mat.» 10:38diki izahāt wə baxka izahātlārni kōrtü'ng.

–«Əysaning uningo'ja karāp muhābbiti kōzoqaldi» dēgān sōzigə kəri'ōjanda, mumkinqiliki bārki, mānggūlūk hayatni izdigān yax bay yigit dāl Markusning əzi idi. Bu yigit Markus bolmisa, «Əysaning muhābbiti» to'qruluk kandaqmu həwər tapalaydu?

^{10:21} Mat. 6:19; Lu'ka 12:33; 1Tim. 6:17.

^{10:23} Pənd. 11:28; Mat. 19:23; Lu'ka 18:24.

²⁴ Muhlislar uning sezilriga intayin hayran boluxti, lekin Aysa ularoqa yana javabən:
— Balilirim, mal-mülukkə tayanojanlar üqün Hudaning padixahlikioja kirix nemidegən täs-həl.
²⁵ Təgining yingnining közidin etüxi bay adəmnig Hudaning padixahlikioja kirixidin asandur!
— dedi.

²⁶ Ular buni anglap intayin bək hayran boluxup, bir-biridin:
Undakta, kim nijatka erixələydu? — dəp soraxti. ²⁷ Aysa ularoqa qarap:
— Bu ix insan bilən wujudka qikixi mumkin əməs, lekin Huda üqün mumkin əməs bolmaydu;
qünki Hudaqa nisbətən həmmə ix mumkin bolidu, — dedi.

²⁸ Buning bilən Petrus uningoja:
— Mana, biz bolsak, həmmi taxlap sanga əgəxtuk!? — degili turdi.

²⁹ Aysa uningoja javabən mundaq dedi:
— Mən silərgə bərhək xuni eytip qoyayki, mən üqün wə hux həwər üqün öyi, aka-ukiliri, aqa-singilliri, atisi, anisi, ayali, baliliri yaqi yər-zeminliridin waz kəqkənlərnig həmmisi ³⁰ bu zamanda bularnig yüz həssisigə, yəni öy, aka-uka, aqa-singil, ana, balilar wə yər-zeminlaroqa (ziyankəxlilər koxulojan halda) muyəssər bolmay qalmaydu wə kelidiojan zamandimu mənəgüllük hayatka erixməy qalmaydu. ³¹ Lekin xu qaoqda nuroqun aldida turojanlar arqioja etidu, nuroqun arqida turojanlar aldioja etidu.

Əysaning ölüp tirilidiojanlikini yana aldin eytixi

Mat. 20:17-19; Luqa 18:31-34

³² Ular Yerusalemoja qikidiojan yolda idi, Aysa həmmi aldida ketiwatatti. Muhlisleri bək hayran idi həmdə uningoja əgəxkənlərnu kərkunq iqidə ketiwatatti. Aysa on ikkəylənni yana əz yenioja tartip, ularoqa əz bexioja qüxidiojanlirini ukturuxka baxlap:

³³ — Mana biz hazır Yerusalemoja qikip ketiwatimiz. İnsan'oqli bax kaşınlar wə Təwrat ustazlirioja tapxurulidu. Ular uni ölümə məhkum kilidu wə yat əlliklərgə tapxuridu. ³⁴ Ular bolsa uni məşirə kilip, qamqilap, unig üstigə təküridu wə uni öltüridu. Lekin üq künden keyin u kayta tirilidu, — dedi.

Yakup bilən Yuhannaning təlipi

Mat. 20:20-28

³⁵ Zəbədiyning oqulliri Yakup bilən Yuhanna unig aldioja kelip:
— Ustaz, səndin nemə tilisək orundap bərsəng, dəp ötünimiz, — deyixti.

³⁶ U ularoqa: — Silərgə nemə kilip beriximni halaysilə? — dedi.

³⁷ — Sən xan-xəripəngdə boləjiningda, birimizni ong yeningda, birimizni sol yeningda olturoquzəysən, — deyixti ular.

10:24 «mal-mülukkə tayanojanlar üqün Hudaning padixahlikioja kirix nemidegən täs-həl» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu yərdə «mal-mülüklərgə tayanojanlar üqün» degən sez tepilmaydu.

10:27 «qünki Hudaqa nisbətən həmmə ix mumkin bolidu» — grek tilida: «qünki Huda bilən həmmə ix mumkin bolidu».

10:27 Ayup 42:2; Yər. 32:17; Zək. 8:6; Luqa 1:37.

10:28 Mat. 4:20; 19:27; Luqa 5:11; 18:28.

10:31 Mat. 19:30; 20:16; Luqa 13:30.

10:32 «muhlisleri» —Muxu yərdə grek tilida «ular» bilən bildürüldü. «Muhlisleri bək hayran idi həmdə uningoja əgəxkənlərnu kərkunq iqidə ketiwatatti» — ularnig hayran kəlix yaqi kərkunqta boluxnig səwəbi: (1) u adəttikidək ular bilən billə mangmay, bəlkim naməlum səwəbtin aldida yəloquz mangatti; (2) u hətər yüz berix mumkinlikli boləjan xu xəhərgə aldirap ketiwatidu.

10:32 Mat. 16:21; 17:22; 20:18; Mar. 8:31; 9:31; Luqa 9:22; 18:31; 24:7.

10:34 «ular bolsa uni məşirə kilip, qamqilap...» — Rim imperiyasida jaza qamqiliri birnəqqə təsmilik bolup, hər bir təsmioja kəqoxun wə ustihan parqiliri bəqlənojan bolidu. Qamqiliojan waqtida jazalanoquqi yalingaqilinip, yərgə tizlandurulup, ikki yenida turojan ləxkər uni qamqilaytti. Jazalanoquqi bəzi waqitlarda hətta muxu qamqilaxtin olətti.

10:35 Mat. 20:20.

³⁸ Əysa ularoşa javabən: — Nemə tələp kiloanliqinglarni bilməywatisilər. Mən iqidioğan kədəhni iqələmsilər? Mən qobul kilidioğan qemüldürüxnı silərmu qobul kilalamsilər?..

³⁹ — Qılalaymız, — deyixti ular.

Əysa ularoşa:

— Dərwəxə, mən iqidioğan kədəhimni silərmu iqisilər və mən qobul kilidioğan qemüldürülüş bilən qemüldürülisilər. ⁴⁰ Bırək ong yaki sol yenimda olturuxka nesip bolux mening ilikimda əməs; bəlki kimlərgə təyyarlanəğan bolsa, xularoşa berilidu, — dedi..

⁴¹ Buningdin həwər tapқан qaloğan on muhlis Yakup bilən Yuhannadin hapa boluxka baxlidi..

⁴² Ləkin Əysa ularni yenioşa qaqirip, mundaқ dedi:

— Silərgə məlumki, yat əllər üstidiki həkümran dəp hesablanəğanlar qol astidiki həlk üstidin buyrukəwazlıq kılıp həkimiyət yürğüzidu, və həqukdarlıri ularni hojayınlarqə idarə kılıdu..

⁴³ Bırək siləring aranglarda bundaқ ix bolmaydu; bəlki silərdin kim mərtiwilik boluxni halisa, u siləringni hizmitinglarda bolsun; ⁴⁴ və kim aranglarda birinqi boluxni istisə, u həmmə adəmnıng quli bolsun. ⁴⁵ Qünki İnsan'ooqlimu dərwəxə xu yolda kəpqlik mening hizmitimda bolsun deməy, bəlki kəpqlikning hizmitida bolay və jenimni pida kiliş bədiligə nuroqun adəmlərnı hərlikkə qikıray dəp kəldi..

Karioqu Bartimayning kəzining saқaytilixi

Mat. 20:29-34; Luқа 18:35-43

⁴⁶ Ular Yeriho xəhirigə kəldi. Əysa muhlisleri və zor bir top adəmlər bilən billə Yerihodin qikқан waқıtta, Timayning Bartimay isimlik karioqu ooqli yol boyida olturup, tiləmqilik kiliwatatti.. ⁴⁷ U «Nasarətlık Əysa»ning u yərdə ikənlikini anglap:

— I Dawutning ooqli Əysa, manga rəhim kıləyəsən! — dəp towlaxka baxlidi..

⁴⁸ Nuroqun adəmlər uni «Ün qikarma» dəp əyiblıdi. Ləkin u:

— I Dawutning ooqli, manga rəhim kıləyəsən, — dəp tehimu ünlük towlidi.

⁴⁹ Əysa tohtap:

Uni qaqiringlar, — dedi. Xuning bilən ular karioquni qaqirip uningəşa:

— Yürəklik bol! Ornungdin tur, u seni qaqiriwatidu! — deyixti. ⁵⁰ U adəm qapinini selip taxlap, ornidin dəs turup Əysaning aldioşa kəldi.

⁵¹ Əysa javabən uningdin:

— Sən meni nemə kıl dəyəsən? — dəp soridi.

Karioqu:

10:38 «Mən iqidioğan kədəhni iqələmsilər?» — bu ayəttiki «kədəh» degən söz, Əysaning tartidioğan azab-oқubiti və kresttiki elümini kəzdə tutidu. «Mən qobul kilidioğan qemüldürüxnı silərmu qobul kilalamsilər?» — Məsiş kərsətkən bu «qemüldürüş» xübhışizki, öz elümidur. «Əfəsusluқlarəşa»diki «qoxumqə sez»imizdə yazəğan «qemüldürüş» tooqruluk izahatlırimizni kəring.

10:38 Mat. 20:22; Luқа 12:49,50.

10:40 Mat. 25:34.

10:41 Mat. 20:24.

10:42 «yat əllər üstidiki həkümran dəp hesablanəğanlar qol astidiki həlk üstidin buyrukəwazlıq kılıp həkimiyət yürğüzidu, və həqukdarlıri ularni hojayınlarqə idarə kılıdu» — «yat əllər» muxu sez əttəyə Yəhüdiy əməslərnı kərsitidu. Ləkin muxu yərdə ikaqədsiz, Hudani tonumaydioğan dunyadiki əllərnı təkitləydu.

10:42 Mat. 20:25; Luқа 22:25.

10:43 1Pet. 5:3.

10:45 «İnsan'ooqlimu...jenimni pida kiliş bədiligə nuroqun adəmlərnı hərlikkə qikıray dəp kəldi» — nemidin «azad kiliş»? — gınahtın azad kilixtur.

10:45 Yh. 13:14; Əf. 1:7; Fil. 2:7; Kol. 1:14; 1Tim. 2:6; Tit. 2:14.

10:46 «Timayning Bartimay isimlik karioqu ooqli» — «karioqu» grek tilida «həliki karioqu» deyilidu — demək, Bartimay jamaətlər iqidə kəp adəmlərgə tonux idi.

10:46 Mat. 20:29; Luқа 18:35.

10:47 «i Dawutning ooqli Əysa...!» — Təwrattiki pəyoqəmbərlərnıng bəxarətlık yazmiliri boyiqə Məsiş Dawut padixahning əwladlıridin boluxi kərək idi. Xunga «Dawutning ooqli» Məsişning yənə bir atilixi idi.

— I igam, kayta keridoqan bolsam'idi! — dedi..

⁵² Əysa uningqa:

— Yolungqa kaytsang bolidu, etikading seni sakaytti, — dewidi, u xuan kerələydiqan boldi wə yol boyi Əysaqa əgixip mangdi..

Əysaning Yerusalemqə təntənilik kirixi

Mat. 21:1-11; Luqa 19:28-40; Yh. 12:12-19

11¹⁻² Ular Yerusalemqə yekinxip, Zəytun teqining etikidiki Bəyt-Fagi wə Bəyt-Aniya yezilirioqə yekin kəlgini, u ikki muhlisioqə aldin mandurup ularoqə:

— Silər udulunglardiki yezioqə beringlar. Yezioqə kiripla, adəm balisi minip baqmioqan, baqlaqlıq bir təhəyni kərisilər. Uni yexip bu yərgə yetiləp kelinglar..³ Əgər birsi silərdin: «Nemixka bundak kilisilər?» dəp sorap qalsa, «Rəbning buningqa həjiti quxti wə u həlila uni bu yərgə əwətip beridu» — dənglar, — dəp tapilidi..

⁴ Ular ketip aqa yol üstidiki əyning dərwazisi sirtida baqlaqlıq turoqan bir təhəyni kərdi. Ular tanini yaxti..⁵ U yərdə turoqanlardin bəzilər:

— Təhəyni yexip nemə kilisilər? — deyixti..⁶ Muhlislar Əysaning buyruqinidək jawab bərdi, həliki kixilər ularoqə yol koydi..⁷ Muhlislar təhəyni Əysaning aldiqə yetiləp kelip, üstigə əz yepinqa-qapanlirini taxlidi; u üstigə mindi..⁸ Əmdı nuroqun kixilər yepinqa-qapanlirini yoloqə payandaz kılıp saldi; baxkiliri dərəhlərdin xah-xumbilarni kesip yoloqə yaydi..⁹ Aldida mangoqan wə kəynidin əgəxkənlər:

«Hosanna! Pərwədigarning namida kəlgüqigə mubarak bolsun!..¹⁰ Atimiz Dawutning kelidiqan padixahliqioqə mubarak bolsun! Ərxialada təxəkkür-hosannalar oqulsun!» — dəp wərkirixatti..

¹¹ U Yerusalemqə berip ibadəthana həyililiriqə kirdi; wə ətrapidiki həmmi kəzdin kəqürgəndin keyin, wəqit bir yərgə berip qaloqəqqa, on ikkəylən bilən billə yənə Bəyt-Aniyaqə qikti..

Mewisiz ənjür dərihining lənətkə kəlixı

Mat. 21:18-19

¹² Ətisi, ular Bəyt-Aniyadin qikkənda, uning qorsıki eqip kətkənidi..¹³ Yirəktiki yopurmaklıq bir tüp ənjür dərihini bayqap, uningdin birər mewə tapalarmənmikin dəp yenioqə bardi; ləkin

10:51 «I igam, kayta keridoqan bolsam'idi!» — «igam» muxu yərdə grek tilida intayin qongkur hərmətni ipadiləydiqan «Rabboni» dəgən səz bilən ipadilini.

10:52 Mat. 9:22; Mar. 5:34.

11:1-2 «adəm balisining tehi minip baqmioqan bir təhəy» — mundaq ulaqqa hatirjəm minixi adəttə mumkin əməs, əlwəttə.

11:1-2 Mat. 21:1; Luqa 19:29.

11:3 «u həlila uni bu yərgə əwətip beridu» — baxka birhil tərijimi «u dərhal silərgə yetiləp koyidu».

11:4 «Ular ketip aqa yol üstidiki əyning dərwazisi sirtida baqlaqlıq turoqan bir təhəyni kərdi» — adəttə koqılar intayin tar boləqəqqa, mal-qarwılar koqida baqlap koyulmaytti. Təhəynin «aqa yol»da baqlaqlıq boluxi Hudaning iradisining ularning uni elip gəngixi oqrılıqə ix bolmisun dəgənlirini ispatlaydu.

11:7 2Pad. 9:13; Yh. 12:14.

11:8 «...baxkiliri dərəhlərdin xah-xumbilarni kesip yoloqə yaydi» — bəzi kona kəqürmilərdə «baxkiliri etizlardin kəskən xah-xumbilarni yoloqə payandaz kılıp saldi» dəp oqulidu.

11:9 Zəb. 118:26.

11:10 «Hosanna! Pərwədigarning namida kəlgüqigə mubarak bolsun! Atimiz Dawutning kelidiqan padixahliqioqə mubarak bolsun! Ərxialada təxəkkür-hosannalar oqulsun!» — bu səzlər «Zəb.» 118:25-26diki bəxarəttin elinoqan. «Hosanna» dəgən səz «Kutkuzəyəsən, i Pərwədigar» dəgən mənida. İnji dəwrigə kəlgəndə mənisi «Hudaqə təxəkkür-mədhəy»mu bolup qəloqanıdi. «Zəbur» 118-küyidiki izahətlərimu kəring.

—Oqurmənlərnin esidə barki, «mubarak» dəgən səznin «bəht-bərikət kərsun!» yaki «bəht-bərikətlik bolsun!» dəgən tüp mənisi bar.

11:11 «U Yerusalemqə berip ibadəthana həyililiriqə kirdi» — Yerusalemdiki bu qong ibadəthana toqrulıq «Təbirlər» wə «Həgay»diki «koxumqə səz»imizni kəring.

11:11 Mat. 21:12,14; Luqa 19:45; Yh. 2:14.

11:12 Mat. 21:18.

tüwīgə kəlgəndə yopurmaktin baxқа һeq нərsə tapalmidi. Qünki bu әnjür pixidiqan pәsil әmәs idi..¹⁴ U dәрәhkә sөz қilip:

— Buningdin keyin mөnggü һeqkim sәndin mewә yemigәy! — dedi. Muhlisirimu buni anglidi.

Әysaning ibadәthanini tәrtipkә selixi

Mat. 21:12-17; Luқа 19:45-48; Yһ. 2:13-22

¹⁵ Ular Yerusalemqә kәldi; u ibadәthana һoyliliriqә kirip, u yөrdә elim-setim қiliwatқanlarni һәydәxkә baxlidi wә pul tegixқuқilәrning xirәlirini, паhtәk-кәptәр satқuқilarning orunduklirini әrүwәtti..¹⁶ wә һeqқimning һeqқandақ mal-buyumlarni ibadәthana һoyliliridin kәtүrip әtүxigә yol қoymidi.¹⁷ U һәлққә:

— Mukәddәs yazmilarda: «Mening әyüm барliқ әлләр үқün dua-tilawәthana dәp atilidu» dәp pütүlgәn әmәsmu? Lekin silәр uni bulangқilarning uwisioqә aylanduruwәttinglar! — dәp tәlim baxlidi..

¹⁸ Bax қаһinlar wә Tәwrat ustazliri buni anglap, uni yokitixning qarisini izdәxkә baxlidi; pütкүл halayiq uning tәlimigә tәәjuplinip қaloqаqқа, ular uningdin қorқatti..

¹⁹ Kәqқurun, u muhlisliri bilән xәһәrning sirtioqә қiқip kәtti..

Әnjür dәrihidin elinidiqan ibrәt

²⁰ Әtisi sәһәrdә, ular әnjür dәriһining yenidin әtүp ketiwetip, dәрәһning yiltizidin қurup kәtkәнlikini bayxaxti..²¹ Dәрәһni һәlitini esigә kәltүrgәn Petrus:

— Ustaz, қара, sән қarоқioqan әnjür dәriһi қurup ketiptu! — dedi..

²² Әysa ularqә jawabән mundақ dedi:

— Hudaning ixәnқidә bolunglar..²³ Mән silәrgә xuni bәrhәk eytip қoyayki, kimdәkim bu tәoққа: Bu yөrdin kәtүrүlүp dengizqә taxlan!» desә wә xundаққа kәlbidә һeq guman қilmay, bәlki eytkinining әmәlgә exioqә ixәnqә bar bolsa, u eytkan ix uning үқün әmәlgә axidu..²⁴ Xu sәwәbtin mән silәrgә xuni eytimәnki, dua bilән tiligән һәрbir нərsə bolsa, xuningqә erixitim, dәp ixininglar. Xunda, tiligininglar әmәlgә axidu..

11:13 «Yiraktiki yopurmaklıq bir түp әnjür dәriһini bayқаp, uningdin birәр mewә tapalarmәнmikin dәp yenioqә bardı» — Kanaа (Pәlәstin)diki әnjür dәрәһliridә yopurmaq bolsa, mewimu boluxi kәrәk.

—Bu әnjür dәriһidә kәrtүngән karamәt mөjizә roһiy bir һәқiқәtni sүrәtlәp beridu, әlwәttә.

11:15 «u ibadәthana һoyliliriqә kirip...» — ibadәthana тооqruluk; әyni qаoқda, Yәһudiylarning nuroqun ibadәthaniliri (sinagoglar) bolup, bu Yәһudiylarning әng kәp yioқilip ibadәt қilidiqan jayi idi. Hudaning әmri boyiqә, pәkәt Yerusalemdiki bu mәrkiziy ibadәthanidila қurbanlıq қilsa тооqra bolatti. «u yөrdә elim-setim қiliwatқanlarni һәydәxkә baxlidi wә pul tegixқuқilәrning xirәlirini, паhtәk-кәptәр satқuқilarning orunduklirini әrүwәtti» — ibadәthana һoyliliridә setiloqan һaywan wә uqar-қanatlar һәлқning қurbanlıq қilixi үқün idi. Ibadәthaniqә sәdikә bәrgүqilәr pulini yәrlik puloqә tegixқәndin keyin berixi kәrәk idi.

11:15 Mal.3:1-5; Mat. 21:12; Luқа 19:45; Yһ. 2:14.

11:17 ««Mening әyüm барliқ әлләр үқün dua-tilawәthana dәp atilidu»... silәр uni bulangқilarning uwisioqә aylanduruwәttinglar!» — «Yәx..» 56:7 wә «Yәр..» 7:11ni kәrүng. Әysaning «bulangқilarning uwisi» dәgән sөzi ikki bisliқ bolup, bir tәrәptin bax қаһinlarning sodigәrlәrgә қurbanlıqlarni setix һоқuқini setip bәrgәнlikini kәrsitidu; ikkinqidin, bu қаһinlarning һәлқning Hudaning һәқiқitini anglex pursitini bulap, uning ornioqә әzlirining mәrtiwisini yukiri kәtүrүdiqan һәр түrlүk қаida-yosunlarni ularning boynioqә artip қoyoқanlıқini kәrsitidu.

11:17 1Pad. 8:29; Yәx. 56:7; Yәр. 7:11; Mat. 21:13; Luқа 19:46.

11:18 Yәx.49:7; Mat.21:46.

11:19 «Kәqқurun, u muhlisliri bilән xәһәrning sirtioqә қiқip kәtti» — grek tilida «Kәqқurun, ular xәһәrning sirtioqә қiқip kәtti». Baxқа birhil tәrјimisi: «Kәqқurunliri, Әysa bilән muhlisliri xәһәrning sirtioqә қiқip ketatti». Ixlar dәрwәkә һәр күni xundақ bolatti.

11:20 «dәрәһning yiltizidin қurup kәtkән...» — bu karamәt mөjizә roһiy bir һәқiқәtni sүrәtlәp beridu, әlwәttә.

11:21 «Ustaz» — grek tilida «Rabbi».

11:22 «Hudaning ixәnқidә bolunglar» — grek tilida «Hudaning ixәnқigә igә bolunglar».

11:23 Mat. 17:20; 21:21; Luқа 17:6.

11:24 Yәр. 29:12; Mat. 7:7; Luқа 11:9; Yһ. 14:13; 15:7; 16:24; Yәk. 1:5, 6; 1Yuһa. 3:22; 5:14.

²⁵ Wə ornunglardin turup dua qilōininglarda, birərsigə oqumnglar bolsa, uni kəqürunglar. Xuning bilən ərxniki Atanglarmu silərning gunahlırlarını kəqürüm kilidu..²⁶ Ləkin silər baxkılarnı kəqürüm kılmisanglar, ərxniki Atanglarmu silərning gunahlırlarını kəqürüm kılmaıdu...

Əysanın hōkukning sürüxtürülüxi

Mat. 21:23-27; Lūka 20:1-8

²⁷ Ular Yerusalemoğa kaytidin kirdi. U ibadəthana hoylilirida aylinip yürgəndə, bax kahınlar, Təwrat ustazlırı wə aqsakallar uning yenioğa kelip:..

²⁸ — Sən kiliwatқан bu ixlarnı kaysi hōkukқа tayinip kiliwatisən? Sanga bu ixlarnı kiliх hōkukini kim bərgən? — dəp soridi..

²⁹ Əysa ularoğa jawabən:

— Mənmu silərdin bir soal soray. Silər uningoğa jawab bərsənglar, mənmu bu ixlarnı kaysi hōkukқа tayinip kiliwatқанlıkimni eytip berimən: ³⁰ — Yəhya yürgüzgən qəməldürüх bolsa, ərxinmu, yaki insanlardinmu? Manga jawab bərsənglarqu!

³¹ Ular əzara mulahizə kiliхip:

— Əgər «Ərxin kəlgən» desək, u bizgə: «Undakta, silər nemə üqün Yəhyağa ixənmidinglar?» dəıdu..

³² Əgər: «İnsanlardin kəlgən» desək,... bolmaıdu! — deyixti (qünki barlık həlk Yəhyani pəyoğəmbər dəp kərioaqқа, ular həlkətin kərқatti)..

³³ Buning bilən, ular Əysaoğa:

— Bilməııız, — dəp jawab berixti.

— Undakta, mənmu bu ixlarnı kaysi hōkukқа tayinip kiliwatқанlıkimni eytməıımən, — dedi u ularoğa.

Rəzil ijarikəxlər həkqidiki təmsil

Mat. 21:33-46; Lūka 20:9-19

12¹ Andin, u ularoğa təmsillər bilən səzləxkə baxlıdi:

— Bir kixi bir üzümzarlık bərpa kiliр, ətrapini qitlaptu; u bir xarab kəłqiki kəziptu wə bir kəzət munarini yasaptu. Andin u üzümzarlıkni baqwənlərgə ijarigə berip, əzi yaқа yurtқа ke-tiptu..² Üzüm pəsli kəlgəndə, baqwənlərdin üzümzarlıktiki mewilərdin tegixlikini əkelix üqün bir kulini ularning yenioğa əwətiptu.

³ Ləkin ular uni tutuwelip dumbalap, kuruқ kəl kayturuрtu..⁴ Hojayin yənə bir kulni ularning yenioğa əwətiptu. Uni bolsa ular qalma-kesək kiliр, bax-kəzini yerip, haқaratləp kayturuрtu..⁵ Ho-jayin yənə birsini əwətiptu. Ləkin uni ular əltürüрtu. U yənə tola kullarnı əwətiptu, ləkin ular bəzilirini dumbalap, bəzilirini əltürüрtu..⁶ Hojayinning yenida pəқət uning səyımlük bir oqlıla kəloaққа, ular oqlumnioqu hərmət kilar dəp, u uni əng ahiri bolup baqwənlərnıng yenioğa

11:25 Mat. 6:14; Kol. 3:13.

11:26 «Ləkin silər baxkılarnı kəqürüm kılmisanglar, ərxniki Atanglarmu silərning gunahlırlarını kəqürüm kılmaıdu» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu -26-ayət tepilmaıdu. Nemila bolmisun, bu ayət həkіəttur. «Mat.» 6:15ni kəriing.

11:26 Mat. 18:35.

11:27 Mat. 21:23; Lūka 20:1.

11:28 Mıs. 2:14; Ros. 4:7; 7:27.

11:31 «Ular əzara mulahizə kiliхip: — Əgər «Ərxin kəlgən» desək, u bizgə: «Undakta, silər nemə üqün Yəhyağa ixənmidinglar?» dəıdu» — muxu diniy ərbablarnıng həmmisi əslidə Yəhya pəyoğəmbərnıng yətküzgən həwirigə jawabən: «Bizgə towa kiliх kərək əməs» dəgən wə Yəhya «mening kəynimdə kelidioğan» dəp kərsətkən Məsiһning kelixigə ixənməı, uning qəməldürüxinı rət kiliqanıdi, əlwətta.

11:32 Mat. 14:5; Mar. 6:20.

12:1 Zəb. 80:8-9; Yəx. 5:1; Yər. 2:21; 12:10; Mat. 21:33; Lūka 20:9.

əwətipt.⁷ Lekin xu baqwənlər əzara: «Bu bolsa mirashor; kelinglar, uni eltürüwetəyli, xuning bilən mirasi bizningki bolidu!» deyixiptu..⁸ Xunga ular uni tutup eltürüp, üzümzarlikning sirtioqa taxliwetiptu..⁹ Əmdi üzümzarlikning hojayini qandak qilidu? U əzi kelip baqwənlərni eltüridu wə üzümzarlikni baxqılaroqa beridu..¹⁰ Əmdi silər muqəddəs yazmilardin munu ayətni oqup bəkmioqanmusilər? —

«Tamqilar taxliwətkən tax bolsa,

Burjak texi bolup tiklendi..¹¹

Bu ix Pərwərdigardindur,

Kəzimiz aldida karamət bir ixtur»..¹²

Ular uning bu təmsilni əzlrigə karitip eytkanlikini qüxəndi; xunga ular uni tutux yolini izdəxti; hərbuki, halayıktin qorkuxup, uni taxlap ketip qaldı.

«Kəysərgə baj tapxuramduq?» degən kıltak

Mat. 22:15-22; Luqa 20:20-26

Xuningdin keyin, ular birnəqqə Pərisiy wə Hərodning tərəpdarlırini uni öz sözi bilən kıltakqa qüxürüx məksitidə uning aldioqa əwətti..¹⁴ Ular kelip uningoqa: — Ustaz, silini səmimiy adəm, adəmlərgə kət'iy yüz-hatirə kılmaydu, həqkimgə yan basmaydu, bəlki kixilərgə Hudaning yolini sadıqlıq bilən igitip keliwatidu, dəp bilimiz. Siliqə, Rim imperatori Kəysərgə baj-selıq tapxurux Təwrat kanunioqa uyoqunmu-yok?..¹⁵ Zadi baj tapxuramduq-tapxurmamduq? — deyixti.

Lekin u ularning sahtipəzlikini bilip ularoqa:

— Nemixka meni sinimakqisilər? Manga bir «dinar» pulni əkelinglar, mən kərüp baqay, — dedi..¹⁶

Ular pulni elip kəldi, u ulardin:

— Buning üstidiki sürət wə nam-isim kimning? — dəp soridi.

— Kəysərnıng, — deyixti ular.

Əysa ularoqa jawabət: — Undak bolsa, Kəysərnıng həkqini Kəysərgə, Hudaning həkqini Hudaqə tapxurunglar, — dedi. Xuning bilən ular uningoqa intayin həyran kəlixti..¹⁷

12:7 Yar. 37:18; Zəb. 2:8; Mat. 26:3; Yh. 11:53

12:10 «Tamqilar taxliwətkən tax bolsa, burjak texi bolup tiklendi» — «burjak texi» bolsa hərəkəndə imarətnıng ulidiki əng muhim uyultax bolup, ul selinoqanda birinji bolup qoyulidıoqan taxtur. Yəhudiyy kattıwaxlar «rohıy həyat»ning burjak texi bolqan Məsihni taxlixiwətməkqi idi, wə dərwəqə taxliwətti.

12:10 Zəb. 118:22-23; Yəx. 28:16; Mat. 21:42; Luqa 20:17; Ros. 4:11; Rim. 9:33; 1Pet. 2:6.

12:11 «... Bu ix Pərwərdigardindur, kəzimiz aldida karamət bir ixtur» — toluq bəxarət (10-11) «Zəb.» 118:22-23də tepilidu.

12:11 Zəb. 118:22,23

12:13 «Hərod padixahning tərəpdarlırı» — Hərod padixah Rim imperiyəsi tərəpidin təyinlənqən bolup, u Yəhudiyy bolmioqəqə Yəhudiylarning kəpinqisi uningoqa intayin əq idi. Xundak bolqini bilən öz mənəpəitini kəzləyidıoqan, uni kəllayidıoqan «Hərod tərəpdarlırı» bar idi.

— «Hərodlar» toqıruluq «Matta»diki «qoxumqə söz»imizni kərüng.

12:13 Mat. 22:15; Luqa 20:20.

12:14 «Kəysərgə baj-selıq tapxurux...» — Rımnıng hər bir imperatoriqa «Kəysər» degən nam-unwan berilətti; məsilən Kəysər Awoqustus, Kəysər Yulius, Kəysər Tiberius katarliklar. «Kəysərgə baj-selıq tapxurux Təwrat kanunioqa uyoqunmu-yok?» — əyni wakitta, Yəhudiylar rimliklarning zulmi astida yaxawatkanidi. Əgər Əysa: «Rim imperatoriqa baj tapxurux toqra» desə, bu gəptin azadlıqnı istiqən Yəhudiylar uni «Mana taze bir yaləqqi, hain ikən» dəp tillixatti. «Baj tapxurmaslıq kərək» degən bolsa, u Rim imperiyəsiqə kərxi qıqqan bolatti; andin ular uni Rim waliyisioqa ərz kılqan bolatti. Ular muxundak soallarnı sorax arqılıq Əysanı gepidin tutuwelip, rimliklarning kəlioqa tapxurux, uningoqa ziyankəxlik kılməqqi boluxqan.

12:15 «Manga bir «dinar» pulni əkelinglar, mən kərüp baqay» — «dinar» yaki «dinarıus» degən Rim imperiyəsidiqi birhil pul birliki bolup, üstiqə Kəysərnıng sürıti besiloqanıdi, əlwəttə. Bir «dinarıus» təhminən bir adəmnıng künlük həkqi bolatti («Mat.» 20:2ni kərüng).

12:16 Mat. 17:25; Rim. 13:7; Yar. 1:26

12:17 «Kəysərnıng həkqini Kəysərgə, Hudaning həkqini Hudaqə tapxurunglar» — demək, «Kəysərgə Kəysərnıng həkqi (uning sürıti qüxürülqən nərsə)ni tapxurunglar» — Kəysərgə baj tələx kərək. Əmma kəndak nərsə üstidə «Hudaning sürıti» bar? İnsan əzi «Hudaning sürıti» bolup, biz pütünimizni Hudaqə tapxuriximiz kərəkət («Yar.» 1:26-27ni kərüng).

12:17 Mat. 17:25; 22:21; Rim. 13:7.

«Markus»

Tirilixkə munasiwətlik məsələ

Mat. 22:23-33; Luğa 20:27-40

¹⁸ Andin «Əlgənlər tirilməydu» dəydiqan Saduqiylar uning aldiqə kelip kıstap soal qoydi:...

¹⁹ — Ustaz, Musa pəyoqəmbər Təwratta bizgə: «Bir kixi ölüp ketip, ayali tul kelip, pərzənt kərmigən bolsa, uning aka yaki inisi tul qaloqan yənggisini əmrigə elip, kərindixi üqün nəsil qalduruxi lazım» dəp yazoqan...²⁰ Burun yəttə aka-uka bar idi. Qongi öylinip pərzənt qaldurmaqla əldi.

²¹ İkkinqi kərindixi yənggisini əmrigə elip, umu pərzənt kərməy əldi. Üqinqisinin əhwalimu uningkiğə ohxax boldi. ²² Xu tərikiyə yəttisi ohxaxla uni elip pərzənt kərməy kətti. Ahirda, u ayalmu ələmdin ötti. ²³ Əmdi tirilix künidə ular tirilgəndə, bu ayal qəsisining ayali bolidu? Qünki yəttisining həmmisi uni hotunluqkə aloqan-də! — deyixti.

²⁴ Əysa ularqə mundaq jawab bərdi:

— Silər nə mükəddəs yazmilarni nə Hudaning kudritini bilmigənlikinglər səwəbidin muxundak azoqan əməsmusilər? ²⁵ Qünki ölümədin tirilgəndə insanlar öylənməydu, ərgə təgməydu, bəlki ərxtiki pərixtilərgə ohxax bolidu...

²⁶ Əmdi əlgənlərlərin tirilixi məsilisi həkəkədə Təwratta, yəni Musaqə qüxürülgən kitabti «tikənlik» wəkəsədə, Hudaning uningqə qandaq eytkinini, yəni: «Mən İbrahimning Hudasi, İshakning Hudasi və Yəqubning Hudasidurmən!» deginini oqumidinglarmu? ²⁷ U ölüklərlərin Hudasi əməs, bəlki tiriklərlərin Hudasidur! Xunga silər qattıq ezip kətkənsilər!.

Əng muhım əmr

Mat. 22:34-40; Luğa 10:25-28

²⁸ Ularqə yeqin kəlgən, munaziriləxkənlirini angliqan və Əysaning ularqə yahxi jawab bərgənlikini kərgən bir Təwrat ustazi uningdin:

— Pütün əmrlərlərin iqidə əng muhimi qaysi? — dəp soridi..

²⁹ Əysa mundaq jawab bərdi:

— Əng muhım əmr xuki, «Angliqin, əy İsraill! Pərwərdigar Hudayimiz bolqan Rəb birdur..

³⁰ Pərwərdigar Hudayingni pütün kəlbəng, pütün jening, pütün zehning və pütün küqəng bilən səygin». Mana bu əng muhım əmr. ³¹ Uningqə ohxaydiqan ikkinqi əmr bolsa: — «Koxnangni özəngni səyğəndək səy». Heqkəndə əmr bulardin üstün turmaydu..

³² Təwrat ustazi uningqə: — Toqra eytingiz, ustaz, həkəkət boyiqə səzlidingiz; qünki U birdur, Uningdin baxkisi yoxtur; ³³ insanning Uni pütün kəlbi, pütün əkli, pütün jeni və pütün küqi bilən səyüxi həm koxnisinimu ezini səyğəndək səyüxi barlıq kəydürmə kurbanlıqlar həm baxkə kurbanlıq-hədiyələrdinmu artuktur.

³⁴ Əysa uning aqılanilik bilən jawab bərginini kərüp:

12:18 «Saduqiylar» — bu məzhəpdikilər toqruluk «Mat.» 16:1diki izahatni və «Təbirlər»ni kəring.

12:18 Mat. 22:23; Luğa 20:27; Ros. 23:8.

12:19 «Bir kixi ölüp ketip...» — grek tilidə «birsning akisi yaki ukisi əlsə,...». «uning aka yaki inisi tul qaloqan yənggisini əmrigə elip, kərindixi üqün nəsil qalduruxi lazım» — «Qan.» 25:5.

12:19 Yar. 38:8; Qan. 25:5, 6.

12:25 Mat. 22:30; 1Yuhə. 3:2.

12:26 «Mən İbrahimning Hudasi, İshakning Hudasi və Yəqubning Hudasidurmən!» — «Mis.» 3:6.

12:26 Mis. 3:6,15; Mat. 22:31,32; Ros. 7:32; İbr. 11:16.

12:27 «U ölüklərlərin Hudasi əməs, bəlki tiriklərlərin Hudasidur!» — Əysaning bu səzi toqruluk «Matta»diki «koxumqə səz»imizdə təhtilimiz.

12:28 Mat. 22:34; Luğa 10:25.

12:29 Qan. 4:35; 6:4-5; 10:12; Luğa 10:27.

12:31 Law. 19:18; Mat. 22:39; Rim. 13:9; Gal. 5:14; Yaq. 2:8.

12:32 «Qünki u birdur, uningdin baxkisi yoxtur» — «U» Hudani kərsitidu, əlwəttə.

«Markus»

— Sən Hudaning padixahlığının yirək əməssən, — dedi.
Xuningdin keyin, heçkim uningdin soal soraxğa petinalmidi..

Qutkuzoqu-Məsiḥ — Dawutning oqlı həm Rəbbi

Mat. 22:41-46; Luğa 20:41-44

³⁵ İbadəthana həyilirida təlim bərgəndə, Əysa bularoğa jawabən mundak soalni otturiğa koydi: Təwrat ustazlirining Məsiḥni «Dawutning oqlı» deginini kandaq qüxinisilər?... ³⁶ Qünki Dawut əzi Mükəddəs Rohta mundak degənoju: —

«Pərwərdigar mening Rəbbimğə eyttiki: —
«Mən sening düxmənlirini təhtipəring kıləuqə,
Mening ong yenimda olturojin!»...»

³⁷ Dawut Məsiḥni xundak «Rəbbim» dəp atioğan tursa, əmdi Məsiḥ kandaqmu Dawutning oqlı bolidu?

U yərdiki top-top həlk uning sözini hursənlik bilən anglaytti..

Əysaning Təwrat ustazlirini əyiblixı

Mat. 23:1-36; Luğa 20:45-47

³⁸ U ularoğa təlim bərginidə mundak dedi:

— Təwrat ustazliridin həoxyar bolunglar. Ular uzun tonlarnı kiyiwəloğan həlda kerilip yürüxkə, bazarlarda kixiləring ularoğa boləğan uzun salamlirioğa... ³⁹ sinagoglarda aldinki orunlarda, ziyəpətlərdə tərdə olturuxğa amrak kelidu. ⁴⁰ Ular tul ayallarning barlik əy-besatlrini yəwalidu wə kəz-kəz kilip yəloğandin uzundin-uzun dualar kilidu. Uların tartidioğan jazası təhimu eəjir bolidu!..

Tul ayalning ianisi

Luğa 21:1-4

⁴¹ U ibadəthanidiki sədikə sandukning udulida olturup, uningə pullirini taxlawatқан halayıkğa karap turatti. Nuroğun baylar uningə heli kəp pul taxlaxti. ⁴² Namrat bir tul ayalnu kelip, tiyinning tətтин biri kımmitidiki ikki ləptonni taxlidi..

⁴³ U muhlislrini yenioğa qakirip, ularoğa mundak dedi:

— Mən silərgə bərhək xuni eytip koyayki, bu namrat tul ayalning ianə sandukioğa taxlioğini

12:34 Kan. 4:35; 6:4-5; Yəx. 45:21

12:35 «bularoğa jawabən mundak soalni otturiğa koydi» — grek tilida «mundak jawab bərdi: —». «Dawutning oqlı» — muxu yərdə «Dawutning əwladi»ni kərsitidu, əlwəttə.

12:35 Mat. 22:41; Luğa 20:41.

12:36 «Pərwərdigar mening Rəbbimğə eyttiki: — «Mən sening düxmənlirini təhtipəring kıləuqə, mening ong yenimda olturojin!» — Zəb.» 110:1.

12:36 Zəb. 110:1; Ros. 2:34; 1Kor. 15:25; İbr. 1:13; 10:13.

12:37 «Dawut Məsiḥni xundak «Rəbbim» dəp atioğan tursa, əmdi Məsiḥ kandaqmu Dawutning oqlı bolidu?» — demək, Qutkuzoqu-Məsiḥ padixah Dawutning əwladi bolsimu, ləkin padixah Dawut Məsiḥni «Rəbbim» değan yərdə Məsiḥ Dawuttin uluq bolidu, həm tuəquluxtın burunla «Rəb» süpitidə idi.

12:38 «Təwrat ustazliri... bazarlarda kixiləring ularoğa boləğan uzun salamlirioğa... amrak kelidu» — «uzun» değan söz grekqə tekisttə yok; tarix tətqikatlririoğa asasen ularoğa kıləğan «salamlar»ni intayin uzun wə murəkkəp dəp bilimiz.

12:38 Mat. 23:5, 6; Luğa 11:43; 20:46.

12:40 Mat. 23:14; Luğa 20:47; 2Tim. 3:6; Tit. 1:11.

12:41 «sədikə sandukı» — grek tilida bu söz adətə «həzinə»ni kərsitidu. Ləkin muxu yərdə ibadəthanidiki həzinə üqün sədikələr yioğilidioğan jay, bəlkim qong bir sandukni kərsətsə kərek.

12:41 2Pad. 12:10; Luğa 21:1.

12:42 «ikki ləpton» — «ləpton» değan bu pul «denarius»ning 1/128i bolup, bir ixləmqining «altə minut»luk həkkigə toqra kələtti.

baxkılarning həmmisining taxlıoqlanliridin köptur..⁴⁴ Qünki baxkılar özlrining exip taxkılanliridin sədikə kildi; ləkin bu ayal namrat turupmu, özining bar-yokını — tiriklik kildioqlanining həmmisini sədikə kılıp taxlıdı.

İbadəthanining wəyran kılınixidin bexarət; ahırkı zamanlardiki alamətlər

Mat. 24:1-44; Luğa 21:5-33

13¹ U ibadəthanidin qikiwatqanda, muhlislriridin biri uningə: — Ustaz, kəra, bu nemidegən həywətlik taxlar wə imarətlər-hə! — dedi..

² Əysa uningə jawabən:

— Sən bu həywətlik imarətlərnı kərdüngmu? Bir tal taxmu tax üstidə qalmaydu, həmmisi kəldurulmay gumran kılınidu, — dedi..

³ U Zəytun teqida, yəni ibadəthanining udulida olturoqanda, Petrus, Yəqub, Yuhanna wə Andriyaslar uningdin astioqına:

⁴ — Bizgə eytkinqu, bu ixlar kaçan yüz beridu? Bu barlık wəkəlnərnıng yüz beridioqlanlıqını kərsitidioqlan nemə alamət bolidu? — dəp soraxtı..

⁵ Əysa ularəqə jawabən söz baxlap mundaq dedi:

— Həzi bolunglarki, həqkim silərnı azdurup kətmisun..⁶ Qünki nuroqun kixilər mening namimda kelip: «Mana özüm xudurmən!» dəp, kəp adəmlərnı azduridu..⁷ Silər urux həwərliri wə urux xəpilirini angliqninglarda, bulardin aləxzadə bolup kətmənglar; qünki bu ixlərnıng yüz berixi mukərrər. Ləkin bu zaman ahiri yetip kəlgənliki əməs..⁸ Qünki bir millət yənə bir millət bilən uruxkə qikidu, bir padixahlık yənə bir padixahlık bilən uruxkə qikidu. Jay-jaylarda yər təwərlər yüz beridu, aqarqılıqlar wə qalaymıkanqılıqlar bolidu. Mana bu ixlərnıng yüz berixi «tuəqtning toloqıqıning baxlinixi» bolidu, halas..

⁹ Silər bolsanglar, özünglərəqə pəhəs bolunglar; qünki kixilər silərnı tutkun kılıp sot məhkimilirigə tapxurup beridu, sinagoglarda qamqılınisilər. Silər mening səwəbimdın əmirlər wə padixahlar aldioqə elip berilip, ular üqün bir guwahlık bolsun dəp sorakqə tartılisilər..

¹⁰ Ləkin bulardin əwwal hux həwər pütkül əllərgə jakarlinixi kərək..¹¹ Əmdi ular silərnı apirip sorakqə tapxuroqanda, nemə deyix həkkidə nə əndixə nə müləhizə kilmənglar, bəlkı xu wəqit-saitidə silərgə kaysı gəp berilsə, xuni eytinglar; qünki səzligüqi silər əməs, Mukəddəs Rohtur..

¹² Qerindax qerindixioqə, ata balisioqə hainlik kılıp ölümgə tutup beridu. Balılarmu ata-anisi

12:43 2Kor. 8:12.

13:1 Mat. 24:1; Luğa 21:5.

13:2 1Pad. 9:7, 8; Mik. 3:12; Luğa 19:44.

13:3 Mat. 24:3; Luğa 21:7.

13:4 Ros. 1:6.

13:5 Yər. 29:8; Əf. 5:6; 2Tes. 2:2, 3; 1Yuha. 4:1.

13:6 «Mana özüm xudurmən» — «Mana özüm Məsihdurmən» degən məninı bildüridu.

13:6 Yər. 14:14; 23:21.

13:8 «bir millət yənə bir millət bilən uruxkə qikidu, bir padixahlık yənə bir padixahlık bilən uruxkə qikidu» — ibraniy tilida (xundakla grek tilida) bu ibarə dunya boyiqə kəngəyən uruxlarnı kərsitixi mumkin («Yəx.» 19:2, «2Tar.» 15:3-6də bu turalıq ibarə toqırluq misallar bar.

«Mana bu ixlərnıng yüz berixi «tuəqtning toloqıqıning baxlinixi» bolidu, halas» — Əysa Məsih kaysı ixning «tuəqulidu»qlanlıqını biwasitə deməydu. Təwəndiki səzligə qərioqanda, buni yengi dəwrning tuəquluxı dəp qəraymız.

13:8 Yəx. 19:2.

13:9 «sot məhkimiliri» — grek tilida «sanhedrinlar». Yəhudiylərnıng məhkimilirini wə bəlkim baxkə hərhil sorakhanılarnı kərsitidu.

13:9 Mat. 10:17; 24:9; Luğa 21:12; Yh. 15:19; 16:2; Wəh. 2:10.

13:10 «bulardin əwwal hux həwər pütkül əllərgə jakarlinixi kərək» — «əwwal» degən səzgə qərioqanda, hux həwərnıng hər jayoqə jakarlinixi zamənnıng ahiridin əwwal, xundakla bəlkim 9-ayətə eytiləqlan nahayiti əojir ziyanəkəxlıktın əwwal boluxı mumkin («Mat.» 24:14ni kəring).

13:11 Mat. 10:19; Luğa 12:11; 21:4.

bilən zitlixip, ularni ölümgə məhkum kilduridu..¹³ Xundakla silər mening namim tüpəylidin həmmə adəmning nəpritigə uqraysilər, ləkin ahirojiqə bərdaxlık bərgənlər kütquzulidu..

Yerusalemde wəyran kıləuqi «yirginlik nomussizlik» pəyda bolidu; «dəhətlik azab-ökubət»

¹⁴ «Wəyran kıləuqi yirginlik nomussizlik»ning əzi turuxka tegixlik bolmioqan yərdə turoqini kərgininglarda, (kitabhan bu səzning mənisini qüxəngəy) Yəhudiye əlkisidə turuwatqanlar taqlarəja qaqsun..¹⁵ Əgzidə turoqan kixi əyigə qüxməy yaki əyidiki birər nemini alojili iqiğə kirməy qaqsun. ¹⁶ Etizlarda turuwatqan kixi bolsa qapini alojili əyigə yanmisun. ¹⁷ U künlərdə hamilidar ayallar wə bala emitwatqanların halioja way!.. ¹⁸ Qaqidioqan waqtingların kixka toqra kelip qalmasliki üqün dua kilinglar..¹⁹ Qünki u qaojda Huda yaratqan dunyaning apiridə kilinoqandin buyan muxu qaojkiqə kərülüp baqmioqan həm kəlgüsidi mu kərülməydiqan zor azab-ökubət bolidu..²⁰ Əgər Pərwədigar u künləni azaytmisa, heqkandək ət igisi kutulalmaydu. Ləkin U Əz tallioqanliri üqün u künləni azaytidu..²¹ Əgər u qaojda birsilərgə: «Kəranglar, bu yərdə Məsih bar!» yaki «Kəranglar, u ənə u yərdə!» desə, ixənmənglar..²² Qünki sahta məsihlər wə sahta pəyoqəmbərlər məydanoja qikidu, məjizilik aləmətlər wə karamətləni kərsitidu; xuning bilən əgər mumkin bolidioqan bolsa, ular hətta Huda tallioqanlari həm azduridu..²³ Xuning üqün, silər həxyar bolunglar. Mana, mən bu ixlarning həmmisini silərgə aldin'ala ukturup kojdum.

Insan'oolining kelixi

²⁴ Əmdi xu künlərdə, xu azab-ökubət etüp kətkən həman, kuyax kəriyidu, ay yoruklukini bərməydu..²⁵ yultuzlar asmandin təkülüp quxidu, asmandiki küqlər lərzigə kelidu..²⁶ Andin kixilər İnsan'oolining uluq küq-kudrət wə xan-xərop bilən bulutlar iqidə keliwatqanliqini kəridu..²⁷ U əz pərixtilirini əwətidu, ular uning tallioqanlirini dunyaning tət təripidin, zeminning qətliridin asmanning qətlirigə yiojip jəm kildidu..

13:12 Əz. 38:21; Mik. 7:6.

13:13 Mat. 10:22; 24:13; Luqa 21:19; Wəh. 2:7,10.

13:14 «Wəyran kıləuqi yirginlik nomussizlik» — buning toqrisida Təwrat «Dan.» 9:24-27ni wə u toqruqluk izahatlarıni kərting.

13:14 Dan. 9:27; Mat. 24:15; Luqa 21:20,21; 2Tes. 2:4

13:17 «u künlərdə hamilidar ayallar wə bala emitwatqanların halioja way!» — undək kixilərgə keqix əpsiz bolidu, əlwəttə.

13:18 «Qaqidioqan waqtingların kixka toqra kelip qalmasliki üqün dua kilinglar» — Yəhudiye diniy ərbaqların Təwrat kanunioja bolioqan qüxəngisigə əsasən, Yəhudiylar adəttə xabat (dəm elix) künidə xəhər dərwazisi wə dukanlari takixi kərək. Bu küni səpər kiliw mən'i kilinoqan boləjaqka, Pələstində turoqanlarəja nisbatən yeməklilik setiwelux wə baxka yərlərgə keqix intayin kulaysiz bolidu.

—«Kix»ta Yəhudiyeədə darya-wadilarda su pat-pat texp turojaqka, kixitimu keqix intayin təs bolidu.

13:19 Mat. 24:21

13:20 «U Əz tallioqanlar üqün» — grek tilida «U tallioqan tallioqanliri üqün» degənlik bilən ipadilini — Huda Əzining tallioqanliriəja baolioqan muhəbbətini əlahidə təkitləydu.

13:21 ««Kəranglar, bu yərdə Məsih bar!» yaki «kəranglar, u ənə u yərdə!» desə, ixənmənglar» — «u» — Məsihni kərsitidu.

13:21 Mat. 24:23; Luqa 21:8.

13:22 Qan. 13:2; 2Tes. 2:11.

13:24 Yəx. 13:10; Əz. 32:7; Yo. 2:10,31; 3:15; Mat. 24:29; Luqa 21:25; Wəh. 6:12.

13:25 «yultuzlar asmandin təkülüp quxidu, asmandiki küqlər lərzigə kelidu» — «Yəx.» 13:10, 34:4, «Yo.» 2:10ni kərting. «Asmandiki küqlər» bəlkim barlik jin-xəytlarini kərsitidu; «lərzigə kelidu» bəlkim ularning küqtin kəlixini kərsitidu.

13:25 Yəx. 13:10; 34:4.

13:26 «Andin kixilər İnsan'oolining uluq küq-kudrət wə xan-xərop bilən bulutlar iqidə keliwatqanliqini kəridu» — «Dan.» 7:13ni kərting.

13:26 Dan. 7:10; Mat. 16:27; 24:30; Mar. 14:62; Luqa 21:27; Ros. 1:11; 1Tes. 4:16; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7.

13:27 «dunyaning tət təripidin» — grek tilida «tət xamaldin» bilən ipadilini.

«Markus»

Ənjür dərihidin sawaḵ elix

²⁸ — Ənjür dərihidin mundaḵ təmsilni biliwelinglar: — Uning xahliri kəkirip yopurmak qıqaroḵanda, yazning yeqinlap ḵaloḵanliḵini bilisilər. ²⁹ Huddi xuningdəḵ, mən baya degənlirimning yüz beriwatḵanliḵini kərgininglarda, uning yeqinlap ḵaloḵanliḵini, hətta ixik aldida turuwatḵanliḵini biliwelinglar.

³⁰ Mən silərgə bərhəḵ xuni eytip ḵoyayki, bu alamətlərnıng həmmisi əməlgə axurulmay turup, bu dəwr ötməydu. ³¹ Asman-zemin yoḵilidu, biraḵ mening səzlim ḵərgiz yoḵalmaydu.

Həḵyər bolunglar

³² Lekin xu küni yaki waḵit-saiti toḵruluk həwərnı heḵkim bilməydu — hətta nə ərtiki pərixtilərnu bilməydu, nə oḵul bilməydu, uni pəḵət Atıla bilidu. ³³ Həḵyər bolunglar, səgəḵ bolup dua ḵilinglar, qünki u waḵit-saətnıng ḵaqan kelidioḵanliḵini bilməysilər. ³⁴ Bu huddi yaḵa yurtḵa qıḵmaqı boləḵan adəmnıng əḵwəlioḵa oḵxaydu. Yoḵə qıḵdioḵan qaoḵda, u ḵullirioḵa əz ḵoḵukıni bəḵitip, hər birigə əz wəziḵisini tapxuridu wə dərwəziwənnıngmu səgəḵ boluxıni tapılaydu. ³⁵ Xuningdəḵ, silərnu səgəḵ bolunglar; qünki əyning igisining ḵaytip kelidioḵan waḵtning — kəḵḵurunmu, tün yerimimu, horaz qillioḵan waḵitmu yaki səḵər waḵtimu — uni biləlməysilər; ³⁶ u tuyuḵsız ḵəlgəndə, silərnıng uhlawatḵininglarnıng üstigə qüxmısun!

³⁷ Silərgə eytkinimni mən həmməyləngə eytimən: Səgəḵ turunglar!

Rəḵbərlərnıng suyḵəst ḵilixi

Mat. 26:1-5; Luḵa 22:1-2; Yḵ. 11:45-53

14 ¹ «Ötüp ketix» ḵeyti wə «petir nan ḵeyti»oḵa ikki kün ḵaloḵanidi. Bax ḵaḵınlar wə Təwrat ustazlırı uni ḵıylə-nəyrəng bilən tutup öltürüxnıng qarısını izdəytti. ² Qünki ular: — Bu ix ḵeyt-ayəm künliri ḵilinmisun. Bolmısa, həḵḵ arisida malımanḵılıḵ qıḵıxi mumkin, — deyixətti.

İhlasmən ayalning əysani ətirlixı

Mat. 26:6-13; Yḵ. 12:1-8

³ Əmdu u Bəyt-Aniya yezisida, «Simon mahaw»ning öyidə dastihanda olturoḵanda, aḵ ḵaxtexi xixidə nəḵayiti ḵımmətlıḵ sap sumbul ətirni ḵötürüp ḵəlgən bir ayal uning yenioḵa kirdi. Ayal aḵ ḵaxtexi xexini qəḵip, ətirni əysanıng bəxioḵa ḵuydi.

⁴ Lekin bəzilər buningəḵa hapa boluxup, bir-birigə:

13:28 Mat. 24:32; Luḵa 21:29.

13:29 «mən baya degənlirimning yüz beriwatḵanliḵini kərgininglarda, uning yeqinlap ḵaloḵanliḵini, hətta ixik aldida turuwatḵanliḵini biliwelinglar» — bu teksttikı «uning (yeḵinlap ḵaloḵanliḵi) yaki İnsan'oḵlınıng əzini, yaki kelidioḵan küni, yaki Hudanıng padıxahlıḵını ḵərsitidu («Luḵa» 21:31).

13:30 «bu alamətlərnıng həmmisi əməlgə axurulmay turup, bu dəwr ötməydu» — əgər tiləḵa elinoḵan alamət Yerusalemnıng wəyrən boluxioḵa (miladiyə 70-yılı) (13:2) ḵarıtiləḵan bolsa, undaḵta «dəwr» degən səz təbiyiki (1) əysanıng dəwrində yaxap öḵən adəmlərnı ḵərsitidu. Əgər Məsiḵnıng dunyaəḵa ḵaytip ḵelixigə (13:26) ḵarıtiləḵan bolsa, «dəwr» degən səz bəḵkim (2) pütin Yəḵudiyə ḵəḵini (3) bu ayətlərdə eytiləḵan «dəḵxətlik azab-oḵubət»tiki wəḵələrnıng baxlinıx dəwrində yaxioḵanlarnı ḵərsitidu. Xunga bərlıḵ wəḵəḵər xu dəwr iqidə yüz beridu, degənlik bolidu. Bizningəḵ (3)-xəḵ aldi-kəyni ayətlərgə əng bap kelidu.

13:31 Zəb. 102:25-27; Yəx. 40:8; 51:6; İbr. 1:11.

13:32 Mat. 24:36; Ros. 1:7.

13:33 Mat. 24:42; 25:13; Luḵa 12:40; 21:36; 1Tes. 5:6.

14:1 ««Ötüp ketix» ḵeyti wə «petir nan ḵeyti»oḵa ikki kün ḵaloḵanidi» — bu ikki ḵeytnıng təpsilatlırı üqün «Mis.» 12-bab, «Law.» 23-babni wə «Təbirlər»ni ḵərüng. İbraniy tilida «Pesəḵ», yaki «Pasha» ḵeyti dəp atilidu.

14:1 Mat. 26:2; Luḵa 22:1; Yḵ. 11:55; 13:1.

14:3 «Simon mahaw» — yəni «Mahaw ḵesili» deyilidioḵan Simon» — Simon bəḵkim ilgiri mahaw ḵesiliga giritpar boləḵanidi. Bizningəḵ bu ix wə «Yḵ.» 12:1-11də hatirləngən wəḵə bir ixtur.

14:3 Mat. 26:6; Luḵa 7:37; Yḵ. 11:2; 12:3.

— Bu ətir nemə dəp xundak israp kılınıdu?⁵ Qünki bu ətirni üç yüz dinardin artuk puloşa satkili bolatti, puli kəmbəoqəllərgə sədikə kılinsa bolmamti! — deyixti. Ular ayaloşa xundak tapa-tənə kılqılı turdi.

⁶ Ləkin Əysa ularoşa:

— Uning ihtiyariyoşa qoyunglar, nemə dəp uning kənglini aqritisilər? U mening üstümgə yaxxi ix kildi.⁷ Qünki kəmbəoqəllər daim aranglarda bolidu, haliyoşa waqitinglarda ularoşa həyr-sahawət kərsitələysilər; ləkin mening aranglarda boluxum silərgə daim nesip boliwərməydu!

⁸ Ayal qamining yetixiqə kildi; u mening bədinimning dəpnə kılınıxioşa aldin'ala təyyarlik kılıp, uningyoşa ətir-may kuyup qoydi.⁹ Mən silərgə bərhək xuni eytip qoyayki, bu hux həwər pütkül dunyaning kəyeridə jakarlansa, bu ayal əslinip, uning kılqılan bu ixi təriplinidu, — dedi.

Yəhudaning Əysaşa satkunluk kilişi

Mat. 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Xu waqitta, on ikkiyləndin biri bolqan Yəhuda İxkariyot uni ularoşa tutup berix məksitidə bax kəhnlərlənin aldiyoşa bardi.¹¹ Ular buni anglap huxal bolup kətti wə uningyoşa pul berixkə wədə kılıxti. Yəhuda uni tutup berixkə muwapik pürsət izdəp yürətti.

Ətup ketix heytingin kəqlik tamiki

Mat. 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yh. 13:21-30

¹² Petir nan heytingin birinqi kuni, yəni ətup ketix heytingin qurbanlik kəzisi soyulidyoğan kuni, muhlislar uningdin:

— Ətup ketix heytingin tamiki yeyixing üçün bizning kəyərğə berip təyyarliximizni halaysən? — dəp soridi.

¹³ U muhlisleridin ikkiylənni aldin mangozup ularoşa:

— Xəhərgə kiringlar, u yərdə kozida su kətürüwalqan bir ər kixi silərgə uqraydu. Uning kəynidin menginglar.¹⁴ U adəm nəgə kirsə xu əyning igisigə: «Ustaz: Muhlisirim bilən ətup ketix heytingin tamiki yəydiyən mehmanhana kəyərğə?— dəp sorawatidu» — dənglar. ¹⁵ U siləni baxlap üstünki kəwəttiki rətləngən sərəmjanlasturuloğan qong bir əqiz əyni kərsitidu. Mana xu yərdə bizgə təyyarlik kılıp turunglar, — dedi.

¹⁶ Muhlislar yoloşa qikip xəhərgə kirip, yolukqan ixlərlənin həmmisi u eytkəndək boldi. Xu yərdə ular ətup ketix heytingin tamiki təyyarlasti. ¹⁷ Kəq kirgəndə, u on ikkəylən bilən əygə kəldi. ¹⁸ Ular dastihanda olturup oqizalanoqanda Əysa:

— Mən silərgə bərhək xuni eytip qoyayki, aranglardiki birəylən, mən bilən billə oqizaliniwatqan birsi manga satkunluk kilidu, — dedi.

¹⁹ Ular bu səzdin kəyoquloşa qəmüp, bir-birləp uningdin:

14:5 «bu ətirni üç yüz dinardin artuk puloşa satkili bolatti» — «dinar» yaki «dinarius» dəgən Rim imperiyasidiki birhil pul birliki bolup, bir «dinarius» təhminən bir adəmnin bir künlök həkki bolatti. «Mat.» 20:2ni kəring.

14:7 Qan. 15:11.

14:8 «uningyoşa ətir-may kuyup qoydi» — yaki «uningyoşa məsih kildi».

14:10 Mat. 26:14; Luka 22:4.

14:12 «petir nan heytingin birinqi kuni, yəni ətup ketix heytingin qurbanlik kəzisi soyulidyoğan kuni» — «petir nan heyti» yəttə kün bolidu, birinqi kuni «ətup ketix» heytimu təng bolidu. Bu kuni, Yəhudiylar əyliridə koza soyup, petir nan bilən yəydu. «Ətup ketix heytingin tamiki» — buning muhim kismi «ətup ketix qurbanlik kəzisi» idi («Mis.» 12:3-11, «Law.» 23:5, «Qel.» 28:16, «Qan.» 16:1-7ni kəring).

14:12 Mis. 12:17; Mat. 26:17; Luka 22:7.

14:13 «Xəhərgə kiringlar» — «xəhər» — Yerusəlem xəhəriğə, demək. «u yərdə kozida su kətürüwalqan bir ər kixi silərgə uqraydu» — Qanaanda (Pələstində) ər kixilər bəgüngə kədar adəttə su kətürməydu.

14:17 Mat. 26:20; Luka 22:14.

14:18 «dastihanda olturup oqizalanoqanda...» — grek tilida «dastihanda yetip oqizalanoqanda...».

14:18 Zəb. 41:9; Ros. 1:17.

«Markus»

— Mən əməstimən? — dəp soridi. Yənə birsi: — Mən əməstimən? — dedi.

²⁰ Ləkin u ularoşa:

— Xu kixi on ikkəylənning biri, yəni qolidiki nanni mən bilən təng tawakka təgürgüqi bolidu.

²¹ İnsan'oşli dərəkə əzi toqrisida muqəddəs yazmilarda pütülgəndək aləmdin ketidu; birək İnsan'oşlining tutup berilixigə wasitiqi boləjan adəmnıng həlioşa way! U adəm tuşulmiojan bolsa uningəşa yahsi bolatti! — dedi..

«Rəbning ziyapiti»

Mat. 26:26-30; Luğa 22:15-20; 1Kor. 11:23-25

²² Ular oşizaliniwatqanda, Əysa bir nanni qolioşa elip təxəkkür eytkəndin keyin, uni oxtup, muhlislirioşa üləxtürüp bərdi wə:

— Elinglar, bu mening tenim, — dedi..

²³ Andin u qolioşa jamni elip Hudaşa təxəkkür eytkəndin keyin, uni muhlislirioşa sundi. Ularıng həmmisi uningdin iqxiti.

²⁴ U ularoşa: — Bu mening kənim, nuroşun adəmlər üqün təküldiojan, yengi əhdini tüzidiojan kənimdur..²⁵ Mən silərgə bərhək xuni eytip qoyayki, Hudaning padixahlikida yengidin xarabtin iqidiojan küngiqə, üzüm telining xərbisini hərgiz iqməymən, — dedi.

²⁶ Ular bir mədhıya küyini eytkəndin keyin talaşa qikip, Zəytun teoşioşa qarap ketixti.

Muhlisların Əysani taxlap ketixi

Mat. 26:31-35; Luğa 22:31-34; Yh. 13:36-38

²⁷ Andin Əysa ularoşa:

Silər həmminglar tandurulup putlixisilər, qünki muqəddəs yazmilarda:

«Mən padiqini uruwetimən,
Qoylar patiparak bolup tərkitiwetilidu» dəp pütülgən..

²⁸ Ləkin mən tirilgəndin keyin Galiliyagə silərdin burun barimən, — dedi..²⁹ Ləkin Petrus uningəşa:

— Həmməylən tandurulup putlaxsimu, mən hərgiz putlaxmaymən, dedi.

³⁰ Əysa uningəşa: — Mən sanga bərhək xuni eytip qoyayki, bğün, yəni bğün keqə horaz ikki kətim qillioşuqə, sən məndin üq kətim tanisən, — dedi..

³¹ Ləkin Petrus tehimu kət'iylik bilən uningəşa:

— Sən bilən billə əldiojan ix kerək bolsimu, səndin hərgiz tanmaymən, — dedi. Qalojan həmmisimu xundək deyixti..

14:21 «... birək İnsan'oşlining tutup berilixigə wasitiqi boləjan adəmnıng həlioşa way! U adəm tuşulmiojan bolsa uningəşa yahsi bolattıl» — Yəhuda bu səzni angliojəndin keyin dərhal qikip bax kahinların yənioşa barəjan bolsa kerək. «Markus», «Luğa», «Yuhəna»diki ««ötüp ketix» həytining kəqlik tamıqi» toqrisidiki bayanları kəring.

14:22 «Əysa bir nanni qolioşa elip təxəkkür eytkəndin keyin» — yəni «Əysa nanni qolioşa elip (uni) bərikətligəndin keyin,...».

14:22 Mat. 26:26; Luğa 22:19; 1Kor. 11:23.

14:24 «Bu mening kənim, nuroşun adəmlər üqün təküldiojan, yengi əhdini tüzidiojan kənimdur» — «yengi əhdə» Təwrat, «Yər.» 31:31-34, «Luğa» 22:20ni, «İbr.» 13:20ni kəring. Bəzi kəna kəqürmilərdə pəkət «əhdə» deyilidu.

14:27 «Mən padiqini uruwetimən, qoylar patiparak bolup tərkitiwetilidu» — «Zək.» 13:7. Muxu bəxarəttə səzligüqi Hudaning əzi, əlwəttə.

14:27 Zək. 13:7; Mat. 26:31; Yh. 16:32.

14:28 Mat. 26:32; 28:10; Mar. 16:7.

14:30 Mat. 26:34; Luğa 22:34; Yh. 13:38.

14:31 Yh. 13:37.

Əysaning Getsimanə baqqisidiki dua-tilawiti

Mat. 26:36-46; Luqa 22:39-46

³² Andin ular Getsimanə degən bir jayoğa kəldi. U muhlislaroğa: — Mən dua-tilawət kilip kəlgüqə, muxu yərdə olturup turunglar, dedi...

³³ U Petrus, Yakup wə Yuħannani birgə elip mangdi wə sür besip, roh-қəlbidə tolimu pərixan boluxқа baxlidi...³⁴ U ularoğa:

— Jenim əlidiqandək bəkmə azablanmaqta. Silər bu yərdə kelip, oyoqak turunglar, — dedi...³⁵ U səl nerirək berip, əzini yərgə etip düm yatti wə mumkin bolsa, u dəkiqining öz bexioğa qüxməy etüp ketixi üqün dua kilip:...

³⁶ — I Abba Ata, Sanga həmmə ix mumkindur; bu qədəhni məndin etküzüwətkəysən! Ləkin bu ix mən halioqandək əməs, sən halioqandək bolsun, — dedi...

³⁷ U üqəylənnəng yenioğa qayıtp kəlginidə, ularning uhlap qəloqanliqini kərup, Petrusқа:

— Əy Simon, uhlawatamsən?! Bir saətmə oyoqak turalmidingmu?!³⁸ Ezikturuluxtin saqlinix üqün, oyoqak turup dua qilinglar. Roh pidakar bolsimu, ləkin kixining ətliri ajizdur, — dedi...

³⁹ Andin u yənə berip, ohxax səzlər bilən qayıtidin dua kildi.⁴⁰ U ularning yenioğa qayıtp kəlginidə, ularning yənə uhlap qəloqanliqini kərdi, qünki ularning kəzliri uyquoğa ilinoqanidi. Ular uningoğa nemə deyixini bilməy qaldı.⁴¹ U üqinqi qətim ularning yenioğa qayıtp ularoğa:

— Silər tehiqə uhlawatamsilər, tehiqə dəm eliwatamsilər? Əmdı boldi bəs! Waqit-saiti kəldi; mana, İnsan'ooqli gunahkarlarınəng qəlioğa tapxuruldi!...⁴² Qopunglar, kətäyli; mana, manga satkunluq qılıdioqan kixi yeqin kəldi! — dedi.

Əysaning tutkun qilinixi

Mat. 26:47-56; Luqa 22:47-53; Yħ. 18:3-12

⁴³ Wə xu dəkiqidə, uning səzi tehi tügiməyla, mana, on ikkəyləndin biri boləqan Yəhuda kəldi; uning yenidə bax kaħinlar, Təwrat ustazliri wə aqsakallar təripidin əwətilgən qiliq-toqmaklarıni kətürəng zor bir top adəm bar idi...⁴⁴ Uningoğa satkunluq qiloquqi ular bilən alliburun ixarətni bəkitip: «Mən kimni səysəm, u dəl xudur. Silər uni tutup, yalap elip kətinglar» dəp kəlixəkənidi.⁴⁵ U kelip udul Əysaning aldioğa berip:

— Ustaz, ustaz! — dəp uni səyüp kətti...

⁴⁶ Ular uningoğa qol selip, uni tutkun qildi.⁴⁷ Wə uning yenidə turəqanlardin birəylən qiliqini suqurup, bax kaħinning qakirioğa uruwidi, uning kuliqini xilip qüxürüwətti.

14:32 Mat. 26:36; Luqa 22:39; Yħ. 18:1.

14:33 «Əysa ... roh-қəlbidə tolimu pərixan boluxқа baxlidi» — grek tilidə «u ... rohta tolimu pərixan boluxқа baxlidi».

14:34 Yħ. 12:27.

14:35 «u dəkiqining öz bexioğa qüxməy etüp ketixi üqün ...» — grek tilidə «xu saətnəng öz bexioğa qüxməy etüp ketixi üqün...».

14:35 Luqa 22:41.

14:36 «I Abba Ata, Sanga həmmə ix mumkindur» — ibraniy tilidə «abba» degən səz oqulning atisioğa boləqan yeqinqilikini bildüridu. Uyoqurqidiki «səyümlük ata» degəngə yeqin kəlidu. Bu səz həm muħəbbət həm qongkur hərmətnimu bildüridu. «bu qədəhni məndin etküzüwətkəysən!» — «bu qədəh» uning aldidə turidioqan azab-oqubətlərnə kərsitidu.

—Təwratnəng kəp yərliridə «qədəh» dəl xu mənidə ixlitolidu (məsilən «Zəb.» 75:8, «Yəx.» 51:17, 22, «Yər.» 25:15də).

14:36 Yħ. 6:38.

14:37 Mat. 26:40; Luqa 22:45.

14:38 «Roh pidakar bolsimu, ləkin kixining ətliri ajizdu» — «kixining ətliri» grek tilidə «ət». Injildə «ət» yaki «ət-tən» daim degüdək adəmnəng əz tənə təripidin azdurulidioqan, gunahkar təbiitini kərsitidu. «Rim.»diki «kixir səz»imizni kərüng.

14:38 Gal. 5:17.

14:41 «Silər tehiqə uhlawatamsilər, tehiqə dəm eliwatamsilər?» — yaki bolmisa: «Əmdı uhlawərisilər, dəm eliwərisilər!» (dəməq, kinayilik gəp) yaki pəkət: «Əmdı uhlənglar, dəm elinglar!».

14:43 Mat. 26:47; Luqa 22:47; Yħ. 18:3.

14:45 «Ustaz, ustaz» — «Ustaz» ibraniy tilidə «Rabbi» deyilidu.

—Ibraniylar arisidə adəmnəng ismini ikki qətim qakirix adəttə inatayin qongkur həssiyat, aləhədə amrakliqni bildüridu.

14:45 2Sam. 20:9.

⁴⁸ Əysa javabən ularoşa:

— Bir qarakqini tutidioqandək qiliq-toqmaqlarni ketürüp meni tutkili kəpsiləroşu? ⁴⁹ Mən hər küni ibadəthana həyililrida silər bilən billə bolup təlim berəttim, ləkin silər u qaoqda meni tutmidinqlar. Ləkin bu ixlarning yüz berixi muqəddəs yazmilarda aldın pütülgənlərnin əməlgə axuruluxi üqün boldi, — dedi.

⁵⁰ Bu qaoqda, həmməylən uni taxlap qeqip ketixti. ⁵¹ Pəqət uqisioşa kanap rəht yepinqakliwaləşan bir yigit uning kəynidin əgixip mangdi. Yax əskərlər uni tutuweliwidi, ⁵² ləkin u kanap rəhttin boxinip, yalingaq peti ulardin qeqip kətti.

Aliy kengəxmida sotlinix

Mat. 26:57-68; Luğa 22:54-55, 63-71; Yh. 18:13-14, 19-24

⁵³ Əmdi ular Əysani bax kaşinning aldioşa elip berixti. Bax kaşinlar, barliq aqsakallar bilən Təwrat ustazlirimu u yərgə uning yenioşa yioqildi. ⁵⁴ Petrus uningəşi taki bax kaşinning sarayidiki həyilining iqigiqə yiraktin əgixip kəldi; u qarawullar bilən billə otning nurida otsinip olturdi. ⁵⁵ Bax kaşinlar wə pütün aliy kengəxmə əzaliri Əysani ölümə məhkum qilix üqün, guwaş-ispat izdidi, əmma tapalmidi. ⁵⁶ Qünki nuroşun kixilər uni ərz qilip yaloşan guwaşqilik bərgən bolsimu, ularning guwaşqliri bir-birigə udul kəlməytti. ⁵⁷ Bəzi adəmlər ornidin turup, uning üstidin ərz qilip yaloşan guwaşqlıq berip:

⁵⁸ — Biz uning: «İnsan qoli bilən yasaloşan bu ibadəthanini buzup taxlap, insan qoli bilən yasalmioşan baxqa bir ibadəthanini üq kün iqidə yasap qikimən» degənlikini angliduk, — dedi.

⁵⁹ Həttə ularning bu həktiki guwaşqlirimu bir-birigə mas kəlmidi.

⁶⁰ Andin bax kaşin həmməylənnin aldidə ornidin turup, Əysadin:

— Kəni, javab bərməmsən? Bular senin üstüngdin zadi qandək guwaşqliklarni beriwatidu? — dəp soridi. ⁶¹ Ləkin Əysa xük turup, həqkandək javab bərmidi. Bax kaşin uni qıştap yənə uningdin:

— Sən Mubərək Boləşuqining Oşli Məşihməşən? — dəp soridi.

⁶² Xundək, mən özüm, — dedi Əysa, — wə silər keyin İnsan'oşqlining Qudrət İgisining ong yenida olturidioşanlikini wə asmandiki bulutlar bilən kelidioşanlikini kərisilər.

⁶³ Xuning bilən bax kaşin tonlirini yirtip taxlap:

— Əmdi baxqa hərəkandək guwaşqlining nemə həjiti? ⁶⁴ Əzünglər bu kupurluqni anglidinglar!

14:49 1Sam. 24:14-15; Zəb. 22:6-7; 69:9; Luğa 24:25

14:50 Ayup 19:13; Zəb. 88:8, 18; Zək.13:7

14:52 «...uqisioşa kanap rəht yepinqakliwaləşan bir yigit... ləkin u kanap rəhttin boxinip, yalingaq peti ulardin qeqip kətti» — birnəqqə xərhqilər bu «məlum yax yigit»ni Markusning əzi ikən, dəp qaraydu. Bizmu qoxulimiz. U muxu yərdə əzini «muhlis» dəp atımaydu. Balkim u muxu yərdə barliq kixilərnin Əysadin waz qeqip uni taxlioşanlikini təkittiməkqi bolidu.

14:53 «Bax kaşinlar, barliq aqsakallar bilən Təwrat ustazlirimu u yərgə uning yenioşa yioqildi» — «uning yenioşa» bax kaşin Yəşafaning yenioşa, demək.

14:53 Mat. 26:57; Luğa 22:54; Yh. 18:13,24.

14:55 «aliy kengəxmə» — ibraniy tilida «Sanhedrin»

14:55 Mat. 26:59; Ros. 6:13.

14:58 «İnsan qoli bilən yasaloşan bu ibadəthanini buzup taxlap, insan qoli bilən yasalmioşan baxqa bir ibadəthanini üq kün iqidə yasap qikimən» — «Yh.» 2:19ni kərüng. Ular Məşihning səzini burmilioşanidi.

14:58 Mar. 15:29; Yh. 2:19.

14:60 Mat. 26:62.

14:61 «Sən Mubərək Boləşuqining Oşli Məşihməşən?» — «Mubərək Boləşuqi» — Huda Əzidur.

14:61 Yəx. 53:7; Ros. 8:32.

14:62 «silər keyin İnsan'oşqlining Qudrət İgisining ong yenida olturidioşanlikini wə asmandiki bulutlar bilən kelidioşanlikini kərisilər» — Təwrat, «Dan.» 7:13ni kərüng.

14:62 Dan. 7:13; Mat. 16:27; 24:30; 25:31; Luğa 21:27; Ros. 1:11; 1Tes. 4:16; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7.

14:63 «Xuning bilən bax kaşin tonlirini yirtip taxlap...» — bax kaşin Əysani «kupurluq kildi» dəp qarap, əzinin buningəşi boləşan qeqüxi wə qəzipini ipadiləş üqün kiyimlirini yirtkan. Əysaning əzinin Məşih ikənlikini etirap qilixi, uning Hudaqəşi has həkük wə xəhrət məndidur, degənlikidur. Yənə xuni eytimizki, bax kaşinning tonlirini yirtxinin əzi Təwrat qanunioşa hilap idi («Law.» 10:6, 21:10).

Əmdi buningə noma dəysilər? — dedi.

Ularining həmmisi u ölüm jazasioğa buyrulsun, dəp həküm qikirixti. ⁶⁵ Andin bəziliri uningə tükürüxkə baxlidi, yənə uning közlrini tengip, muxtlap: «Keni, pəyoğəmbərqilik kılıp bexarət berə!» deyixti. Qarawullarmu uni xapilək bilən qaqtalidi...

Petrusning Əysadin tenixi

Mat. 26:69-75; Luka 22:56-62; Yh. 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Petrus sarayning təwənkı hōylisida turoğanda, bax kaħinning dedəkliridin biri kelip, ⁶⁷ issi-nip olturoğan Petrusni kōrūp, uningə tikiлип karap:

— Sənmə Nasarətlık Əysa bilən billə idingōu, — dedi.

⁶⁸ Lekin u tenip:

— Sening noma dəwatkanlıqingni bilmidim həm qūxənmidim, — dedi-də, taxkiriōğə, dərważining aywinioğa qikip turdi. Xu əsnada horaz bir qillidi.

⁶⁹ Uni yənə kergən həlikı dedək yənə u yərdə turoğanlarōğə:

— Bu ulardin biri, — degili turdi. ⁷⁰ Petrus yənə inkar kildi.

Bir'azdin keyin, u yərdə turoğanlar Petruskə yənə:

— Bərhək, sən ularning birisən. Qūnki sənmu Galiliyəlik ikənsənoqu?! — deyixti.

⁷¹ Lekin u kattik qarōaxlar bilən kəsəm kiliп:

— Silər dəwatkan həlikı adəmnı tonumaymən! — dedi.

⁷² Dəl xu qaoğda horaz ikkinqi kətim qillidi. Petrus Əysaning əzigə: «Horaz ikki kətim qillioquə, sən məndin üq kətim tanisən» degən səzini esigə aldı; wə bularnı oylap yioqlap kətti...

Əysaning Pilatusning aldida sotlinixi

Mat. 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yh. 18:28-38

15 ¹ Ətisi tang etixi bilənla, bax kaħınlar aksaқallər, Təwrat ustazliri wə pütkül ali y kengəxmidikilər bilən məslihətləxip, Əysani baōqlap apirip, wali y Pilatuskə tapxurup bərdi...

² Pilatus uningdin:

— Sən Yəhudiylarning padixahimu? — dəp soridi.

U jawabən: — Eytqiningdək, — dedi...

³ Bax kaħınlar uning üstidin qayta-qaytidin ərz-xikayətlərni kilixti. ⁴ Pilatus uningdin yənə:

— Jawab bərməmsən? Kara, ular üstüingdin xunqıwala xikayət kiliwatidu!? — dəp soridi...

⁵ Birək Əysa yənıla həq jawab bərmidi; Pilatus buningə intayin həyran qaldı...

14:65 «bəziliri uningə tükürüxkə baxlidi, yənə uning közlrini tengip, muxtlap: «keni, pəyoğəmbərqilik kılıp bexarət berə!» — «Mat.» 26:68də muxu kixiləning: «... «Keni bexarət berə, seni kim urdi?» deyixənlikimu hatirilidu. «Qarawullarmu uni xapilək bilən qaqtalidi» — yaki «Qarawullarmu uni arisiōğə eliwelip qaqtalidi».

14:65 Ayup 16:10; Yəx. 50:6; Yh. 19:3.

14:66 Mat. 26:58,69; Luka 22:55; Yh. 18:16,17.

14:69 Mat. 26:71; Luka 22:58; Yh. 18:25.

14:70 «Bərhək, sən ularning birisən. Qūnki sənmu Galiliyəlik ikənsənoqu?!» — ularning degənliri Petrusning tələppuzioğa asasen bolsa kerək. «Mat.» 26:72-73ni kōrūng.

14:72 «...wə bularnı oylap yioqlap kətti» — baxkə birhil təjimi: — «... wə kengli buzulup yioqlap kətti».

14:72 Mat. 26:34,75; Luka 22:61; Yh. 13:38; 18:27.

15:1 Zəb. 2:2; Mat. 27:1; Luka 22:66; 23:1; Yh. 18:28; Ros. 3:13.

15:2 «U jawabən: — Eytqiningdək, — dedi» — Əysaning «əytqiningdək» degən jawabining grek tilida «Xundək, lekin əhwal dəl sening oyliqiningdək əməs» degən purikı qikidu.

15:2 Mat. 27:11; Luka 23:3; Yh. 18:33.

15:4 Mat. 27:13; Yh. 19:10.

15:5 Yəx. 53:7

«Markus»

Əysa wə Barabbas

Mat. 27:15-31; Luqa 23:13-25; Yh. 18:39-40; 19:1-16

⁶ Hər qetimlik ötüp ketix heytda, halayik qaysibir məhbusni tələp kilsa, waliy uni qoyup berətti. ⁷ Əyni wəqıttə, zındanda Barabbas isimlik bir məhbus bar idi. U əzi bilən billə topilang kətürğən həmdə topilangda kətililik kılğan nəqqəylən bilən təng solanoqanıdı. ⁸ Halayik quqan-sürən selip waliydin burun həmixə ularoqa kılqınidək yənə xundək kılıxini tiləxti.

⁹ Pilatus ularoqa:

— Silər Yəhudiylarning padixahini qoyup beriximni halamsilər? — dedi ¹⁰ (qünki u bax kahinlarning həsəthorluqi tüpəylidin uni tutup bərgənlikini bilətti). ¹¹ Ləkin bax kahinlar halayikni: «Buning orniqə, Barabbasni qoyup bər» dəp tələp kılıxkə küxkürtti.

¹² Pilatus jawabən ulardin yənə:

— Undək bolsa, silər «Yəhudiylarning padixahı» dəp atioqan kixini qandək bir tərəp kıl dəwətisilər? — dedi.

¹³ — Ular yənə awazini kətürüp: — Uni krestlugin! — dəp warkirixatti.

¹⁴ Pilatus ularoqa: — Nemixkə? U nemə rəzillik ətəküzüptu? — dedi.

Birək ular tehimu oqaljirlixip:

— Uni krestlugin! — dəp warkiraxti. ¹⁵ Xunga Pilatus, halayikni razi kılmaqqi bolup, Barabbasni ularoqa qikirip bərdi. Əysani bolsa qamqilatqandin keyin, krestləx üqün ləxkərlirigə tapxurdi...

Ləxkərləning Əysani məshirə kılıxi

¹⁶ Andin ləxkərlər Əysani waliy ordisdiki səynaqa elip kirip, pütün ləxkərlər topini bu yərgə jəm boluxkə qəkirdi. ¹⁷ Ular uning uqisioqa səsün rənglik ton kiydürüxti, andin ular tikənlilik xahqılardin tokuqan bir tajni bexioqa kiygüzdi. ¹⁸ Andin uni mubərəkləp: «Yaxioqayla, i Yəhudiylarning padixahı!» deyixti. ¹⁹ Andin bexioqa qomux bilən hədəp urup, uningə qarap tükürüxti wə uning əldida tiz püküp, səjdə kılıxti.

²⁰ Ular uni xundək mazək kılqandən keyin, uningdin səsün tonni salduruwetip, uqisioqa öz kiyimlerini kiydürdi; andin ular uni krestləx üqün elip qıxıxti.

Uning krestlinixi

Mat. 27:32-44; Luqa 23:26-39; Yh. 19:17-19

²¹ Kurini xəhridin boloqan, Simon isimlik bir kixi yezidin kelip, u yərdin ötüp ketiwatatti (bu kixi İskəndər bilən Rufusning atisi idi). Ləxkərlər uni tutup kelip, Əysaning krestini uningə məjburiy kətürgüzdi. ²² Ular Əysani Goltə (təjmisı, «bax sənək») degən yərgə elip kəldi;

15:6 Mat. 27:15; Luqa 23:17; Yh. 18:39.

15:7 Mat. 27:16; Luqa 23:19; Yh. 18:40.

15:8 «Halayik quqan-sürən selip...» — baxkə birhəl təjmisı: «Halayik (waliyning) əldioqa kelip...»

15:11 Mat. 27:20; Luqa 23:18; Yh. 18:40; Ros. 3:14.

15:15 «Əysani bolsa qamqilatqandin keyin...» — Rim imperiyəsədə jəza qamqiliri birnəqqə təsmilik bolup, hər bir təsmisioqa qooxun wə ustihan parqiliri bəqlənoqan bolidu. Qamqiloqan wəktidə jəzaqə tartiloquqi Yalinqaqlinip, yərgə tizlənduruluq, ikki yənədə turoqan ləxkər uni qamqilaytti.

15:15 Mat. 27:26; Yh. 19:1.

15:16 «waliy ordisdiki səyna» — grek (latin) tilidə «praytorium». «ləxkərlər topi» — (grek tilidə «koqort») 500-600 kixidin tərkib tapqan.

15:16 Mat. 27:27; Yh. 19:2.

15:17 «Ular uning uqisioqa səsün rənglik ton kiydürüxti» — «səsün rəng» xu qəoqə xahənə kiyimning rənggi xundək idi («Mat.» 27:28, «Yh.» 19:2ni kəring). Ular xu «xahənə ton» arqilik Əysani «sən padixahmu?!» dəp mazək kılmaqqi.

15:19 «andin bexioqa qomux bilən hədəp urup...» — yəki «andin bexioqa həsa bilən hədəp urup...».

15:21 «Ləxkərlər uni tutup kelip, Əysaning krestini uningə məjburiy kətürgüzdi» — «Əysaning kresti» toqruqluq; Əysa əzini jəzəlaydioqan qorəl boloqan xu krest (qəpras yəoqəq)ni yüdüp mənqixi kərək idi. U xundək kəttik qamqilənoqanki, həlsirap yüdüp mənqəlmisə kərək.

15:21 Mat. 27:32; Luqa 23:26.

15:22 Mat. 27:33; Luqa 23:33; Yh. 19:17.

²³ andin ular uningõja iqix üqün murmækki arilaxturulojan aqqiq xarab bærði; lekin u uni qõbul qilmidi..

²⁴ Ular uni krestligandin keyin, kiyimlerini õzara bõlõxuwelix üqün, hærkaysisining ülõxini bekitixkæ hærbir kiyimning üstigæ qæk taxlidi..²⁵ Uni krestligæn waqit künning üqinqi saiti idi..

²⁶ Uni æyibligæn xikayætnamidæ «Yêhudiylarning padixahî» dæp pütülgenidi..

²⁷ Ular uning bilæn tæng ikki qaraxqinimu krestlidi, biri ong tæripidæ, yænæ biri sol tæripidæ idi. ²⁸ Xundax qilip, muqæddæs yazmildiki: «U jinayætqilærning qatarida sanaldi» degæn söz æmælgæ axuruldi..²⁹ U yærdin etkænler baxlirini qaykixip, uni hækætælæp:

— Uhuy, sæn ibadæthanini buzup taxlap, üq kün iqidæ qaytidin yasap qikidiojan adæm..³⁰ æmdi eüzingni qutkuzup kresttin quxüp bakkina! — deyixti.

³¹ Bax kañinlar bilæn Tæwrat ustazlirimu õzara xundax mæshiræ qilip:

— U baxqilarni qutkuzuptikæn, özini qutkuzalmaydu. ³² Israilning padixahî bolõjan Mæsih æmdi kresttin quxüp baxsunq, xuni kersækla uningõja etiqad qilimiz! — deyixti. Uning bilæn tæng krestlængænlermu uni xundax hækætætlæxti.

Æysaning ølümi

Mat. 27:45-56; Luqa 23:44-49; Yh. 19:28-30

³³ æmdi künning altinqi saiti kælgændæ, pütkül zeminni qarangoqulux kaplidi wæ tokkuzinqi saitiqigæ dawam qildi..³⁴ Tokkuzinqi sættæ æysa yukiri awaz bilæn: «Eloi, Eloi, lama xawaqtani?», mænisi: — «Hudayim, Hudayim, meni nemixkæ taxliwætting?» dæp qattik nida qildi..

³⁵ U yerdæ turuwatqanlarning bæziliri buni anglap:

— Mana, u Ilyas pæyoqæmbærgæ nida qiliwatidu, — deyixti. ³⁶ Ulardin biræylæn yügürüp berip, bir parqæ bulutni aqqiq xarabkæ qilap, qomuxning uqioja selip uningõja iqküzüp:

— Tohtap turunglar! Qarap baqayli, Ilyas pæyoqæmbær uni quxürgili kelærmikin? — dedi..

³⁷ æysa qattik warkiridi-dæ, rohini qoyuwætti..³⁸ Wæ xu æsnada ibadæthanining iqkiri pærdisi yukiridin tæwængæ ikki parqæ bølüp yirtildi..

³⁹ æmdi uning udulida turojan yüzbexi uning qandax nida qilip rohini qoyuwætkænlikini kørüp:

15:23 «... ular uningõja iqix üqün murmækki arilaxturulojan aqqiq xarab bærði; lekin u uni qõbul qilmidi» — krestkæ mihlinidiojanlarõja aqriqni pasaytix mæksitidæ dora arilaxturulojan xarab berilidikæn. Biraq æysa ræt qildi.

15:24 «hærkaysisining ülõxini bekitixkæ hærbir kiyimning üstigæ qæk taxlidi» — yaki «hærkaysisining ülõxini bekitixkæ kimiymliri üqün qæk taxlidi».

15:24 Zæb. 22:18; Mat. 27:35; Luqa 23:34; Yh. 19:23.

15:25 «künning üqinqi saiti» — hækizki waqit bolsa, ætægæn sæt tokkuz idi.

15:26 «Uni æyibligæn xikayætnamidæ «Yêhudiylarning padixahî» dæp pütülgenidi» — bu xikayætnamæ uning bexining yukiri tæripigæ bekitilgenidi («Mat.» 27:37).

15:26 Mat. 27:37; Luqa 23:38; Yh. 19:19.

15:28 «U jinayætqilærning qatarida sanaldi» — «Yæx.» 53:12.

15:28 Yæx. 53:12; Luqa 22:37.

15:29 Zæb. 22:7-8; 69:19-22; 109:25; Mat. 27:39; Luqa 23:35; Yh. 2:19.

15:33 «künning altinqi saiti kælgændæ, pütkül zeminni qarangoqulux kaplidi wæ tokkuzinqi saitiqigæ dawam qildi» — hækizki waqit sistemisi boyigæ muxu hælæt qux waqtidin (sæt on ikkiddin) baxlap sæt üqkiqæ dawam qildi.

15:33 Mat. 27:45; Luqa 23:44.

15:34 «Tokkuzinqi sættæ» — hækizki waqit bolsa sæt üqlardæ. «Eloi, Eloi, lama xawaqtani?», mænisi: — «Hudayim, Hudayim, meni nemixkæ taxliwætting?» — «Zæb.» «1:22»ni kørüing.

15:34 Zæb. 22:1-2; Mat. 27:46.

15:36 Zæb. 69:21; Yh. 19:29.

15:37 «æysa... rohini qoyuwætti» — «rohini qoyuwætti» degænning baxkæ birhil tæjimisî «æysa... tinikini tohtatti».

15:38 «... xu æsnada ibadæthanining iqkiri pærdisi yukiridin tæwængæ ikki parqæ bølüp yirtildi» — bu pærdæ ibadæthanidiki æng muqæddæs jayni muqæddæs jaydin ayrip turidiojan pærdæ bolup, uning yirtilixi insanlarning Hudaning aldioja baridiojan yolining æysaning ølümi bilæn eqilojanliqini bildüridu (ibadæthanidiki «muqæddæs jay»ni sirtteki hoýlidin ayriyidiojan yænæ bir «sirtki pærdæ» bar idi, lekin buni kersitix üqün adættæ baxkæ ataloju ixlitilidu).

15:38 2Tar. 3:14; Mat. 27:51; Luqa 23:45.

— Bu adəm həqiqətən Hudaning oğlu ikən! — dedi..

⁴⁰ U yərdə yənə bu ixlaroşa yiraktin qarap turuwatқан birnəqqə ayallarmu bar idi. Ularning arisida Magdallik Məryəm, kiqik Yaqup bilən Yosəning anisi Məryəm wə Salomilar bar idi. ⁴¹ Ular əslidə Əysa Galiliyə əlksidə turoğan wəqəttə uningə əgixip, uning hizmitidə boləqanlar idi; bulardin baxқа uning bilən Yerusalemoşa birgə kəlgən yənə nuroqun ayallarmu uning əhwalioşa qarap turatti..

Əysaning dəpnə kəlinizi

Mat. 27:57-61; Luқа 23:50-56; Yh. 19:38-42

⁴² Kəqқurun kirip қалоғанда («təyyarlaş күni»), yəni xabat күnining aldinqi күni boləqаққа), ⁴³ aliy kengəxmining tolimu mətiwər əzasi, Arimatyalıq Yüsüp bar idi. Umu Hudaning padixahlığını kütüwatқан bolup, jür'ət kılıp waliy Pilatusning aldioşa kirip, uningdin Əysaning jəsitiini berixni tələp kildi. ⁴⁴ Pilatus Əysaning allıqаqan əlgənlikigə həyran boldi; u yüzbexini qaqirip, uningdin Əysaning əlginigə heli wəqəttə boldimu, dəp soridi. ⁴⁵ Yüz bexidin əhwalni uққandin keyin, Yüsүpkə jəsətni bərdi. ⁴⁶ Yüsүp esil kanap rəht setiwelip, jəsətni kresttin quxürүp kanap rəhttə kəpənli di wə uni қiyada oyuloğan bir kəbrigə koydi; andin kəbrining aqzioşa bir taxni domilitip koydi..

⁴⁷ Wə Magdallik Məryəm bilən Yosəning anisi Məryəm uning қoyuloğan yerini kəruwaldi.

Əysa əlümdin tirilidu

Mat. 28:1-8; Luқа 24:1-12; Yh. 20:1-10

16 ¹ Xabat күni ətixi bilənla, Magdallik Məryəm, Yaqupning anisi Məryəm wə Salomilar berip Əysaning jəsitiigə sürүх üqün huxpuraklık buyumlarni setiwaldi. ² Həptining birinqi күni ular bək baldur, tang səhərdə ornidin turup, күn qıqixi bilən kəbrigə bardi. ³ Ular əzara: «Bizgə kəbrining aqzidiki taxni kim domilitixip bərər?» deyixti. ⁴ Lekin ular baxlırini kətürүp қariwidi, taxning bir yanəda domilitiwetilginini kərdi — əslidə u tax nahayiti yooqan idi. ⁵ Ular kəbrigə kirgəndə, ong tərəptə olturoğan, aқ ton қiygən, yax bir adəmnı kərdi, wə қattik dəkkə-dükkigə qüxti..

⁶ Lekin u ularoşa:

— Dəkkə-dükkigə qüxmənglar. Silər krestləngüqi Nasarətlük Əysani izdəwatisilər. U tirildi, u bu yərdə əməs. Mana ular uni қoyoğan jay! ⁷ Lekin beringlar, uning muhlisliroşa wə Petrusқа: «U Galiliyəgə silərdin awwal baridikən; u silərgə eytkinidək, silər uni xu yərdə kəridikənsilər» dənglar, — dedi..

15:39 Mat. 27:54; Luқа 23:47.

15:40 «Yosəning anisi Məryəm» — «Mat.» 27:56də «Yüsүpning anisi Məryəm».

15:40 Mat. 27:55; Luқа 23:49.

15:41 Luқа 8:2, 3.

15:42 «təyyarlaş күni» — adəttə xabat күnining aldinqi күnini kərsitidu. Xabat күnidə hərkəndə qıx (məsilən otun terix, ot yekix, hemir yuoqurux қatarlıqlar) mən'i қilinoqаққа, xabat күnidiki barlık tamaqlarni andinqi күni, yəni jümə күnidə təyyarlaş kərak idi. Uning üstigə, қaidə boyıqа, ɵltүrүlgənlərnıng jəsiti xabat күnidə kresttə қalsа bolmaytti («Қан.» 21:23ni kəring).

15:42 Mat. 27:57; Luқа 23:50; Yh. 19:38.

15:46 Mat. 12:40; 26:12; 27:60; Luқа 23:53.

16:1 «Xabat күni ətixi bilənla» — xabat күni xənbə күni qəqtə күn petixi bilən baxlinatti. «... Əysaning jəsitiigə sürүх üqün huxpuraklık buyumlarni setiwaldi» — yaki «Əysaning jəsitiigə sürүх üqün huxpuraklık buyumlarni setiwəloqanidi». Bu ixқа қariqanda, ayallar uning əlümdin tirilidioqanlığını həq oylap bəqmioqanidi!

16:1 Mat. 28:1; Luқа 24:1; Yh. 20:1.

16:2 «həptining birinqi күni» — yəni yəxənbə күni.

16:5 Mat. 28:2; Yh. 20:12.

16:6 Mat. 28:5; Luқа 24:5.

16:7 «..beringlar, uning muhlisliroşa wə Petrusқа: «U Galiliyəgə silərdin awwal baridikən; u silərgə eytkinidək, silər uni xu yərdə kəridikənsilər» dənglar» — Markus biwasitə demigini bilən həmmimiz bu səzligüqi «yax adəm»ni pərixta dəp bilimiz (5-ayətni kəring).

16:7 Mat. 26:32; 28:10; Mar. 14:28; Ros. 1:3; 13:31; 1Kor. 15:5.

⁸ Ular kəbridin qikipla bədən qaçtı. Ularnı titrək besip həxini yökıtay degənidi; bək kərəkup kətəkəqə, heqkimgə heqnemini eytmidi...

Əysanın magdallıq Məryəmgə görünüşü

Mat. 28:9-10; Yh. 20:11-18; Luka 24:13-35

⁹ Əysa həptining birinçı küni tang səhərdə tirilgəndin keyin, awwal Magdallıq Məryəmgə kəründi. U əslidə uningdin yəttə jinni həydiwətkənidi...¹⁰ Məryəm qikipl, matəm tutup yioğlixip turoqan, burun uning bilən billə bolıqanlaroqə həwər bərdi. ¹¹ Uning tirik ikənlikini wə Məryəmgə kərüngənlikini angliqanda, ular ixənmidı.

Əysanın ikki muhlisioqə kərünüşü

¹² Bu ixlardin keyin, u ularning iqidiki yeziqə ketiwatqan ikkiyləngə baxqə siyaqta kəründi..

¹³ Bularmu kəloqanların yenioqə kəytip, ularoqə həwər kəloqan bolsimu, ləkin ular bularoqimu ixənmidı.

Əysanın on bir muhlisioqə kərünüşü

Mat. 28:16-20; Luka 24:36-49; Yh. 20:19-23; Ros. 1:6-8

¹⁴ Andin on birəylən dastihanda olturup oqizaliniwatqanda, u ularoqə kəründi wə ularning etiqađsizliki wə tax yürəkliki üqün ularni tənbiğ berip əyiblıdı; qünki ular əzining tirilginini kərgənlərgə ixənmigənidi..

¹⁵ U ularoqə mundaq dedi:

— Pütkül jəhanəqə berip, yaritiloquılarning hərbirigə hux həwərnı jakarlanglar..¹⁶ Etiqađ kılıp, qəmüldürüxnı qəbul kəloqanlar kütquzulıdu. Etiqađ kilmioqanlar bolsa gunahqə bekitilıdu..

¹⁷ Etiqađ kəloqanların izlirioqə muxundaq mejizilik aləmətlər əğixip həmrəh bolıdu: — ular Mening namim bilən jinlarnı həydiwetıdu; ular yengi tillarda səzləydu..¹⁸ ular yılanlarnı kəllirida tutıdu, hərəkəndə zəhərlik nərsini iqsimu, ularoqə zərər yətküzməydu; kəllirini bimarlarəqə təgküzüp qoysa, kesəlliri səkiyip ketıdu..

16:8 «heqkimgə heqnemini eytmidi» — mənişi, bəlkim muhlislrıdin baxqə heqkimgə eytmidi (məsilən, «Mat.» 28:8, 10ni kərüng).

16:8 Mat. 28:8; Luka 24:9; Yh. 20:18.

16:9 «Əysa həptining birinçı küni tang səhərdə tirilgəndin keyin, awwal magdallıq Məryəmgə kəründi. U əslidə uningdin yəttə jinni həydiwətkənidi...» — 9-20-ayətlər ikki qədimiy kəqürmidin baxqə, həmmə kəqürmilərdin tepilıdu. Biz ularning «Markus»ning həkiyiy bir kismi ikənliqə heq gumanimiz yok; biraq muxu yərdə səhiqə qəklimisidin toluk ispat kəltürəlməymiz. İnglizqə bilıdıqan okurmənlərnıng «Den Burqon»ning ««Markus»ning ahırki on ikki ayətliri» degən kitabini İnternettin tapalaydıqanliqə ixinimiz.

16:9 Luka 8:2; Yh. 20:14,16.

16:12 Luka 24:13.

16:14 Luka 24:36; Yh. 20:19; 1Kor. 15:5.

16:15 Mat. 28:19; Yh. 15:16.

16:16 Yh. 3:18; 12:48.

16:17 «yengi tillar» — demək əzi əgənmıgən tillar. «Ros.» 2:4-11ni, «1Kor.» 12-, 14-babni wə munasiwətlık izahətlarnı kərüng.

16:17 Luka 10:17; Ros. 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 16:18; 19:6,12.

16:18 «ular yılanlarnı kəllirida tutıdu...» — məsilən, «Ros.» 28:3-6ni kərüng. «Etiqađ kəloqanların izlirioqə muxundaq mejizilik aləmətlər əğixip həmrəh bolıdu... .. kəllirini bimarlarəqə təgküzüp qoysa, kesəlliri səkiyip ketıdu» — enıkki, etiqađ kəloquılər üqün «mejizilik aləmətlər» Məshıqə iman-ixəng kəltürgəndin keyinla kelıdu («muxundaq mejizilik aləmətlər əğixip həmrəh bolıdu» (17-ayət)). «Aləmətlərnı kərsəm, andin ixinimən» degüqilər hərdəim kəp, əlwəttə.

16:18 Luka 10:19; Ros. 28:5, 8.

«Markus»

Əysanın asmanə kətürölüxi

Luka 24:50-53; Ros. 1:9-11

¹⁹ Xunga Rəb ularəə bu səzlərni kılıp boləəndin keyin, asmanə kətürölüdi, Hudanın ong yənida olturdi...²⁰ Muhlislar qikip, hər yərgə berip hux həwərnı jakarlap yürdi. Rəb ular bilən täng ixləp, sөz-kalamioə həmrəh bolup əgəxkən məjizilik alamətlər bilən uningə ispat bərdi...

16:19 «Xunga Rəb ularəə bu səzlərni kılıp boləəndin keyin, asmanə kətürölüdi, Hudanın ong yənida olturdi» — «xunga» — Rəb wədə kıləən «məjizilik alamətlər» pəkət Muxəddəs Rəh arkilik bolatti; u ərxkə kətürölmigən bolsa, Muxəddəs Rəh keləlməytti. **Xunga** (Əz sөz-kalamini isxpatlaydioəən məjizilik alamətlərni mumkin kılıx üqün) u ərxkə kətürölmisə bolmaytti.

16:19 Luka 24:50,51; Ros. 1:9.

16:20 «Rəb ular bilən täng ixləp...» — bəzi kona kəqürmilərdə «Rəb Əysa ular bilən täng ixləp...» deyilidu.

16:20 Ros. 1:2; 14:3; 1Tim. 3:16; İbr. 2:4.

Қоxумқә сөз

«Markus»tiki бәзи муһим темилар «Matta» degән bayandimu tepilidu. Biz «Matta»diki «қоxумқә сөз»imizdә bu темилар üstidә азрак тоhtалдуқ. Ҳалбуки, биз муху yәрдә оқурмәnlәrning dіkқitini Mәsiһning 8:19-21dә hatirilәngән bayaniqә tartmaqimiz: —

«Bәx ming kixigә bәx nanni oxtuqinimda, parqilaroqә liқ toloqan қанқә kіqіk sewәtni yioqiwaldinglar? — dedi.

— On ikkini, — jawab bәrdi ular.

— Yәttә nanni tәt ming kixigә oxtuqinimda, parqilaroqә liқ toloqan қанқә sewәtni yioqiwaldinglar? — dedi u.

— Yәttini, — jawab bәrdi ular.

U ularoqә:— Undaqta, қандақsigә silәr tehi qüxәнmäysilәr? — dedi».

Bu сөз Markusқа (bәlkim Petrus арқilik) qongқur tәsir yәtküzgән boluxi mumkin. Aјayib bir ix xuki, u biz üqün yazoqan bayanida Әysaning on tokқkuz (on ikki + yәttә) alahidә meјizisini hatiriligән (tәngdixi yok meјizә, uning әlүp tirilixi buningdin sirt, әlwәttә). Bular tәwәndikidәk: —

«Markus»ta hatirilәngән on tokқkuz alahidә meјizә

- (1) Napak roһ qaplawқan әdәм (1:10-28)
- (2) Simonning keynanisi (1:29-31)
- (3) Mahaw kesili bar әdәмni saқaytixi (1:40-45)
- (4) Palәqni saқaytixi (2:1-12)
- (5) Qoli қurup kәtkән әdәм (3:1-6)
- (6) Boranni pәsәytixi (4:35-41)
- (7) «Қоxun» degән kixi (5:1-20)
- (8) Yairusning қizi (5:21-24, 35-43)
- (9) Hun tәwrәx kesili bar ayal (5:25-34)
- (10) Bәx ming әdәмni oјizalandurux (6:35-44)
- (11) Dengiz üstidә mengix (6:52)
- (12) Suriyәdiki ayalning қizi (7:24-30)
- (13) Gas wә gaqa әdәм (7:31-37)
- (14) Tәt ming әdәмni oјizalandurux (8:1-9)
- (15) Bәyt-Saidadiki kor әdәмni saқaytixi (8:22-26)
- (16) Mәsiһning siyaқining әzgirixi (9:1-13)
- (17) Jin qaplawқan oqul bala (9:14-29)
- (18) Kor boloqan Bar-Timaus (10:46-52)
- (19) Әnjür dәrihiгә lәnәt oқux (11:12-14, 19-25)

Rәbbimiz bu 19 karamәt meјizidin baxқа nuroјunliqan meјizilәrni yaratқan («Yһ.» 20:30).

Ixinimizki, Markus Mәsiһning yukiriki sәzidә tiloqә elinoqan xu «on tokқkuz siwәt nan parқiliri»ni әz bayanida tәswirligән on tokқkuz meјizigә ohxitidu. Markus bizgә, uning bayanidiki bu on tokқkuz meјizini әmәliyәttә «pәkәt Mәsiһning meјizilirining liқ bayliқlaroqә

«Markus»

toloqan hazineşidin exip taxqan azraq «parqiliri» halas», deməkqi. Qədirlik okurmənmu muxundaq bir «parqə»gə mohtaj boldimu? Nemixkə uningdin tiləxni keqiktürisiz?